

А. П. Чехов:ВИШНЕВЫЙ САД**ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА:**

Раневская ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА, помещица.

АНЯ, ее дочь, 17 лет.

ВАРЯ, ее приемная дочь, 24 лет.

ГАЕВ Леонид Андреевич, брат Раневской.

ЛОПАХИН Ермолай Алексеевич, купец.

ТРОФИМОВ Петр Сергеевич, студент.

СИМЕОНОВ-ПИЩИК Борис Борисович,
помещик.

ШАРЛОТТА Ивановна, гувернантка.

ЕПИХОДОВ Семен Пантелеевич, конторщик.

ДУНЯША, горничная.

ФИРС, лакей, старик 87 лет.

ЯША, молодой лакей.

ПРОХОЖИЙ.

НАЧАЛЬНИК СТАНЦИИ.

ПОЧТОВЫЙ ЧИНОВНИК.

ГОСТИ, ПРИСЛУГА.

Действие происходит в имении Л. А. Раневской.

ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ

Комната, которая до сих пор называется детской. Одна из дверей ведет в комнату Ани. Рассвет, скоро взойдет солнце. Уже май, цветут вишневые деревья, но в саду холодно, утренник. Окна в комнате закрыты. Входят ДУНЯША со свечой и ЛОПАХИН с книгой в руке.

ЛОПАХИН: Пришел поезд, слава богу.

Чехов:ВИШЊИК

Превод: Кирил Тарановски

ЛИЦА:

Рањевска, ЛУБАВ АНДРЕЈЕВНА, поседница

АЊА, њена кћи; 17 година

ВАРЈА, њена под својкиња; 24 године

ГАЈЕВ, Леонид Андрејевич, брат Рањевске

ЛОПАХИН, Јермолај Алексејевич, трговац

ТРОФИМОВ, Петар Сергејевич, студент

СИМЕОНОВ ПИШЧИК, Борис Борисович,
поседник

ШАРЛОТА Ивановна, гувернанта

ЕПИХОДОВ, Семјон Пантелејевич, пословођа

ДУЊАША, собарица

ФИРС, лакеј, старац од 87 година

ЈАША, млади лакеј

ЈЕДАН ПРОЛАЗНИК

ШЕФ СТАНИЦЕ

ПОШТАНСКИ ЧИНОВНИК

ГОСТИ, ПОСЛУГА

Радња се догађа на имању Љ. А. Рањевске.

ПРВИ ЧИН

Соба која се и сад још зове дечја. Једна врата воде у Ањину собу. Свиће, скоро ће се родити сунце. Већ је мај, али је у врту хладно, јутарњи мраз. Прозори у соби су затворени. Улазе: ДУЊАША са свећом и ЛОПАХИН с књигом у руци.

ЛОПАХИН: Дошао је воз, хвала богу. Колико је

Который час?

ДУНЯША: Скоро два. (Тушит свечу.) Уже светло.

ЛОПАХИН: На сколько же это опоздал поезд? Часа на два по крайней мере. (Зевает и потягивается.) Я-то хорош, какого дурака сваял! Нарочно приехал сюда, чтобы на станции встретить, и вдруг проспал... Сидя уснул. Досада... Хоть бы ты меня разбудила.

ДУНЯША: Я думала, что вы уехали. (Прислушивается.) Вот, кажется, уже едут.

ЛОПАХИН (прислушивается): Нет... Багаж получить, то да се...

Пауза.

Любовь Андреевна прожила за границей пять лет, не знаю, какая она теперь стала... Хороший она человек. Легкий, простой человек. Помню, когда я был мальчонком лет пятнадцати, отец мой, покойный - он тогда здесь на деревне в лавке торговал - ударил меня по лицу кулаком, кровь пошла из носу... Мы тогда вместе пришли зачем-то во двор, и он выпивши был. Любовь Андреевна, как сейчас помню, еще молоденькая, такая худенькая, подвела меня к рукомоинику, вот в этой самой комнате, в детской. *"Не плачь, говорит, мужичок, до свадьбы заживет..."*

Пауза.

Мужичок... Отец мой, правда, мужик был, а я вот в белой жилетке, желтых башмаках. Со свиным рылом в калашный ряд... Только что вот богатый, денег много, а ежели подумать и разобраться, то мужик мужиком... (Перелистывает книгу.) Читал вот книгу и ничего не понял. Читал и заснул.

Пауза.

ДУНЯША: А собаки всю ночь не спали, чуют, что хозяева едут.

сати?

ДУЊАША: Скоро ће два. (Гаси свећу.) Већ је свануло.

ЛОПАХИН: Колико је закаснио воз? Најмање два сата. (Зева и претеже се.) А и ја сам красан, баш сам испао будала! Намерно сам дошао овамо да их дочекам на станици и ето – успавао сам се... Заспао сам седећи. Баш ми је криво... Што ме ти ниси пробудила?

ДУЊАША: Мислила сам да сте отишли. (Ослушкује) Чини ми се да долазе.

ЛОПАХИН (ослушкује): Не... Док подигну пртљаг, док ово, док оно...

Пауза

Љубав Андрејевна је проживела у иностранству пет година, не знам каква је сад... Она је добра душа. Приступачна, једноставна. Сећам се кад сам био дечак од својих петнаест година, мој покојни отац – он је онда држао бакалницу у сељу – ударио ме је по лицу песницом да ми је крв пошла на нос... Ми смо онда заједно дошли неким послом овамо, а он је био поднапит. Љубав Андрејевна, сећам се као данас, још сасвим млада, тако мршава, одведе ме умиваонику, ево у овој истој, дечјој соби. *"Не плачи – вели – сељачићу, проћи ће..."*

Пауза

Сељачић... Отац ми је, истина, био сељак, а ја сам, ето, у белом прслуку, у жутим ципелама. Нашла се свиња у чем није била... Само што сам богат, имам пуно пара, али ако човек добро погледа и промисли, онда сам прави гејак... (Прелистава књигу) Ето, читао сам ову књигу, а ништа нисам разумео. Читао сам и заспао.

Пауза.

ДУЊАША: И пси целе ноћи нису спавали, осећају да им газде долазе.

ЛОПАХИН: Что ты, Дуняша, такая...

ДУНЯША: Руки трясутся. Я в обморок упаду.

ЛОПАХИН: Очень уж ты нежная, Дуняша. И одеваешься как барышня, и прическа тоже. Так нельзя. Надо себя помнить.

Входит Епиходов с букетом; он в пиджаке и в ярко вычищенных сапогах, которые сильно скрипят; войдя, он роняет букет.

ЕПИХОДОВ (поднимает букет): Вот садовник прислал, говорит, в столовой поставить. (Отдает Дуняше букет.)

ЛОПАХИН: И квасу мне принесешь.

ДУНЯША: Слушаю. (Уходит.)

ЕПИХОДОВ.: Сейчас утренник, мороз в три градуса, а вишня вся в цвету. Не могу одобрить нашего климата. (Вздыхает.) Не могу. Наш климат не может способствовать в самый раз. Вот, Ермолай Алексеич, позвольте вам присовокупить, купил я себе третьего дня сапоги, а они, смею вас уверить, скрипят так, что нет никакой возможности. Чем бы смазать?

ЛОПАХИН: Отстань. Надоел.

ЕПИХОДОВ: Каждый день случается со мной какое-нибудь несчастье. И я не ропщу, привык и даже улыбаюсь.

ДУНЯША входит, подает Лопихину квас.

ЕПИХОДОВ: Я пойду. (Натыкается на стул, который падает.) Вот... (Как бы торжествуя.) Вот видите, извините за выражение, какое обстоятельство, между прочим... Это просто даже замечательно! (Уходит.)

ДУНЯША: А мне, Ермолай Алексеич, признаться, Епиходов предложение сделал.

ЛОПАХИН: А!

ДУНЯША: Не знаю уж как... Человек он смиренный, а только иной раз как начнет говорить, ничего не поймешь. И хорошо, и чувствитель-

ЛОПАХИН: Што си ти, Дуњаша, тако...

ДУЊАША: Дрхте ми руке. Пашћу у несвест.

ЛОПАХИН: Много си се профинила, Дуњаша. И облачиш се као госпођица и правиш фризуру. Не ваља тако. Треба да знаш шта си и ко си.

Улази Епиходов с букетом; он је у варошком оделу и сјајно извиксаним чизмама, које јако шкрипе; букет му испада из руке.

ЕПИХОДОВ (диже букет): Ево, послао је баштован, каже да се метне у трпезарију. (Даје Дуњаши букет)

ЛОПАХИН: А мени донеси кваса.

ДУЊАША: Хоћу. (Изиђе)

ЕПИХОДОВ: Сада је мраз, три степена испод нуле, а вишње су се расцветале. Не одобравам ја ову нашу климу. (Уздише) Не одобравам. Наша клима не може да чини добро, баш не може. Ето, Јермолају Алексејевичу, дозволите да вам узгред напоменем, купио сам прекјуче чизме, а оне, ако ћете ми веровати, шкрипе тако да се не може поднети. Чиме да их намажем?

ЛОПАХИН: Остави ме на миру. Досадио си ми.

ЕПИХОДОВ: Сваког дана ми се дешава неки малер. Али ја не ропћем, навикао сам се, чак се и смешим.

Улази Дуњаша и пружа Лопихину квас.

ЕПИХОДОВ: Идем ја. (Пође и претури столицу) Ето... (Као да тријумфује.) Ето видите, извините за израз, каква околност између осталог... То је просто невероватно! (Излази.)

ДУЊАША: А мене је, Јермолају Алексејевичу, морам признати, Епиходов запресио.

ЛОПАХИН: Шта кажеш!

ДУЊАША: Не знам шта ћу... Он је миран човек, само неки пут, кад почне да говори, ништа га не можеш разумети. И лепо и дирљиво, само

но, только непонятно. Мне он как будто и нравится. Он меня любит безумно. Человек он несчастливый, каждый день что-нибудь. Его так и дразнят у нас: двадцать два несчастья...

ЛОПАХИН (прислушивается): Вот, кажется, едут...

ДУНЯША: Едут! Что ж это со мной... похолодела вся.

ЛОПАХИН: Едут, в самом деле. Пойдем встречать. Узнает ли она меня? Пять лет не видались.

ДУНЯША (в волнении): Я сейчас упаду... Ах, упаду!

Слышно, как к дому подъезжают два экипажа. Лопехин к Дуняша быстро уходят. Сцена пуста. В соседних комнатах начинается шум. Через сцену, опираясь на палочку, торопливо проходит Фирс, ездивший встречать Любовь Андреевну; он в старинной ливрее и в высокой шляпе; что-то говорит сам с собой, но нельзя разобрать ни одного слова. Шум за сценой все усиливается. Голос: *"Вот, пройдите здесь..."* Любовь Андреевна, Аня и Шарлотта Ивановна с собачкой на цепочке, одеты по-дорожному, Варя в пальто и платке, Гаев, Симеонов-Пищик, Лопехин, Дуняша с узлом и зонтиком, прислуга с вещами – все идут через комнату.

АНЯ: Проходите здесь. Ты, мама, помнишь, какая это комната?

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (радостно, сквозь слезы): Детская!

ВАРЯ: Как холодно, у меня руки заоченели (Любови Андреевне.) Ваши комнаты, белая и фиолетовая, такими же и остались, мамочка.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Детская, милая моя, прекрасная комната... Я тут спала, когда была маленькой... (Плачет.) И теперь я как маленькая... (Целует брата, Варю, потом опять брата.) А Варя по-прежнему все такая же, на монашку похожа. И Дуняшу я узнала... (Целует Дуняшу.)

ГАЕВ: Поезд опоздал на два часа. Каково? Ка-

неразумливо. Рекла бих да ми се свиђа. Он ме лудо воли. А малерозан је човек, нема дана да му се нешто не деси. Зато га код нас дирају: двадесет два малера...

ЛОПАХИН (ослушкује): Ето, изгледа, долазе...

ДУЊАША: Долазе! Ама шта је мени... сва сам се охладила...

ЛОПАХИН: Долазе, заиста. Хајдемо им у сусрет. Хоће ли ме она познати? Пет година се нисмо видели.

ДУЊАША (узбуђено): Сад ћу пасти... Ах, сад ћу пасти!

Чује се како се кући приближују двоје кочије. Лопехин и Дуњаша брзо излазе. Позорница је празна. Из суседних соба чује се граја. Преко позорнице, поштапајући се танким штапићем, журно прелази Фирс који је ишао да дочека Љубав Андреевну; он је у старинској ливреји и с високим шеширом; нешто говори сам за себе, али се не може разабрати ниједна реч. Граја иза позорнице је све већа. Један глас: *„Изволте овуда..."* Љубав Андреевна, Ања и Шарлотта Ивановна са псетанцетом на ланцу, обучене за пут, Варја у капуту и с марамом преко главе, Гајев, Симеонов Пишчик, Лопехин и Дуњаша с бошчом и кишобраном, послуга с пртљагом – сви пролазе кроз собу.

АНЈА: Хајдемо овуда. Сећаш ли се, мама, која је ово соба?

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (радосно, кроз сузе): Дечја соба.

ВАРЈА: Ала је хладно, смрзле су ми се руке. (Љубави Андреевној) Ваше собе, бела и љубичаста, остале су онакве какве су биле, мамице.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Дечја соба, мила моја, дивна соба... Ја сам ту спавала кад сам била дете... (Плаче) И сада сам као дете... (Љуби брата, Варју, затим опет брата.) А Варја је увек иста, личи на калуђерицу. И Дуњашу сам познала... (Љуби Дуњашу)

ГАЈЕВ: Воз је закаснио два сата. Шта велите на

ковы порядки?

ШАРЛОТТА (Пищичу): Моя собака и орехи кушает.

ПИЩИК (удивленно): Вы подумайте!

Уходят все, кроме Ани и Дуняши.

ДУНЯША: Заждались мы... (Снимает с Ани пальто, шляпу.)

АНЯ: Я не спала в дороге четыре ночи... теперь озябла очень.

ДУНЯША: Вы уехали в великом посту, тогда был снег, был мороз, а теперь? Милая моя! (Смеется, целует ее.) Заждались вас, радость моя, светик... Я скажу вам сейчас, одной минутки не могу утерпеть...

АНЯ (вяло): Опять что-нибудь...

ДУНЯША: Конторщик Епиходов после святой мне предложение сделал.

АНЯ: Ты все об одном... (Поправляя волосы.) Я растеряла все шпильки...

Она очень утомлена, даже пошатывается.

ДУНЯША: Уж я не знаю, что и думать. Он меня любит, так любит!

АНЯ (глядит в свою дверь, нежно): Моя комната, мои окна, как будто я не уезжала. Я дома! Завтра утром встану, побегу в сад... О, если бы я могла уснуть! Я не спала всю дорогу, томило меня беспокойство.

ДУНЯША: Третьего дня Петр Сергеич приехали.

АНЯ (радостно): Петя!

ДУНЯША: В бане спят, там и живут. Боюсь, говорят, стеснить. (Взглянув на свои карманные часы.) Надо бы их разбудить, да Варвара Михайловна не велела. Ты, говорит, его не буди.

то? И то ми је неки ред!

ШАРЛОТА (Пищичу): Моје псето једе и лешнике.

ПИШЧИК (зачунено): Та шта кажете!

Сви излазе, осим Ање и Дуњаше.

ДУЊАША: Начекали смо се... (Скида с Ање капут и шешир.)

АЊА: На путу нисам спавала четири ноћи... и сад сам се јако назимила.

ДУЊАША: Отпутовали сте о великом посту, био је још снег, мраз, а сада? Драга моја! (Смеје се и љуби је) Нисам вас се могла начекати, радости моја, срећо моја... Нешто ћу вам одмах рећи, ни тренутка не могу чекати...

АЊА (равнодушно): Опет нешто...

ДУЊАША: Пословођа Епиходов запресио ме је после Ускрса...

АЊА: Ти све једно те једно... (Дотерујући косу.) Изгубила сам све укоснице...

Она је јако уморна, чак се и заноси кад иде.

ДУЊАША: Не знам сама шта да мислим. Он ме воли, толико ме воли!

АЊА (гледа у врата од своје собе, нежно): Моја соба, моји прозори, као да нисам никуд ишла. Ја сам код куће! Сутра ћу изјутра устати, отрчаћу у врт... О, да ми је да заспим! Целог пута нисам спавала, стално сам била узнемирена.

ДУЊАША: Прекјуче је дошао Петар Сергејевич.

АЊА (радосно): Пећа!

ДУЊАША: Спава у парном купатилу, тамо и станује. Бојим се, вели, да бих у кући сметао. (Гледа на свој цепни сат) Требало би га пробудити, али Варвара Михаиловна не да. Немој га, ве-

Входит Варя, на поясе у нее вязка ключей.

ВАРЯ: Дуняша, кофе поскорей... Мамочка кофе просит.

ДУНЯША: Сию минуточку. (Уходит.)

ВАРЯ: Ну, слава богу, приехали. Опять ты дома. (Ласкаясь.) Душечка моя приехала! Красавица приехала!

АНЯ: Натерпелась я.

ВАРЯ: Воображаю.

АНЯ: Выехала я на страстной неделе, тогда было холодно, Шарлотта всю дорогу говорит, представляет фокусы. И зачем ты навязала мне Шарлотту...

ВАРЯ: Нельзя же тебе одной ехать, душечка. В семнадцать лет!

АНЯ: Приезжаем в Париж, там холодно, снег. По-французски говорю я ужасно. Мама живет на пятом этаже, прихожу к ней, у нее какие-то французы, дамы, старый патер с книжкой, и накурено, неудобно. Мне вдруг стало жаль мамы, так жаль, я обняла ее голову, сжала руками и не могу выпустить. Мама потом все ласкалась, плакала...

ВАРЯ (сквозь слезы): Не говори, не говори...

АНЯ: Дачу свою около Ментоны она уже продала, у нее ничего не осталось, ничего. У меня тоже не осталось ни копейки, едва доехали. И мама не понимает! Сядем на вокзале обедать, и она требует самое дорогое и на чай лакеям дает по рублю. Шарлотта тоже. Яша тоже требует себе порцию, просто ужасно. Ведь у мамы лакей Яша, мы привезли его сюда...

ВАРЯ: Видела подлеца.

АНЯ: Ну что, как? Заплатили проценты?

ли, будити!

Улази Варја; о појасу јој висе кључеви.

ВАРЈА: Дуњаша, брже кафу... Мама тражи кафу.

ДУЊАША: Одмах. (Излази.)

ВАРЈА: Ето, стигли сте, хвала богу. Опет си код куће. (Мазећи се) Дошла моја душица! Дошла моја лепотица!

АЊА: Ала сам се намучила!

ВАРЈА: Могу мислити!

АЊА: Пошла сам Велике недеље, још је било хладно. Шарлота целог пута прича, прави мађионичарске трикове. Што си ми натурала ту Шарлоту...

ВАРЈА: Па не можеш сама путовати, душо моја! Тек ти је седамнаест година!

АЊА: Долазимо у Париз, а тамо зима, снег. Француски говорим очајно. Мама станује на четвртном спрату, долазим к њој, код ње некакви Французи, даме, стари протестантски свештеник с књигом, пуно дима, непријатно. Одједном ми би жао маме, страшно жао, стегох њену главу на груди, стегох рукама и не могу да пустим. Мама се после мазила, плакала...

ВАРЈА (кроз сузе): Не говори, не говори...

АЊА: Своју вилу код Мантона је већ била продала, ништа јој није остало, баш ништа. А и мени није остало ни паре, једва смо се вратили. А мама ништа не разуме! Седосмо на станици да ручамо, а она поручује најскупља јела и келнерима даје по рубљу бакшиша. И Шарлота тако исто. Јаша такође тражи за себе порцију, просто страшно. Мама има лакеја Јашу, довели смо га овамо...

ВАРЈА: Видела сам ту хуљу.

АЊА: А шта има код вас? Јесте ли платили ин-

ВАРЯ: Где там.

АНЯ: Боже мой, боже мой...

ВАРЯ: В августе будут продавать имение...

АНЯ: Боже мой...

ЛОПАХИН (заглядывает в дверь и мычит): Ме-е-е... (Уходит.)

ВАРЯ (сквозь слезы): Вот так бы и дала ему... (Грозит кулаком.)

АНЯ (обнимает Варю, тихо): Варя, он сделал предложение? (Варя отрицательно качает головой.) Ведь он же тебя любит... Отчего вы не объяснитесь, чего вы ждете?

ВАРЯ: Я так думаю, ничего у нас не выйдет. У него дела много, ему не до меня... и внимания не обращает. Бог с ним совсем, тяжело мне его видеть... Все говорят о нашей свадьбе, все поздравляют, а на самом деле ничего нет, все как сон... (Другим тоном.) У тебя брошка вроде как пчелка.

АНЯ (печально): Это мама купила. (Идет в свою комнату, говорит весело, по-детски.) А в Париже я на воздушном шаре летала!

ВАРЯ: Душечка моя приехала! Красавица приехала!

Дуняша уже вернулась с кофейником и варит кофе.

ВАРЯ (Стоит около двери): Хожу я, душечка, цельный день по хозяйству и все мечтаю. Выдать бы тебя за богатого человека, и я бы тогда была покойной, пошла бы себе в пустынь, потом в Киев... в Москву, и так бы все ходила по святым местам... Ходила бы и ходила. Благолепие!..

АНЯ: Птицы поют в саду. Который теперь час?

ВАРЯ: Должно, третий... Тебе пора спать, душечка. (Входя в комнату к Ане.)

терес?

ВАРЯ: Како бисмо платили!

АНЯ: Боже мой, боже мой!

ВАРЯ: У августу ће нам продати имање...

АНЯ: Боже мой...

ЛОПАХИН (провири на врата и муче): Муу... (Излази.)

ВАРЯ (кроз сузе): Овако бих га... (Прети му песницом.)

АНЯ (грли Варју, тихо): Варја, је ли те запресио? (Варја врти главом у знак одрицања) Али он те воли... Што се не објасните, шта чекате?

ВАРЯ: Ја мислим да од тога неће бити ништа. Он има много посла, није му до мене... Он и не обраћа пажњу на мене, нека иде с милим богом, тешко ми је и да га гледам... Сви говоре о нашој свадби, сви ми честитају, а у ствари – нема ништа, све је као неки сан... (Другим тоном) Овај твој брош личи на праву пчелу.

АНЯ (тужно): То ми је мама купила. (Одлази у своју собу, говори весело, као дете.) А у Паризу сам летела балоном!

ВАРЯ: Дошла моја душица! Дошла моја лепотица!

Дуняша се већ вратила с прибором за кување кафе и већ је кува.

ВАРЯ (стоји пред вратима): Цео дан, душо моја, послујем по кући и стално сањам. Да те удамо за богатог човека, и ја бих била мирнија, отишла бих у манастир, затим у Кијев... па у Москву и тако бих само ишла по светим местима... Стално бих само ишла. Побожност, лепота!..

АНЯ: Птичице певају у врту. Колико је сати?

ВАРЯ: Прошло је већ, сигурно, два. Време је да легнеш, душо моја. (Улазећи у Анину собу.)

Благолепие!

Входит ЯША с пледом, дорожной сумочкой.

ЯША (идет через сцену, деликатно): Тут можно пройти-с?

ДУНЯША: И не узнаешь вас, Яша. Какой вы стали за границей.

ЯША: Гм... А вы кто?

ДУНЯША: Когда вы уезжали отсюда, я была этакой... (Показывает от пола.) Дуняша, Федора Козоедова дочь. Вы не помните!

ЯША: Гм... Огурчик! (Оглядывается и обнимает ее; она вскрикивает и роняет блюдечко.) ЯША быстро уходит.

ВАРЯ (в дверях, недовольным голосом): Что еще тут?

ДУНЯША (сквозь слезы): Блюдечко разбила.

ВАРЯ: Это к добру.

АНЯ (выйдя из своей комнаты): Надо бы маму предупредить: Петя здесь...

ВАРЯ: Я приказала его не будить.

АНЯ (задумчиво): Шесть лет тому назад умер отец, через месяц утонул в реке брат Гриша, хо-рошенький семилетний мальчик. Мама не перенесла, ушла, ушла без оглядки... (Вздрагивает.) Как я ее понимаю, если бы она знала!

Пауза.

А Петя Трофимов был учителем Гриши, он может напомнить.

Входит ФИРС, он в пиджаке и белом жилете.

ФИРС (идет к кофейнику, озабоченно): Барыня здесь будут кушать... (Надевает белые перчатки.) Готов кофий? (Строго, Дуняше.) Ты! А сливки?

Побожность, лепота!

Улази Јаша с пледом и путничком торбом.

ЈАША (прелази преко позорнице, деликатно): Сме ли се овуда проћи?

ДУЊАША: Не може човек да вас позна, Јашо. Како сте се променили у иностранству.

ЈАША: Хм... А ко сте ви?

ДУЊАША: Кад сте пошли одавде, била сам оволицна... (Показује руком висину.) Дуњаша, кћи Фјодора Козоједова. Ви се и не сећате!

ЈАША: Хм... Пиленце! (Осврне се лево десно и загрли је; она цикне и испусти тацну, Јаша нагло излази.)

ВАРЈА (на вратима, незадовољним гласом): Шта је то овде?

ДУЊАША (кроз сузе): Разбила сам тацну...

ВАРЈА: То је добар знак.

АЊА (излази из своје собе): Требало би мами рећи: Пећа је овде...

ВАРЈА: Казала сам да га не буде.

АЊА (замишљено): Пре шест година умро је отац, месец дана доцније удавио се у реци брат Гриша, леп седмогодишњи дечак. Мама није могла све то издржати, побегла је; побегла је главом без обзира... (Тргне се) Ах, како је ја разумем, кад би само знала!

Пауза

А Пећа Трофимов је био Гришин учитељ, сад је може подсетити...

Улази Фирс; сад је у обичном капуту и белом прслуку.

ФИРС (прилази прибору за кафу, забринуту): Госпођа ће овде пити кафу... (Облачи беле рукавице.) Је ли готова кафа? (Строго, Дуњаша) Чујеш! А

ДУНЯША: Ах, боже мой... (Быстро уходит.)

ФИРС (хлопочет около кофейника): Эх ты, недо-тепа... (Бормочет про себя.)
Приехали из Парижа... И барин когда-то ездил в Париж... на лошадях... (Смеется.)

ВАРЯ: Фирс, ты о чем?

ФИРС: Чего изволите? (Радостно.) Барыня моя приехала! Дождался! Теперь хоть и помереть... (Плачет от радости.)

Входят Любовь Андреевна, Гаев, Лопахин и Симеонов-Пищик, Симеонов-Пищик в поддевке – из тонкого сукна и шароварах. Гаев, входя, руками и туловищем делает движения, как будто играет на бильярде.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Как это? Дай-ка вспомнить... Желтого в угол! Дуплет в середину!

ГАЕВ: Режу в угол! Когда-то мы с тобой, сестра, спали вот в этой самой комнате, а теперь мне уже пятьдесят один год, как это ни странно...

ЛОПАХИН: Да, время идет.

ГАЕВ: Кого?

ЛОПАХИН: Время, говорю, идет.

ГАЕВ: А здесь пачулями пахнет.

АНЯ: Я спать пойду. Спокойной ночи, мама. (Целует мать.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Ненаглядная дитюся моя. (Целует ей руки.) Ты рада, что ты дома? Я никак в себя не приду.

АНЯ: Прощай, дядя.

ГАЕВ (целует ей лицо, руки): Господь с тобой. Как ты похожа на свою мать! (Сестре.) Ты, Люба, в ее годы была точно такая.

Аня подает руку Лопахину и Пищику, уходит и затворяет за собой дверь.

где је павлака?

ДУЊАША: Ах, боже мој... (Брзо излази.)

ФИРС (послује око прибора за кафу): Ух, ти, бр-бљива... (Мрмља за себе) Дошли су из Париза. И господин је у своје време одлазио у Париз... својим колима... (Смеје се.)

ВАРЈА: Фирсе, шта причаш?

ФИРС: Шта желите? (Радосно) Дошла моја госпођа! Дочекао сам је! Сад не марим и да умрем... (Плаче од радости.)

Улазе Љубав Андреевна, Гајев и Симеонов Пишчик; Симеонов Пишчик је у дугачком капуту од танког сукна и шалварама. Гајев, улазећи, рукама и телом прави покрете као да игра билијара.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Како оно беше? Чекај да се сетим. Жуту у ћошак! Дубле у средину!

ГАЈЕВ: Сечем у ћошак! Некада смо ти и ја, сестро, спавали у овој соби, а сад ми је педесет и једна година, ма како да је то чудновато...

ЛОПАХИН: Да, пролази време.

ГАЈЕВ: Шта?

ЛОПАХИН: Време, велим, пролази.

ГАЈЕВ: Овде мирише на пачоли.

АЊА: Идем да спавам. Лаку ноћ, мама. (Љуби мајку.)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Слатка моја бебице! (Љуби јој руке.) Јеси ли задовољна што си код куће? Ја још никако да дођем себи.

АЊА: Лаку ноћ, ујко.

ГАЈЕВ (љуби јој лице, руке): Нека ти је бог у помоћи! Како личиш на мајку! (Сестри) Ти си, Љубо, у њеним годинама била иста оваква.

Ања пружа руку Лопахину и Пищику, излази и затвара за собом врата.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Она утомилась очень.

ПИЩИК: Дорога небось длинная.

ВАРЯ (Лопяхину и Пищичу): Что ж, господа? Третий час, пора и честь знать.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (смеется): Ты все такая же, Варя. (Привлекает ее к себе и целует.) Вот выпью кофе, тогда все уйдем.

Фирс кладет ей под ноги подушечку.

Спасибо, родной. Я привыкла к кофе. Пью его и днем и ночью. Спасибо, мой старичок. (Целует Фирса.)

ВАРЯ: Поглядеть, все ли вещи привезли... (Уходит.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Неужели это я сижу? (Смеется.) Мне хочется прыгать, размахивать руками. (Закрывает лицо руками.) А вдруг я сплю! Видит бог, я люблю родину, люблю нежно, я не могла смотреть из вагона, все плакала. (Сквозь слезы.) Однако же надо пить кофе. Спасибо тебе, Фирс, спасибо мой старичок. Я так рада, что ты еще жив.

ФИРС: Позавчера.

ГАЕВ: Он плохо слышит.

ЛОПАХИН: Мне сейчас, в пятом часу утра, в Харьков ехать. Такая досада! Хотелось поглядеть на вас, поговорить... Вы все такая же великодушная.

ПИЩИК (тяжело дышит): Даже похорошела... Одеты по-парижскому... пропадай моя телега, все четыре колеса...

ЛОПАХИН: Ваш брат, вот Леонид Андреевич, говорит про меня, что я хам, я кулак, но это мне решительно все равно. Пускай говорит. Хотелось бы только, чтобы вы мне верили по прежнему, чтобы ваши удивительные, трогательные глаза глядели на меня, как прежде. Боже милосердный! Мой отец был крепостным у вашего деда и отца, но вы, собственно вы, сделали для

ЛЮБАВА АНДРЕЕВНА: Она се јако заморила.

ПИЩЧИК: Није шала – толики пут.

ВАРЈА (Лопяхину и Пишичу): Шта чекате, господа? Скоро ће три сата, време је да идете.

ЛЮБАВА АНДРЕЕВНА (смеје се): А ти си увек иста, Варја. (Привуче је себи и пољуби.) Чим пијем кафу, сви ћемо да идемо.

Фирс јој подмеће под ноге јастуче.

Хвала ти, драги мој. Навикла сам се на кафу. Пијем и дању и ноћу. Хвала ти, стари. (Љуби Фирса.)

ВАРЈА: Да видимо јесу ли све ствари донели... (Излази.)

ЛЮБАВА АНДРЕЕВНА: Зар збиља седим? (Смеје се) Хтела бих да скачем, да машем рукама. (Покрива лице рукама.) А можда сањам? Бог ми је сведок, ја волим отаџбину, волим је нежно, ни сам могла да гледам из вагона, само сам плакала. (Кроз сузе.) Него, треба већ да пијемо кафу. Хвала ти, Фирсе, хвала ти, стари мој... Ја се толико радујем што си још жив...

ФИРС: Прекјуче.

ГАЈЕВ: Он не чује добро.

ЛОПАХИН: Ја још сад, у пет сати изјутра, морам у Харьков. Баш ми је жао! Хтео сам да вас видим, да се поразговарам с вама... Ви сте још увек дивни као пре.

ПИЩЧИК (тешко дише): Чак сте се и пролепшали... Обучени по париској моди... Кад вас видех, погибох!

ЛОПАХИН: Ваш брат, Леонид Андрејевич, увек говори да сам простака, кулак, али мене се то ништа не тиче. Нека говори. Ја бих само волео да ми ви верујете као пре, да ме ваше дивне, дирљиве очи гледају као пре. Боже милостиви! Мој отац је био кмет код нашег деде и нашег оца, али сте ви, управо ви, у своје време учини-

меня когда-то так много, что я забыл все и люблю вас, как родную... больше, чем родную.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Я не могу усидеть, не в состоянии... (Вскрикивает и ходит в сильном волнении.) Я не переживу этой радости... Смейтесь надо мной, я глупая... Шкафик мой родной... (Целует шкаф.) Столик мой.

ГАЕВ: А без тебя тут няня умерла.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (садится и пьет кофе): Да, царство небесное. Мне писали.

ГАЕВ: И Анастасий умер. Петрушка Косой от меня ушел и теперь в городе у пристава живет. (Вынимает из кармана коробку с леденцами, сосет.)

ПИЩИК: Дочка моя, Дашенька... вам кланяется...

ЛОПАХИН: Мне хочется сказать вам что-нибудь очень приятное, веселое. (Взглянув на часы.) Сейчас уеду, некогда разговаривать... ну, да я в двух-трех словах. Вам уже известно, вишневый сад ваш продается за долги, на двадцать второе августа назначены торги, но вы не беспокойтесь, моя дорогая, спите себе спокойно, выход есть... Вот мой проект. Прошу внимания! Ваше имя находится только в двадцати верстах от города, возле прошла железная дорога, и если вишневый сад и землю по реке разбить на дачные участки и отдавать потом в аренду под дачи, то вы будете иметь самое малое двадцать пять тысяч в год дохода.

ГАЕВ: Извините, какая чепуха!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Я вас не совсем понимаю, Ермолай Алексеич.

ЛОПАХИН: Вы будете брать дачников самое малое по двадцать пять рублей в год за десятину, и если теперь же объявите, то, я ручаюсь чем угодно, у вас до осени не останется ни одного свободного клочка, все разберут. Одним

ли за мене тако много да сам све заборадио и волим вас као да сте ми род рођени... чак и више него род...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Не могу да издржим на једном месту, нисам у стању... (Скочи и шета по соби јако узбуђена) Ја нећу преживети ову радост... Смејте ми се, ја сам глупа... Орманчићу мој рођени... (Љуби орман) Сточићу мој...

ГАЈЕВ: Док си била на страни, умрла нам је дадиља.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (седа и пије кафу): Да, бог да јој душу прости! Писали су ми.

ГАЈЕВ: И Анастасије је умро. А Петрушка Косој напустио је мене и сад у граду живи код члана кварта. (Вади из цепа кутију с киселим бомбонама, сиса једну.)

ПИЩИК: Моја кћи, Дашењка... поздравила вас је!

ЛОПАХИН: Хтео бих да вам кажем нешто веома пријатно, нешто весело. (Погледа на сат.) Морам да идем, немам времена за разговор... него у две три речи. Вама је већ познато да се ваш вишњик продаје за дуг; за 22. август одређена је лицитација, али се ви ништа не брините, драга моја, спавајте без бриге, има излаза... Ево мог плана. Молим вас да ме пажљиво саслушате! Ваше имање се налази само двадесет врста од вароши, поред вас је саграђена железничка пруга, и ако се вишњик и земља поред реке парцелишу и онда издаду под закуп за подизање вила, ви ћете добити у најмању руку двадесет пет хиљада годишњег прихода.

ГАЈЕВ: Опростите, какве су то глупости!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Ја вас нисам добро разумела, Јермолају Алексејевичу.

ЛОПАХИН: Од варошана који дођу овамо на летовање ви ћете добијати најмање двадесет пет рубаља за десетину земље, и ако још сад објавите, онда вам јемчим чиме год хоћете да вам до

словом, поздравляю, вы спасены. Местоположение чудесное, река глубокая. Только, конечно, нужно поубрать, почистить... например, скажем, снести все старые постройки, вот этот дом, который уже никуда не годится, вырубить старый вишневый сад...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Вырубить? Милый мой, простите, вы ничего не понимаете. Если во всей губернии есть что-нибудь интересное, даже замечательное, так это только наш вишневый сад.

ЛОПАХИН: Замечательного в этом саду только то, что он очень большой. Вишня родится раз в два года, да и ту девать некуда, никто не покупает.

ГАЕВ: И в "Энциклопедическом словаре" упоминается про этот сад.

ЛОПАХИН (взглянув на часы): Если ничего не придумаем и ни к чему не придем, то двадцать второго августа и вишневый сад и все имение будут продаваться с аукциона. Решайтесь же! Другого выхода нет, клянусь вам. Нет и нет.

ФИРС: В прежнее время, лет сорок-пятьдесят назад, вишню сушили, мочили, мариновали, варенье варили, и, бывало...

ГАЕВ: Помолчи, Фирс.

ФИРС: И, бывало, сушеную вишню возами отправляли в Москву и в Харьков. Денег было! И сушеная вишня тогда была мягкая, сочная, сладкая, душистая... Способ тогда знали...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: А где же теперь этот способ?

ФИРС: Забыли. Никто не помнит.

ПИЩИК (Любови Андреевне): Что в Париже? Как? Ели лягушек?

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Крокодилов ела.

јесени неће остати ниједна слободна парцелица, све ће да разграбе. Једном речју, честитам: ви сте спасени. Место је изванредно, река дубока. Треба, наравно, спремити, рашчистити... на пример, треба порушити ове старе зграде, па и ову кућу која више није ни за шта, посећи стари вишњик...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Посећи? Драги мој, опростите, ви ништа не знате. Ако у целој губернији постоји нешто интересантно, чак и знаменито, онда је то наш вишњик.

ЛОПАХИН: Интересантно је у њему само то што је врло велик. Вишње роде једном у две године, па и онда не знате шта ћете с њима, нико их не купује.

ГАЈЕВ: И у „Енциклопедијском речнику” поменуто је тај вишњик.

ЛОПАХИН (погледавши на сат): Ако ништа не смислимо и ништа не одлучимо, онда ће 22. августа и вишњик и цело имање бити продано на добош. Одлучите се! Другог излаза нема; кунем вам се. Нема и нема.

ФИРС: Некад, пре својих четрдесет педесет година вишње су се сушили, остављале у бурад, мариновале, кувало се слатко, и онда су...

ГАЈЕВ: Ћути, Фирсе.

ФИРС: И онда су многа кола сувих вишања слали у Москву и у Харьков. Ала је било пара! И све вишње су онда биле меке, сочне, слатке, мирисне... Знали су онда неки начин...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: А шта је сада с тим начином?

ФИРС: Заборавили су га. Нико не памти.

ПИЩИК (Љубави Андреевној): Како је у Паризу? Шта има? Јесте ли јели жабе?

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Јела сам крокодиле.

ПИЩИК: Вы подумайте...

ЛОПАХИН: До сих пор в деревне были только господа и мужики, а теперь появились еще дачники. Все города, даже самые небольшие, окружены теперь дачами. И можно сказать, дачник лет через двадцать размножится до необычайности. Теперь он только чай пьет на балконе, но ведь может случиться, что на своей одной десятине он займется хозяйством, и тогда ваш вишневый сад станет счастливым, богатым, роскошным...

ГАЕВ (возмущаясь): Какая чепуха!

Входят Варя и Яша.

ВАРЯ: Тут, мамочка, вам две телеграммы. (Выбирает ключ и со звоном отпирает старинный шкаф.) Вот они.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Это из Парижа. (Рвет телеграммы, не прочитав.) С Парижем кончено...

ГАЕВ: А ты знаешь, Люба, сколько этому шкафу лет? Неделю назад я выдвинул нижний ящик, гляжу, а там выжжены цифры. Шкаф сделан ровно сто лет тому назад. Каково? Можно было бы юбилей отпраздновать. Предмет нео-душевленный, а все-таки как-никак книжный шкаф.

ПИЩИК (удивленно): Сто лет... Вы подумайте!..

ГАЕВ: Да... Это вещь... (Ощупав шкаф.) Дорогой, многоуважаемый шкаф! Приветствую твое существование, которое вот уже больше ста лет было направлено к светлым идеалам добра и справедливости; твой молчаливый призыв к плодотворной работе не ослабевал в течение ста лет, поддерживая (сквозь слезы) в поколениях нашего рода бодрость, веру в лучшее будущее и воспитывая в нас идеалы добра и общественно-го самосознания.

Пауза.

ЛОПАХИН: Да...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Ты все такой же, Ле-

ПИЩИК: Та што кажете...

ЛОПАХИН: Досад су у селу били само спахије и селяци, а сад су се још појавили и варошани. Све вароши, чак и оне најмање, опкољене су сад вилама. И може се рећи да ће се кроз својих десет година тај варошанин по селу необично размножити. Сад он још само пије чај на балкону, али се може десити да он на својој једној десетини земље почне водити економију, и онда ће ваш вишњик постати срећан, богат, раскошан...

ГАЈЕВ (револтиран): Какве глупости!

Улазе Варја и Јаша.

ВАРЈА: Ево, мамице, стигла су два телеграма за вас. (Тражи кључ и са звоном отвара старински орман) Ево их.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Из Париза. (Цеп телеграме не читајући их.) С Паризом је свршено...

ГАЈЕВ: А знаш, Љубо, колико овом орману има година? Пре недељу дана извучем доњу фијоку, погледам, а на њој су испечене цифре. Орман је направљен тачно пре сто година. Шта велиш? А? Могли бисмо прославити његов јубилеј. Мртва ствар, па ипак је то орман за књиге.

ПИЩИК (изненађено): Сто година... Та што кажете!

ГАЈЕВ: Да... то је добра ствар... (Опипавши орман) Драги, многопоштовани ормане! Ја поздрављам твој живот који је, ево, већ више од сто година био управљен светлим идеалима добра и правичности; твој неми позив на плодотворан рад није никад слабио у току сто година одржавајући (кроз сузе) у многим нараштајима нашег рода храброст и веру у бољу будућност и негујући у нама идеале добра и друштвене самосвести.

Пауза.

ЛОПАХИН: Да...

ня.

ГАЕВ (немного сконфуженный): От шара направо в угол! Режу в среднюю!

ЛОПАХИН (поглядев на часы): Ну, мне пора.

ЯША (подает Любви Андреевне лекарства). Может, примете сейчас пилюли...

ПИЩИК: Не надо принимать медикаменты, милейшая...от них ни вреда, ни пользы... Дайте-ка сюда... многоуважаемая. (Берет пилюли, высыпает их себе на ладонь, дуёт на них, кладет в рот и запивает квасом.) Вот!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (испуганно): Да вы с ума сошли!

ПИЩИК: Все пилюли принял.

ЛОПАХИН: Экая прорва.

Все смеются.

ФИРС: Они были у нас на святой, полведра огурцов скушали... (Бормочет.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: О чем это он?

ВАРЯ: Уж три года так бормочет. Мы привыкли.

ЯША: Преклонный возраст.

Шарлотта Ивановна в белом платье, очень худая, стянутая, с лорнеткой на поясе проходит через сцену.

ЛОПАХИН: Простите, Шарлотта Ивановна, я не успел еще поздороваться с вами. (Хочет поцеловать у нее руку.)

ШАРЛОТТА (отнимает руку): Если позволить вам руку, то вы потом пожелаете в локоть, потом в плечо...

ЛОПАХИН: Не везет мне сегодня. (Все смеются.) Шарлотта Ивановна, покажите фокус!

ЛЮБАВ АНДРЕЕВНА: Ты си увек исти, Љоња.

ГАЈЕВ (мало збуњен): На туш десно у ћошак! Сечем у средину!

ЛОПАХИН (погледавши на сат): Е, сад ми је време.

ЈАША (пружа лекове Љубави Андреевној): Хоћете ли да узмете пилуле?

ПИШЧИК: Не треба узимати лекове, драга госпођо... Они нити шкоде нити што користе... Дајте их овамо... Драга госпођо. (Узима пилуле, изручује их себи на длан, дува на њих, ставља у уста и прогута их са квасом.) Ето!

ЛЮБАВ АНДРЕЕВНА (уплашено): Ви сте полудели!

ПИШЧИК: Све сам пилуле прогутао.

ЛОПАХИН: Провалио се човек!

Сви се смеју.

ФИРС: Био је код нас о Ускресу, пола ћупа красотаваца је појео... (Мрмља нешто.)

ЛЮБАВ АНДРЕЕВНА: Шта то говори?

ВАРЈА: Већ три године овако мрмља. Ми смо се навикли.

ЈАША: Године су то!

Шарлота Ивановна у белој хаљини, врло мршава, затегнута у мидер, с лорњетом о појасу, прелази преко позорнице.

ЛОПАХИН: Оппростите, Шарлота Ивановна, ни сам стигао да се поздравим с вама. (Хоће да јој пољуби руку.)

ШАРЛОТА (тргне руку): Ако вам дозволим да пољубите руку, ви ћете хтети и у лакат, затим у раме...

ЛОПАХИН: Баш данас немам среће. (Сви се смеју) Шарлота Ивановна, направите неки хокуспо-

ШАРЛОТТА: Не надо. Я спать желаю. (Уходит.)

ЛОПАХИН: Через три недели увидимся. (Целует Любви Андреевне руку.) Пока прощайте. Пора. (Гаеву.) До свидания. (Целуется с Пищиком.) До свидания. (Подает руку Варю, потом Фирсу и Яше.) Не хочется уезжать. (Любови Андреевне.) Ежели надумаете насчет дач и решите, тогда дайте знать, я взаимы тысяч пятьдесят достану. Серьезно подумайте.

ВАРЯ (сердито): Да уходите же наконец!

ЛОПАХИН: Ухожу, ухожу... (Уходит.)

ГАЕВ: Хам. Впрочем, пардон... Варя выходит за него замуж, это Варин женишок.

ВАРЯ: Не говорите, дядечка, лишнего.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Что ж, Варя, я буду очень рада. Он хороший человек.

ПИЩИК: Человек, надо правду говорить... достойнейшей... И моя Дашенька... тоже говорит, что... разные слова говорит. (Храпит, но тотчас же просыпается.) А все-таки, многоуважаемая, одолжите мне... взаимы двести сорок рублей... завтра по закладной проценты платить...

ВАРЯ (испуганно): Нету, нету!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: У меня в самом деле нет ничего.

ПИЩИК: Найдутся. (Смеется.) Не теряю никогда надежды. Вот, думаю, уж все пропало, погиб, ан, глядь,-железная дорога по моей земле прошла, и... мне заплатили. А там, гляди, еще что-нибудь случится не сегодня – завтра... Двести тысяч выиграет Дашенька... у нее билет есть.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Кофе выпит, можно на покой.

ФИРС (чистит щеткой Гаева, наставительно): Опять не те брюки надели. И что мне с вами делать!

кус.

ШАРЛОТА: Нећу. Хоћу да спавам. (Излази.)

ЛОПАХИН: Видећемо се кроз три недеље. (Љуби Љубави Андрејевној руку.) А сад – збогом! Време је. (Гајеву) Довиђења. (Љуби се с Пищиком.) Довиђења. (Пружа руку Варји, затим Фирсу и Јаши.) Баш ми се не иде. (Љубави Андрејевној) Ако се одлучите у погледу вила, онда ми јавите, ја ћу вам набавити педесет хиљада на зајам. Обилно размислите.

ВАРЈА (љутито): Та идите већ једном!

ЛОПАХИН: Идем, идем... (Излази.)

ГАЈЕВ: Простак. Уосталом, пардон... Варја се удаје за њега, то је Варјин ђувеглија.

ВАРЈА: Не говорите којешта, ујко.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: А што, Варја? Мени ће бити врло мило. Он је добар човек.

ПИШЧИК: Он је човек, треба му признати... за свако поштовање... И моја Дашењка... каже како он... свакојаке речи говори. (Захрче, али се одмах тргне.) Па ипак, драга госпођо, позајмите ми... двеста четрдесет рубаља... сутра морам платити интерес хипотекарној банци...

ВАРЈА (уплашено): Немамо, немамо!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Ја збиља немам ништа.

ПИШЧИК: Наћи ће се. (Смеје се) Ја никад не губим наду. Тако, неки пут мислим: све је пропало, кад оно – саградише пругу кроз моје имање... и мени платише. А данас сутра може још нешто да искрсне. Може Дашењка да добије двеста хиљада... она има лоз.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Кафу смо попили, можемо на спавање.

ФИРС (четка Гајева, поучно): Опет нисте обукли оне панталоне које је требало. Шта да радим с

ВАРЯ (тихо): Аня спит. (Тихо открывает окно.)
Уже взошло солнце, не холодно. Взгляните, мамочка: какие чудесные деревья! Боже мои, воздух! Скворцы поют!

ГАЕВ (открывает другое окно): Сад весь белый. Ты не забыла, Люба? Вот эта длинная аллея идет прямо, прямо, точно протянутый ремень, она блестит в лунные ночи. Ты помнишь? Не забыла?

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (глядит в окно на сад): О мое детство, чистота моя! В этой детской я спала, глядела отсюда на сад, счастье просыпалось вместе со мною каждое утро, и тогда он был точно таким, ничто не изменилось. (Смеется от радости.) Весь, весь белый! О сад мой! После темной ненастной осени и холодной зимы опять ты молод, полон счастья, ангелы небесные не покинули тебя... Если бы снять с груди и с плеч моих тяжелый камень, если бы я могла забыть мое прошлое!

ГАЕВ: Да и сад продадут за долги, как это ни странно...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Посмотрите, покойная мама идет по саду... в белом платье! (Смеется от радости.) Это она.

ГАЕВ: Где?

ВАРЯ: Господь с вами, мамочка.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Никого нет, мне показалось. Направо, на повороте к беседке, белое деревцо склонилось, похоже на женщину...

Входит ТРОФИМОВ в поношенном студенческом мундире, в очках.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Какой изумительный сад! Белые массы цветов, голубое небо...

ТРОФИМОВ: Любовь Андреевна! (Она оглянулась на него). Я только поклонюсь вам и тотчас же уйду. (Горячо целует руку.) Мне приказано было ждать до утра, но у меня не хватило терпе-

вама!

ВАРЯ (тихо): Ања спава. (Полако отвара прозор.)
Већ је сунце изишло, али је хладно. Погледајте, мамице, како је дивно ово дрвеће. Боже мој, какав ваздух! Чворци цвркућу!

ГАЈЕВ (отвара други прозор): Врт је сав бео. Ниси заборавила, Љубо? Ова дугачка алеја води право, право, као затегнут каиш, она се сија кад је месечина. Сећаш ли се? Ниси заборавила?

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (гледа кроз прозор у врт):
О, моје детињство, моја чедности! У овој дечјој соби сам ја спавала, гледала одавде у врт, срећа се будила заједно са мношвом сваког јутра, и онда је врт био исти као сад – ништа се није променило. (Смеје се од радости) Сав, сав бео! О, мој врте! После суморне кишовите јесени и хладне зиме ти си опет млад, пун среће; анђели небески нису те оставили... Да ми је скинути с груди и с плећа тешки камен, да ми је заборавити прошлост!

ГАЈЕВ: Да, и врт ће бити продан за дуг, ма како чудно то изгледало...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Погледајте, покојна мама иде по врту... у белој хаљини! (Смеје се од радости.) То је она.

ГАЈЕВ: Где?

ВАРЯ: Бог с вама, мамице.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Нема никог, само ми се учинило. Десно, на завијутку према вењаку, једно бело дрво повило гране, сасвим као жена...

Улази Трофимов у изношеном студентском мундиру, у наочарима.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Какав диван врт! Беле масе цвећа, плаво небо...

ТРОФИМОВ: Љубав Андрејевна! (Она се окре-
не) Само ћу се поздравити с вама и одмах идем. (Топло јој љуби руку.) Било ми је наређено да че-

ния...

Любовь Андреевна глядит с недоумением.

ВАРЯ (сквозь слезы): Это Петя Трофимов...

ТРОФИМОВ: Петя Трофимов, бывший учитель вашего Гриши... Неужели я так изменился?

Любовь Андреевна глядит на него и тихо плачет.

ГАЕВ (смущенно): Полно, полно, Люба.

ВАРЯ (плачет): Говорила ведь, Петя, чтобы погодили до завтра.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Гриша мой... мой мальчик... Гриша... сын...

ВАРЯ: Что же делать, мамочка. Воля божья.

ТРОФИМОВ (мягко, сквозь слезы): Будет, будет...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (тихо плачет): Мальчик погиб, утонул... Для чего? Для чего, мой друг? (Тише.) Там Аня спит, а я громко говорю... понимаю шум... Что же, Петя? Отчего вы так подурнели? Отчего постарели?

ТРОФИМОВ: Меня в вагоне одна баба назвала так: облезлый барин.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Вы были тогда совсем мальчиком, милым студентиком, а теперь волосы негустые, очки. Неужели вы все еще студент? (Идет к двери.)

ТРОФИМОВ: Должно быть, я буду вечным студентом.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (целует брата, потом Варю): Ну, идите спать... Постарел и ты, Леонид.

ПИЩИК (идет за ней): Значит, теперь спать... Ох, подагра моя. Я у вас останусь. Мне бы, Любовь Андреевна, душа моя, завтра утречком... двести сорок рублей...

ГАЕВ: А этот все свое.

кам до ујутру, али нисам могао издржати...

Љубав Андрејевна гледа га у недоумици.

ВАРЈА (кроз сузе): То је Пећа Трофимов...

ТРОФИМОВ: Пећа Трофимов, бивши учитељ вашег Грише... Зар сам се тако променио?

Љубав Андрејевна грли га и тихо плаче.

ГАЈЕВ (збуњено): Доста, доста, Љубо.

ВАРЈА (плаче): Ја сам вам говорила, Пећа, да причекате до ујутру.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Гриша мој... мој дечко... Гриша... син...

ВАРЈА: Шта да радимо, мамице. Божја воља.

ТРОФИМОВ (благо, кроз сузе): Доста, доста...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (тихо плаче): Умро ми је дечак... удавио се... Зашто? Зашто, пријатељу? (Тише) Тамо Ања спава, а ја говорим гласно... лармам... Шта је, Пећа? Зашто сте тако поружнели? Зашто сте остарели?

ТРОФИМОВ: У вагону ми је једна сељанка рекла: олињали господин.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Онда сте били још сасвим млад дечко, симпатичан студент, а сад имате ретку косу, наочаре. Зар сте још увек студент? (Полази вратима.)

ТРОФИМОВ: По свој прилици остаћу вечити студент.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (љуби брата, затим Варју): Хајде, идите да спавате. Остарео си и ти, Леониде.

ПИЩИК (иде за њом): Дакле, на спавање... Ох, мој гихт... Ја ћу остати код вас... Кад бисте ми, Љубави Андрејевна, душо моја, сутра изјутра... двеста четрдесет рубаља...

ГАЈЕВ: Овај стално своје.

ПИЩИК: Двести сорок рублей... проценты по закладной платить.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Нет у меня денег, голубчик.

ПИЩИК: Отдам, милая... Сумма пустяшная...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Ну, хорошо, Леонид даст... Ты дай, Леонид.

ГАЕВ: Дам я ему, держи карман.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Что же делать, дай... Ему нужно... Он отдаст.

Любовь Андреевна, Трофимов, Пищик и Фирс уходят. Остаются Гаев, Варя и Яша.

ГАЕВ: Сестра не отвыкла еще сорить деньгами. (Яше.) Отойди, любезный, от тебя курицей пахнет.

ЯША (с усмешкой): А вы, Леонид Андреич, все такой же, как были.

ГАЕВ: Кого? (Варе.) Что он сказал?

ВАРЯ (Яше). Твоя мать пришла из деревни, со вчерашнего дня сидит в людской, хочет повидаться... вчерашнего дня сидит в людской, хочет повидаться...

ЯША: Бог с ней совсем!

ВАРЯ: Ах, бесстыдник!

ЯША: Очень нужно. Могла бы и завтра прийти. (Уходит.)

ВАРЯ: Мамочка такая же, как была, несколько не изменилась. Если бы ей волю, она бы все раздала.

ГАЕВ: Да...

Пауза.

Если против какой-нибудь болезни предлагает-ся очень много средств, то это значит, что

ПИШЧИК: Двеста четрдесет рубаља... да платим интерес хипотекарној банци.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Немам ја новаца, драги мој.

ПИШЧИК: Вратићу, драга моја... Нису то никакве паре...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Добро, даће вам Леонид... Дај му, Леониде.

ГАЈЕВ: Даћу му – ако му не треба.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Шта да се ради, дај му... Њему је потребно... Он ће вратити.

Љубав Андрејевна, Трофимов, Пищик и Фирс излазе. Остају Гајев, Варја и Јаша.

ГАЈЕВ: Сестра се још није одлучила да баца новац. (Јаши) Склони се, брајко, смрдиш на кокошку.

ЈАША (смешећи се): А ви сте, Леониде Андрејевичу, увек онај исти.

ГАЈЕВ: Шта? (Варји.) Шта рече?

ВАРЈА (Јаши): Дошла ти је мати из села, од синоћ седи у кући за млађе, хоће да те види...

ЈАША: Нека иде с милим богом!

ВАРЈА: Срам те било!

ЈАША: Врло важно! Могла би и сутра доћи. (Излази.)

ВАРЈА: Мама је иста као што је била, ништа се није променила. Кад би је човек пустио, све би поделила другима.

ГАЈЕВ: Да...

Пауза

Кад се против неке болести даје много лекова, значи да је болест неизлечива. Ја мислим, на-

болезнь неизлечима. Я думаю, напрягаю мозги, у меня много средств, очень много и, значит, в сущности, ни одного. Хорошо бы получить от кого-нибудь наследство, хорошо бы выдать нашу Аню за очень богатого человека, хорошо бы поехать в Ярославль и попытать счастья у тетушки-графини. Тетка ведь очень, очень богата.

ВАРЯ (плачет): Если бы бог помог.

ГАЕВ: Не реви. Тетка очень богата, но нас она не любит. Сестра, во-первых, вышла замуж за присяжного поверенного, не дворянина... (Аня показывается в дверях.) Вышла за недворянина и вела себя нельзя сказать чтобы очень добродетельно. Она хорошая, добрая, славная, я ее очень люблю, но, как там ни придумывай смягчающие обстоятельства, все же, надо сознаться, она порочна. Это чувствуется в ее малейшем движении.

ВАРЯ (шепотом): Аня стоит в дверях.

ГАЕВ: Кого?

Пауза.

Удивительно, мне что-то в правый глаз попало... плохо стал видеть. И в четверг, когда я был в окружном суде...

Входит Аня.

ВАРЯ: Что же ты не спишь, Аня?

АНЯ: Не спится. Не могу.

ГАЕВ: Крошка моя. (Целует Ане лицо, руки.) Дитя мое... (Сквозь слезы.) Ты не племянница, ты мой ангел, ты для меня все. Верь мне, верь...

АНЯ: Я верю тебе, дядя. Тебя все любят, уважают... но, милый дядя, тебе надо молчать, только молчать. Что ты говорил только что про мою маму, про свою сестру? Для чего ты это говорил?

ГАЕВ: Да, да... (Ее рукой закрывает себе лицо.) В самом деле, это ужасно! Боже мой! Боже, спаси меня! И сегодня я речь говорил перед шкафом... как глупо! И только когда кончил, понял, что

прежем мозак, имам много лекова, врло много, а то значи, у ствари, да ниједан не ваља. Лепо би било добити однекуд наследство, добро би било удати нашу Ању за врло богатог човека, добро би било отићи у Ярослав и окушати срећу код тетке грофице. Тетка је врло, врло богата.

ВАРЈА (плаче): Кад би дао бог...

ГАЈЕВ: Немој да слиниш. Тетка је врло богата, али нас не воли. Прво, сестра је пошла за адвоката, неплемића... (Ања се појављује на вратима.) Пошла је за неплемића и не може се рећи да је јако морално живела. Она је добра, душевна, мила, ја је врло волим, али ма колико да човек измишља олакшавајуће околности, ипак мора признати да је она порочна. То се осећа у сваком, и најмањем њеном покрету.

ВАРЈА (шапатом): Ања стоји на вратима.

ГАЈЕВ: Шта?

Пауза.

Чудна ствар, нешто ми је упало у десно око... не видим добро од неко доба. И у четвртак, кад сам био у окружном суду...

Улази Ања.

ВАРЈА: Што не спаваш, Ања?

АЊА: Не спава ми се. Не могу.

ГАЈЕВ: Мала моја. (Љуби Ањи лице, руке.) Дете моје... (Кроз сузе) Ти ми ниси сестричина, ти си мој анђео, ти си за мене све. Веруј ми, веруј...

АЊА: Ја ти верујем, ујко. Тебе сви воле, поштују... али, драги ујко, ти треба да ћутиш, само да ћутиш. Шта си малочас говорио о мојој мами, о својој сестри? Зашто си то говорио?

ГАЈЕВ: Да, да... (Целом руком покрива своје лице) Збиља, то је страшно! Боже мој! Боже, спаси ме! И данас сам држао говор орману... тако глупо! И само кад сам завршио, схватио сам да је

глупо.

ВАРЯ: Правда, дядечка, вам надо бы молчать. Молчите себе, и все.

АНЯ: Если будешь молчать, то тебе же самому будет покойнее.

ГАЕВ: Молчу. (Целует Ане и Варе руки.) Молчу. Только вот о деле. В четверг я был в окружном суде, ну, сошлась компания, начался разговор о том о сем, пятое-десятое, и, кажется, вот можно будет устроить заем под векселя, чтобы заплатить проценты в банк.

ВАРЯ: Если бы господь помог!

ГАЕВ: Во вторник поеду, еще раз поговорю. (Варе.) Не реви. (Ане.) Твоя мама поговорит с Лопахиным; он, конечно, ей не откажет... А ты, как отдохнешь, поедешь в Ярославль к графине, твоей бабушке. Вот так и будем действовать с трех концов - и дело наше в шляпе. Проценты мы заплатим, я убежден... (Кладет в рот леденец.) Честью моей, чем хочешь, клянусь, имени не будет продано! (Возбужденно.) Счастьем моим клянусь! Вот тебе моя рука, назови меня тогда дрянным, бесчестным человеком, если я допущу до аукциона! Всем существом моим клянусь!

АНЯ (спокойное настроение вернулось к ней, она счастлива): Какой ты хороший, дядя, какой умный! (Обнимает дядю.) Я теперь покойна! Я покойна! Я счастлива!

Входит Фирс.

ФИРС (укоризненно): Леонид Андреич, бога вы не боитесь! Когда же спать?

ГАЕВ: Сейчас, сейчас. Ты уходи, Фирс. Я уж, так и быть, сам разденусь. Ну, детки, бай-бай... Подробности завтра, а теперь идите спать. (Целует Аню и Варю.) Я человек восьмидесятых годов... Не хвалят это время, но все же могу сказать, за убеждения мне доставалось немало в жизни. Недаром меня мужик любит. Мужика надо знать! Надо знать, с какой...

било глупо.

ВАРЯ: Истина, ујко, ви треба да ћутите. Просто ћутите и ништа више.

АНЯ: Ако будеш ћутао, и ти ћеш бити мирнији.

ГАЕВ: Ћутим. (Љуби Ањи и Варји руке.) Него да се вратимо на нашу ствар. У четвртак сам био у окружном суду, елем, састало се друштво, заподо се разговор о свему и свачему, ово, оно - тек изгледа да ћемо моћи удесити зајам на меницу како бисмо платили банци интерес.

ВАРЯ: Кад би дао бог!

ГАЕВ: Идем опет у уторак, говорићу још једанпут. (Варји) Немој да слиниш.(Ањи) Твоја ће мама говорити с Лопахином; он је, наравно, неће одбити... А ти, кад се одмориш, отићи ћеш у Ярослав грофици, твојој баки. Ето тако ћемо радити на три стране - и ствар у реду. Интерес ћемо платити, ја сам убеђен... (Узима бомбону.) Тако ми части моје, кунем ти се у шта год хоћеш, имање неће бити продано! (Узбуђено) Тако ми моје среће! Ево ти моје руке, реци ми да сам непоштен, да сам беда од човека ако дозволим да дође до лицитације! Кунем ти се целим својим бићем!

АНЯ (мирно расположење јој се вратило, она је срећна): Како си добар, ујко, како паметан! (Грли ујака.) Сад сам мирна! Ја сам мирна! Ја сам срећна!

Улази Фирс.

ФИРС (прекорно): Леониде Андрејевичу, шта вам је! Кад мислите да спавате?

ГАЕВ: Одмах, одмах. Иди ти, Фирсе. Нека, ја ћу се сам скинути. Е, децо, сад пајки... О појединостима ћемо сутра, а сад идите да спавате. (Љуби Ању и Варју) Ја сам човек из осамдесетих година... То време нико не хвали, па ипак, морам признати, за своја убеђења доста сам извукао у животу. Није случај што ме сељак воли. Сељака треба познавати! Треба знати с које

АНЯ: Опять ты, дядя!

ВАРЯ: Вы, дядечка, молчите.

ФИРС (сердито). Леонид Андреич!

ГАЕВ: Иду, иду... Ложитесь. От двух бортов в середину! Кладу чистого...

Уходит, за ним семенит Фирс.

АНЯ: Я теперь покойна. В Ярославль ехать не хочется, я не люблю бабушку, но все же я покойна. Спасибо, дяде. (Садится.)

ВАРЯ: Надо спать. Пойду. А тут без тебя было неудовольствие. В старой людской, как тебе известно, живут одни старые слуги: Ефимьюшка, Поля, Евстигней, ну и Карп. Стали они пускать к себе ночевать каких-то проходимцев – я промолчала. Только вот, слышу, распустили слух, будто я велела кормить их одним только горохом. От скупости, видишь ли... И это все Евстигней... Хорошо, думаю. Коли так, думаю, то погоди же. Зову я Евстигнея... (Зевает.) Приходит... Как же ты, говорю, Евстигней... дурак ты этакой... (Поглядев на Аню.) Анечка!...

Пауза.

Заснула!.. (Берет Аню под руку.) Пойдем в постельку... Пойдем!... (Ведет ее.) Душечка моя уснула! Пойдем...

Идут. Далеко за садом пастух играет на свирели. Трофимов идет через сцену и, увидев Варю и Аню, останавливается.

ВАРЯ: Тсс... Она спит... спит... Пойдем, родная.

АНЯ (тихо, в полусне): Я так устала... все колокольчики... Дядя... милый... и мама и дядя...

ВАРЯ: Пойдем, родная, пойдем...

стране...

АЊА: Опет ти, ујко.

ВАРЈА: Ви, ујко, ћутите!

ФИРС (љутито): Леониде Андрејевичу!

ГАЈЕВ: Идем, идем... Лезите. Од две мантинеле у средину. Бијем право...

Излази, за њим ситним корацима жури Фирс.

АЊА: Сад сам мирна. У Ярослављ ми се не иде, ја не волим баку, па ипак сам мирна. Баш хвала ујаку. (Седа)

ВАРЈА: Треба спавати. Идем ја. А док си ти била на путу, имали смо једну непријатност. У старој кући за млађе, као што знаш, станују само старе слуге: Јефим, Поља, Јевстигней и Карп. Почели су они да примају на конак некакве ски-тнице – ја сам ћутала. Кад одједном, чујем, почеше они да шире глас да сам ја, тобоже, наредила да им се кува само грашак. Из тврдичлука, бајаги... И све је то Јевстигнејево масло... Добро, мислим ја. Кад је тако, чекај само! Зовем ја Јевстигнеја... (Зева) Он дође... Како ти то, велим, Јевстигнеју... будало једна... (Погледа Ању) Ањице!...

Пауза.

Спава!... (Узима Ању под руку.) Хајдемо у креветак!... Хајдемо!... (Води је) Заспала моја душица! Хајдемо...

Иду. Далеко иза врта пастир свира у фрулу. Трофимов прелази преко позорнице, и спазивши Варју и Ању, застаје.

ВАРЈА: Пст... Она спава... спава... Хајдемо, рођена.

АЊА (тихо, кроз полусан): Ја сам тако уморна... све прапорци... Ујка... мили... И мама и ујка...

ВАРЈА: Хајдемо, рођена, хајдемо...

Уходит в комнату Ани.

ТРОФИМОВ (в умилении): Солнышко мое! Весна моя!

Занавес.

ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ

Поле. Старая, покривившаяся, давно заброшенная часовенка, возле нее колодец, большие камни, когда-то бывшие, по-видимому, могильными плитами, и старая скамья. Видна дорога в усадьбу Гаева. В стороне, возвышаясь, темнеют тополи: там начинается вишневый сад. Вдали ряд телеграфных столбов, и далеко – далеко на горизонте неясно обозначается большой город, который бывает виден только в очень хорошую, ясную погоду. Скоро сядет солнце. Шарлотта, Яша и Дуняша сидят на скамье: Епиходов стоит возле и играет на гитаре; все сидят задумавшись, Шарлотта в старой фуражке; она сняла с плеч ружье и поправляет пряжку на ремне.

ШАРЛОТТА (в раздумье): У меня нет настоящего паспорта, я не знаю, сколько мне лет, и мне все кажется, что я молоденькая. Когда я была маленькой девочкой, то мой отец и мама ездили по ярмаркам и давали представления, очень хорошие. А я прыгала *salto mortale* и разные штучки. И когда папаша и мамаша умер – ли, меня взяла к себе одна немецкая госпожа и стала меня учить. Хорошо. Я выросла, потом пошла в гувернантки. А откуда я и кто я – не знаю... Кто мои родители, может, они не венчались... не знаю. (Достаёт из кармана огурец и ест.) Ничего не знаю.

Пауза.

Так хочется поговорить, а не с кем... Никого у меня нет.

ЕПОХОДОВ (играет на гитаре и поет). *"Что мне до шумного света, что мне друзья и враги..."*
Как приятно играть на мандолине!

ДУНЯША: Это гитара, а не мандолина. (Глядится в зеркальце и пудрится.)

ЕПИХОДОВ: Для безумца, который влюблен,

Одлазе у Аьину собу.

ТРОФИМОВ (гануто): Сунашце моје! Пролеће моје!

Завеса

ДРУГИ ЧИН

Поље. Стара, нахерена, давно забачена капела; поред ње бунар, велике камене плоче које су некада по свој прилици служиле као надгробни споменици, и стара клупа. Види се пут ка имању Гајева. Са стране дижу се високи тамни јабланови: тамо почиње вишњик. У даљини – ред телеграфских стубова, а сасвим далеко, на хоризонту, нејасно се оцртава велики град који се види само кад је врло лепо, ведро време. Скоро ће заћи сунце. Шарлота, Јаша и Дуњаша седе на клупи; Епиходов стоји поред њих и свира гитару; сви седе замишљени. Шарлота у старој шапци; скинула је с рамена пушку и поправља пређицу на каишу.

ШАРЛОТА (замишљено): Ја немам правих исправа, не знам колико ми је година и све ми се чини да сам још врло млада. Када сам била девојчица, мој отац и мати ишли су од вашара до вашара и давали представе, врло лепе. Ја сам изводила *salto mortale* и разне трикове. А кад су ми тата и мама умрли, узела ме је к себи једна госпођа, Немица, и почела ме учити. Лепо. Ја сам одрасла и тада отишла у гувернанте. А одакле сам и ко сам ја – не знам... Ко су моји родители, да ли су били венчани... не знам. (Вади из цепа краставац и једе.) Ништа не знам.

Пауза.

Тако бих с неким разговарала, а немам с ким... Никога немам.

ЕПИХОДОВ (свира на гитари и пева): *„Нек' ми се свако смеје, нек' ми је мржња – дар..."* Како је пријатно свирати на мандолини!

ДУЊАША: Ово није мандолина, него гитара. (Огледа се у огледалцету и пудерише се.)

ЕПИХОДОВ: За безумника који је заљубљен

это мандолина... (Напевает.) *"Было бы сердце согрето жаром взаимной любви..."*

Яша подпеваает.

ШАРЛОТТА: Ужасно поют эти люди... фуј!
Как шакалы.

ДУНЯША (Яше). Все-таки какое счастье побы-
вать за границей.

ЯША: Да, конечно. Не могу с вами не согла-
ситься. (Зевает, потом закуривает сигару.)

ЕПИХОДОВ: Понятное дело. За границей все
давно уж б полной комплекции.

ЯША: Само собой.

ЕПИХОДОВ: Я развитой человек, читаю раз-
ные замечательные книги, но никак не могу по-
нять направления, чего мне, собственно, хочет-
ся, жить мне или застрелиться, собственно гово-
ря, но тем не менее я всегда ношу при себе ре-
вольвер. Вот он...

(Показывает револьвер.)

ШАРЛОТТА: Кончила. Теперь пойду. (Надевает
ружье.) Ты, Епиходов, очень умный человек, и
очень страшный; тебя должны безумно любить
женщины. Бррр! (Идет.) Эти умники все такие
глупые, не с кем мне поговорить... Все одна, од-
на, никого у мена нет и... и кто я, зачем я, неиз-
вестно... (Уходит не спеша.)

ЕПИХОДОВ: Собственно говоря, не касаясь
других предметов, я должен выразиться о себе,
между прочим, что судьба относится ко мне без
сожаления, как буря к небольшому кораблю.
Если, допустим, я ошибаюсь, тогда зачем же
сегодня утром я просыпаюсь, к примеру ска-
зать, гляжу, а у меня на груди страшной величи-
ны паук... Вот такой. (Показывает обеими рука-
ми.) И тоже квасу возьмешь, чтобы напиться, а
там, глядишь, что-нибудь в высшей степени не-
приличное, вроде таракана.

Пауза.

ово је мандолина... (Певуши) „Само да срце
греје љубави срећне жар..."

Јаша га прати.

ШАРЛОТА: Страшно певају ови људи... фуј!
Као шакали.

ДУЊАША (Јаши): Ипак је срећа провести неко
време на страни.

ЈАША: Па да, наравно. Не могу да се не сложим
с вама. (Зева, затим пали цигару.)

ЕПИХОДОВ: Јасна ствар. У иностранству је све
већ одавно у пуној комплекцији.

ЈАША: Разуме се.

ЕПИХОДОВ: Ја сам развијен човек, читам раз-
не изванредне књиге, али никако не могу да ра-
зумем правац, шта ја управо хоћу, треба ли да
живим или да се убијем, право да вам кажем, па
ипак ја увек носим уза се револвер. Ево га...

(Показује револвер.)

ШАРЛОТА: Готово. Сад идем. (Пребацује пушку
преко рамена.) Ти си, Епиходове, врло паметан
човек и врло страшан; тебе сигурно жене лудо
воле. Бррр! (Полази) Ови мудраци су сви тако
глупи, немам с ким да поразговорам... Увек са-
ма, сама, никога немам... и ко сам ја, зашто по-
стојим – не зна се... (Полако одлази.)

ЕПИХОДОВ: Управо, не додирујући друге те-
ме, морам о себи да кажем између осталог да
судбина поступа са мном без сажалења као бу-
ра са малом лађом. Ако се ја, рецимо, варам, он-
да откуд ово: кад сам се јутрос пробудио – на-
вешћу то примера ради – имам шта да видим:
на мојим грудима огроман паук... Ево оволики.
(Показује обема рукама.) Или такође, на пример,
узмеш кваса да се напијеш, кад оно у њему не-
што у највећој мери непристојно, на пример, бу-
башваба.

Пауза.

Вы читали Бокля?

Пауза.

Я желаю побеспокоить вас, Авдотья Федоровна, на пару слов.

ДУНЯША: Говорите.

ЕПИХОДОВ: Мне бы желательно с вами наедине... (Вздыхает.)

ДУНЯША (смущенно): Хорошо... только сначала принесите мне мою тальмочку... Она около шкафа... Тут немножко сыро...

ЕПИХОДОВ: Хорошо-с... принесу-с... Теперь я знаю, что мне делать с моим револьвером... (Берет гитару и уходит, наигрывая.)

ЯША: Двадцать два несчастья! Глупый человек, между нами говоря. (Зевает.)

ДУНЯША: Не дай бог, застрелится.

Пауза.

Я стала тревожная, все беспокоюсь. Меня еще девочкой взяли к господам, я теперь отвыкла от простой жизни, и вот руки белые – белые, как у барышни. Нежная стала, такая деликатная, благородная, всего боюсь... Страшно так. И если вы, Яша, обманете меня, то я не знаю, что будет с моими нервами.

ЯША (целует ее): Огурчик! Конечно, каждая девушка должна себя помнить, и я больше всего не люблю, ежели девушка дурного поведения.

ДУНЯША: Я страстно полюбила вас, вы образованный, можете обо всем рассуждать.

Пауза.

ЯША (зевает): Да-с... По-моему, так: ежели девушка кого любит, то она, значит, безнравственная.

Пауза.

Јесте ли читали Бокла?

Пауза.

Ја бих желео да вас узнемирим, Авдотја Фјодоровна, на две три речи.

ДУЊАША: Говорите.

ЕПИХОДОВ: Ја бих желео с вама у четири ока... (Уздише)

ДУЊАША (збуњено): Добро... само ми прво донесите моју пелерину... Она је тамо поред ормана... Овде је мало влажно...

ЕПИХОДОВ: Добро... донећу... Сад знам шта ми ваља чинити с мојим револвером... (Узима гитару и одлази свирајући.)

ЈАША: Двадесет два малера! Глуп човек, међу нама буди речено. (Зева)

ДУЊАША: Не дао бог, убиће се.

Пауза.

Никако нисам мирна, стално страхујем. Мене су господа узела још као девојчицу, ја сам се сад одучила од простог живота – ето, и руке су ми беле, беле, као у госпођице. Постала сам фина, тако деликатна, отмена, свега се бојим... Тако ме је страх. Ако ме ви, Јашо, преварите, не знам шта ће бити с мојим нервима.

ЈАША (љуби је): Пиленце! Наравно, свака девојка мора да пази на себе и ја највише мрзим ако је нека девојка рђавог владања.

ДУЊАША: Ја сам вас страсно заволела, ви сте образован човек, можете о свему да разговарате.

Пауза.

ЈАША (зева): Тако је... Ја мислим овако: ако девојка неког воли, она је неморална.

Пауза.

Приятно выкурить сигарету на чистом воздухе... (Прислушивается.) Сюда идут... Это господа...

Дуняша порывисто обнимает его.

ЯША: Идите домой, будто ходили на реку купаться, идите этой дорожкой, а то встретятся и подумают про меня, будто я с вами на свидании. Терпеть этого не могу.

ДУНЯША (тихо кашляет): У меня от сигары голова разболелась... (Уходит.)

Яша остается, сидит возле часовни. Входят Любовь Андреевна, Гаев и Лопехин.

ЛОПАХИН: Надо окончательно решить, – время не ждет. Вопрос ведь совсем пустой. Согласны вы отдать землю под дачи или нет? Ответьте одно слово: да или нет? Только одно слово!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Кто это здесь курит отвратительные сигары... (Садится.)

ГАЕВ: Вот железную дорогу построили, и стало удобно. (Садится.) Съездили в город и позавтракали... желтого в середину! Мне бы сначала пойти в дом, сыграть одну партию...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Успеешь.

ЛОПАХИН: Только одно слово! (Умоляюще.) Дайте же мне ответ!

ГАЕВ (зевая): Кого?

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (глядит в свое портмоне). Вчера было много денег, а сегодня совсем мало. Бедная моя Варя из экономии кормит всех молочным супом, на кухне старикам дают один горох, а я трачу как-то бессмысленно. (Уронила портмоне, рассыпала золотые.) Ну, посыпались... (Ей досадно.)

ЯША: Позвольте, я сейчас подберу. (Собирает монеты.)

Приятно је попушити цигару на чистом ваздуху... (Ослушкује) Неко долази... То су господа...

Дуняша га нагло грли.

ЈАША: Идите кући, као да сте били на реци, на купању, идите овом стазом, јер ако нас виде, могу помислити да сам с вама на састанку. А ја то никако не волим.

ДУЊАША (кашљуца): Боли ме глава од цигаре... (Одлази)

Јаша остаје; седи поред капеле. Улазе Љубав Андреевна, Гајев и Лопехин.

ЛОПАХИН: Треба већ једном да се решите – време не чека. Питање је сасвим просто. Пристајете ли да издате земљу за подизање вила или не? Кажите једну реч: да или не? Само једну реч!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Ко овде пуши тако одвратне цигаре?... (Седа)

ГАЈЕВ: Ето, саградили су железничку пругу и сад нам је врло згодно. (Седа) Отишли смо до вароши и доручковали тамо... Жуту у средину! Требало је да прво одем до куће, да одиграм једну партију.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Имаш још времена.

ЛОПАХИН: Само једну реч! (Преклиње) Одговорите ми!

ГАЈЕВ (зевајући): Шта?

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (гледа у свој новчаник): Луче је било пуно новаца, а данас сасвим мало. Сирота моја Варја из штедње храни нас све чорбом од млека, у кухињи старим људима дају само грашак, а ја трошим некако лудо... (Новчаник јој испада из руку, просипају се златници.) Ето, просули су се... (Криво јој је)

ЈАША: Допустите, одмах ћу да их покупим. (Купи златнике.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Будьте добры, Яша. И зачем я поехала завтракать... Дрянной ваш ресторан с музыкой, скатерти пахнут мылом... Зачем так много пить, Леня? Зачем так много есть? Зачем так много говорить? Сегодня в ресторане ты говорил опять много и все некстати. О семидесятих годах, о декадентах. И кому? Половым говорить о декадентах!

ЛОПАХИН: Да.

ГАЕВ (машет рукой): Я неисправим, это очевидно... (Раздраженно, Яше.) Что такое, постоянно вертишься перед глазами...

ЯША (смеется): Я не мог без смеха вашего голоса слышать.

ГАЕВ (сестре): Или я, или он...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Уходите, Яша, ступайте...

ЯША (отдает Любове Андреевне кошелек): Сейчас уйду. (Едва удерживается от смеха.) Сию минуту... (Уходит.)

ЛОПАХИН: Ваше имя собирается купить богач Дериганов. На торги, говорят, приедет сам лично.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: А вы откуда слышали?

ЛОПАХИН: В городе говорят.

ГАЕВ: Ярославская тетушка обещала прислать, а когда и сколько пришлет, неизвестно...

ЛОПАХИН: Сколько она пришлет? Тысяч сто? Двести?

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Ну... Тысяч десять – пятнадцать, и на том спасибо.

ЛОПАХИН: Простите, таких легкомысленных людей, как вы, господа, таких неделовых,

ЛЮБАВА АНДРЕЕВНА: Будьте тако добри, Јашо. И зашто сам ишла да доручкујем... Тај ваш рђав ресторан с музиком, чаршави миришу на сапун... Зашто тако много пити, Љоња? Зашто тако много јести? Зашто тако много говорити? Данас у ресторану ти си опет много говорио и све што није требало. О седамдесетим годинама, о декадентима. И коме? Келнерима говорити о декадентима!

ЛОПАХИН: Тако је.

ГАЈЕВ (маше руком): Ја сам непоправљив, то је очигледно... (Нервозно, Јаши.) Шта је то, стално ми се вртиш пред очима...

ЈАША (смеје се): Не могу да се не смејем кад чујем ваш глас.

ГАЈЕВ (сестри): Или ја или он...

ЛЮБАВА АНДРЕЕВНА: Идите, Јашо, одлазите.

ЈАША (враћа Љубави Андреевној новчаник): Одмах ћу... (Једва се уздржава да не прсне у смех.) Одмах... (Одлази)

ЛОПАХИН: Ваше имање хоће да купи богаташ Дериганов. Кажу да ће лично доћи на лицитацију.

ЛЮБАВА АНДРЕЕВНА: Где сте то чули?

ЛОПАХИН: Прича се по граду.

ГАЈЕВ: Тетка из Јарослава обећала је да ће нам послати новаца, али кад ће послати и колико – ништа не знамо...

ЛОПАХИН: Колико ће послати? Сто хиљада? Двеста?

ЛЮБАВА АНДРЕЕВНА: Па... десет – петнаест хиљада, и на томе јој хвала.

ЛОПАХИН: Опростите, овако лакомислене људе као што сте ви, господо, овако непракти-

странных, я еще не встречал. Вам говорят русским языком, имение ваше продается, а вы точно не понимаете.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Что же нам делать? Научите, что?

ЛОПАХИН: Я вас каждый день учу. Каждый день я говорю все одно и то же. И вишневый сад и землю необходимо отдать в аренду под дачи, сделать это теперь же, поскорее, - аукцион на носу! Поймите! Раз окончательно решите, чтобы были дачи, так денег вам дадут сколько угодно, и вы тогда спасены.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Дачи и дачники – это так пошло, простите.

ГАЕВ: Совершенно с тобой согласен.

ЛОПАХИН: Я или зарыдаю, или закричу, или в обморок упаду. Не могу! Вы меня замучили! (Гаеву.) Баба вы!

ГАЕВ: Кого?

ЛОПАХИН: Баба! (Хочет уйти.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (испуганно): Нет, не уходите, останьтесь, голубчик. Прошу вас. Может быть, надумаем что-нибудь!

ЛОПАХИН: О чем тут думать!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Не уходите, прошу вас. С вами все-таки веселее.

Пауза.

Я все жду чего-то, как будто над нами должен обвалиться дом.

ГАЕВ (в глубоком раздумье): Дуплет в угол... Круазе в середину...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Уж очень много мы грешили...

ЛОПАХИН: Какие у вас грехи...

чне, чудне ја још нисам видео. Говори вам се просто и јасно: ваше се имање продаје, а ви као да не разумете.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Па шта да радимо? Објасните, шта?

ЛОПАХИН: Ја вам сваки дан објашњавам. Сваки дан говорим једно те исто. И вишњик и земљу морате издати у закуп за виле, морате то урадити одмах, што пре – лицитација је близу! Разумите! Чим се коначно решите да се подижу виле, добићете новаца колико год хоћете и онда сте спасени.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Виле и њихови станари – то је тако тривијално, опростите.

ГАЈЕВ: Потпуно се слажем с тобом.

ЛОПАХИН: Или ћу се расплакати, или ћу се издрати или ћу пасти у несвест. Не могу! Ви сте ме убили! (Гајеву) Ви сте мама!

ГАЈЕВ: Шта?

ЛОПАХИН: Мама! (Хоће да пође.)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (уплашено): Не, немојте да идете, останите, пријатељу. Молим вас. Можда ћемо нешто смислити.

ЛОПАХИН: Шта ту има да се мисли!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Немојте да идете, молим вас. С вама нам је ипак веселије...

Пауза.

Ја све нешто очекујем – као да нам се кућа мора срушити на главу.

ГАЈЕВ (дубоко замишљен): Дубле у ћошак... Круазе у средину...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: И сувише смо много грешили...

ЛОПАХИН: Каквих ви грехова имате!

ГАЕВ (кладет в рот леденец): Говорят, что я все свое состояние проел на леденцах... (Смеется.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: О, мои грехи... Я всегда сорила деньгами без удержу, как сумасшедшая, и вышла замуж за человека, который делал одни только долги. Муж мой умер от шампанского, – он страшно пил, – и, на несчастье, я полюбила другого, сошлась, и как раз в это время, – это было первое наказание, удар прямо в голову, – вот тут на реке... утонул мой мальчик, и я уехала за границу, совсем уехала, чтобы никогда не возвращаться, не видеть этой реки... Я закрыла глаза, бежала, себя не помня, а он за мной... безжалостно, грубо. Купила я дачу возле Ментоны, так как он заболел там, и три года я не знала отдыха ни днем, ни ночью; больной измучил меня, душа моя высохла. А в прошлом году, когда дачу продали за долги, я уехала в Париж, и там он обобрал меня, бросил, сошелся с другой, я пробовала отравиться... Так глупо, так стыдно... И потянуло вдруг в Россию, на родину, к девочке моей... (Утирает слезы.) Господи, господи, будь милостив, прости мне грехи мои! Не наказывай меня больше! (Достает из кармана телеграмму.) Получила сегодня из Парижа... Просит прощения, умоляет вернуться... (Рвет телеграмму.) Словно где-то музыка. (Прислушивается.)

ГАЕВ: Это наш знаменитый еврейский оркестр. Помнишь, четыре скрипки, флейта и контрабас.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Он еще существует? Его бы к нам зазвать как-нибудь, устроить вечерок.

ЛОПАХИН (прислушивается). Не слышать... (Тихо напевает.) *"И за деньги русака немцы офранцузят"*. (Смеется.) Какую я вчера пьесу смотрел в театре, очень смешно.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: И, наверное, ничего

ГАЕВ (меће у уста бомбону): Кажу да сам цело своје имање потрошио на бомбоне... (Смеје се.)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: О, моји греси... Ја сам увек расипала новац као луда, а и удала сам се за човека који је само правио дугове. Муж ми је умро од шампањца – он је страшно пио – на своју несрећу заволела сам другог, почела сам да живим с њим, и баш у то време – то је била прва казна, као маљем по глави, ето овде у реци... удавио се мој синчић; ја сам онда отишла у иностранство, заувек отишла, да се никад више не вратим, да не гледам ту реку... Зажмурила сам, побегла као без душе, а он за мном... бездушно, грубо. Купила сам вилу у околини Мантона, јер се он тамо био разболео и три године нисам знала за одмор ни дању ни ноћу; он, онако болестан, страшно ме је намучио, душу ми је извадио. А прошле године, пошто је вила продана за дугове, прешла сам у Париз; тамо ме је он опљачкао, оставио, везао се са другом, ја сам покушала да се отрујем... Тако је то глупо, тако ме је срамота... Онда ме одједном, нешто почело да вуче у Русију, у завичај, мојој ћеркици... (Брише сузе.) Господе, господе, буди милостив, опрости ми моје грехе! Немој ме и даље кажњавати! (Вади из цепа телеграм.) Данас сам добила из Париза... Моли да му опростим, преклиње да се вратим... (Цепа телеграм.) Као да се чује однекуд музика. (Ослушкује.)

ГАЕВ: То је наш чувени јеврејски оркестар. Сећаш ли се – четири виолине, флаута и контрабас.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Зар он још постоји? Могли бисмо га неко вече позвати к нама, приредити забаву.

ЛОПАХИН (ослушкује): Не чује се. (Тихо певуши.) *„А за паре Швабе могу да од правог Руса – направе Француза“*. (Смеје се) Какав сам комад синоћ гледао у позоришту, врло смешан!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Сигурно није нимало смешан. Није вам потребно да гледате позориш-

нет смешного. Вам не пьесы смотреть, а смотреть бы почаще на самих себя. Как вы все серо живете, как много говорите ненужного.

ЛОПАХИН: Это правда. Надо прямо говорить, жизнь у нас дурацкая...

Пауза.

Мой папаша был мужик, идиот, ничего не понимал, меня не учил, а только бил спяна, и все палкой. В сущности, и я такой же болван и идиот. Ничему не обучался, почерк у меня скверный, пишу я так, что от людей совестно, как свиња.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Жениться вам нужно, мой друг.

ЛОПАХИН: Да... Это правда.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: На нашей бы Варе. Она хорошая девушка.

ЛОПАХИН: Да.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА. Она у меня из простых, работает целый день, а главное, вас любит. Да и вам-то давно нравится.

ЛОПАХИН: Что же? Я не прочь... Она хорошая девушка.

Пауза.

ГАЕВ: Мне предлагают место в банке. Шесть тысяч в год... Слыхала?

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Где тебе! Сиди уж...

Фирс входит; он принес пальто.

ФИРС (Гаеву). Извольте, сударь, надеть, а то сыро.

ГАЕВ (надевает пальто). Надоел ты, брат.

ФИРС: Нечего там... Утром уехали, не сказав-

не комаде, требало би што чешће сами себе да гледате. Како ви сви неугледно живите, како много говорите непотребних ствари.

ЛОПАХИН: То је тачно. Треба отворено рећи: наш живот је страховито глуп...

Пауза.

Мој отац је био сељак, идиот, ништа није знао, мене није школовао, само ме је тукао кад би се опио, и то увек штапом. У ствари и ја сам такав исти тикван и идиот. Ништа нисам учио, рукопис ми је ружан, пишем тако да ме је срамота од људи, као свиња.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Треба да се жените, пријатељу.

ЛОПАХИН: Да... То је истина.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Што се не бисте оженили нашем Варјом? Она је добра девојка.

ЛОПАХИН: Да.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Она је од простих родитеља, ради по цео дан, а што је главно – воли вас. А и вама се она одавно свиђа.

ЛОПАХИН: Па добро. Немам ништа против... Она је добра девојка.

Пауза.

ГАЈЕВ: Нуде ми место у банци. Шест хиљада годишње... Јеси ли чула?

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Где ћеш ти! Седи ту где си...

Улази Фирс; он је донео капут.

ФИРС (Гајеву): Изволите, господине, обуците; овде је влажно.

ГАЈЕВ (облачи капут): Досадио си ми, брате.

ФИРС: Маните се, молим вас... Јутрос сте пошли, а ништа нисте јели. (Гледа га.)

шись. (Оглядываает его.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Как ты постарел, Фирс!

ФИРС: Чего изволите?

ЛОПАХИН: Говорят, ты постарел очень!

ФИРС: Живу давно. Меня женить собирались, а вашего папаша еще на свете не было... (Смеется.) А воля вышла, я уже старшим камердинером был. Тогда я не согласился на волю, остался при господах...

Пауза.

И помню, все рады, а чему рады, и сами не знают.

ЛОПАХИН: Прежде очень хорошо было. По крайней мере, драли.

ФИРС (не расслышав): А еще бы. Мужики при господах, господа при мужиках, а теперь все враздробь, не поймешь ничего.

ГАЕВ: Помолчи, Фирс. Завтра мне нужно в город. Обещали познакомиться с одним генералом, который может дать под вексель.

ЛОПАХИН: Ничего у вас не выйдет. И не заплатите вы процентов, будьте покойны.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Это он бредит. Никаких генералов нет.

Входят Трофимов, Аня и Варя.

ГАЕВ: А вот и наши идут.

АНЯ: Мама сидит.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (нежно): Иди, иди... Родные мои... (Обнимая Аню и Варю.) Если бы вы обе знали, как я вас люблю. Садитесь рядом, вот так.

Все усаживаются.

ЛЮБАВ АНДРЕЕВНА: Ала си остарео, Фирсе!

ФИРС: Шта желите?

ЛОПАХИН: Кажу ти да си много остарео!

ФИРС: Одавно већ живим. Хтели су већ да ме жене кад се ваш отац још није био ни родио... (Смеје се) А кад је дата слобода, био сам већ старији собар. Само ја нисам пристао на слободу, остао сам код госпoде...

Пауза

Сећам се: сви се радују, а чему се радују – не знају ни сами.

ЛОПАХИН: Пре је било врло лепо. Онда су бар тукли.

ФИРС (није чуо): Како да не. Сељаци уз господу, господа уз сељаке, а сад свако за себе – ништа не можеш разумети.

ГАЕВ: Ћути, Фирсе. Сутра морам у варош. Обећали су ми да ће ме упознати с једним генералом који може дати пара на меницу.

ЛОПАХИН: Ништа нећете успети. Ни интерес нећете платити, будите сигурни.

ЛЮБАВ АНДРЕЕВНА: Он то бунца! Нема никаквих генерала!

Улазе: Трофимов, Авда и Варја.

ГАЕВ: А ево и наших!

АНЯ: Мама је ту.

ЛЮБАВ АНДРЕЕВНА (нежно): Ходи, ходи... Рођене моје... (Грли Ању и Варју.) Кад бисте вас две знале колико вас волим. Седите до мене, ево овако.

Сви седају.

ЛОПАХИН: Наш вечити студент само се шета с

ЛОПАХИН: Наш вечный студент все с барышнями ходит.

ТРОФИМОВ: Не ваше дело.

ЛОПАХИН: Ему пятьдесят лет скоро, а он все еще студент.

ТРОФИМОВ: Оставьте ваши дурацкие шутки.

ЛОПАХИН: Что же ты, чудак, сердисься?

ТРОФИМОВ: А ты не приставай.

ЛОПАХИН (смеется). Позвольте вас спросить, как вы обо мне понимаете?

ТРОФИМОВ: Я, Ермолай Алексеич, так понимаю: вы богатый человек, будете скоро миллионером. Вот как в смысле обмена веществ нужен хищный зверь, который съедает все, что падается ему на пути, так и ты нужен.

Все смеются.

ВАРЯ: Вы, Петя, расскажите лучше о планетах.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Нет, давайте продолжим вчерашний разговор.

ТРОФИМОВ: О чем это?

ГАЕВ: О гордом человеке.

ТРОФИМОВ: Мы вчера говорили долго, но ни к чему не пришли. В гордом человеке, в вашем смысле, есть что-то мистическое. Быть может, вы и правы по-своему, но если рассуждать по-просту, без затей, то какая там гордость, есть ли в ней смысл, если человек физиологически устроен неважно, если в своем громадном большинстве он груб, неумен, глубоко несчастлив. Надо перестать восхищаться собой. Надо бы только работать.

ГАЕВ: Все равно умрешь.

ТРОФИМОВ: Кто знает? И что значит – умрешь? Быть может, у человека сто чувств и со

госпођицама.

ТРОФИМОВ: Шта се то вас тиче?

ЛОПАХИН: Скоро му је педесет година, а још увек је студент.

ТРОФИМОВ: Оставьте се тих ваших глупих вицева.

ЛОПАХИН: Баш си чудан – зашто се љутиш?

ТРОФИМОВ: А ти немој да ми досађујеш.

ЛОПАХИН (смеје се): Допустите да вас питам: шта ви о мени мислите?

ТРОФИМОВ: Ја, Јермолају Алексејевичу, овако мислим: ви сте богат човек, скоро ћете постати милионер. Као што је ради измене материје потребна грабљива звер која прождире све што нађе на путу, тако си и ти потребан.

Сви се смеју.

ВАРЈА: Пећа, причајте боље о планетама.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Не, хајде да продужимо јучерашњи разговор.

ТРОФИМОВ: О чему?

ГАЈЕВ: О поносном човеку.

ТРОФИМОВ: Јуче смо дуго разговарали, али нисмо дошли ни до каквог закључка. У поносном човеку, како га ви схватате, постоји нешто мистично. Можда сте ви, на свој начин, у праву, али ако се суди просто, без фантазија, онда – каква понос, има ли у њему неког смисла кад је човек физиолошки врло рђаво направљен, кад је у огромној већини – сиров, глуп, дубоко несрећан. Треба престати с обожавањем себе. Треба само радити.

ГАЈЕВ: Свеједно ћеш умрети.

ТРОФИМОВ: Ко зна? Шта то значи – умрети? Можда човек има сто чула, а са смрћу умиру само пет које ми знамо, а осталих деведесет пет

смертью погибают только пять, известных нам, а остальные девяносто пять остаются живы.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Какой вы умный, Петья!..

ЛОПАХИН (иронически): Страсть!

ТРОФИМОВ: Человечество идет вперед, совершенствуя свои силы. Все, что недостижимо для него теперь, когда-нибудь станет близким, понятным, только вот надо работать, помогать всеми силами тем, кто ищет истину. У нас, в России, работают пока очень немногие. Громадное большинство той интеллигенции, какую я знаю, ничего не ищет, ничего не делает и к труду пока не способно. Называют себя интеллигенцией, а прислуге говорят "ты", с мужиками обращаются, как с животными, учатся плохо, серьезно ничего не читают, ровно ничего не делают, о науках только говорят, в искусстве понимают мало. Все серьезные, у всех строгие лица, все говорят только о важном, философствуют, а между тем у всех на глазах рабочие едят отвратительно, спят без подушек, по тридцати, по сорока в одной комнате, везде клопы, смрад, сырость, нравственная нечистота... И, очевидно, все хорошие разговоры у нас для того только чтобы отвести глаза себе и другим. Укажите мне, где у нас ясли, о которых говорят так много и часто, где читальни? О них только в романах пишут, на деле же их нет совсем. Есть только грязь, пошлость, азиатчина... Я боюсь и не люблю очень серьезных физиономий, боюсь серьезных разговоров. Лучше помолчим!

ЛОПАХИН: Знаете, я встаю в пятом часу утра, работаю с утра до вечера, ну, у меня постоянно деньги свои и чужие, и я вижу, какие кругом люди. Надо только начать делать что-нибудь, чтобы понять, как мало честных, порядочных людей. Иной раз, когда не спится, я думаю: "Господи, ты дал нам громадные леса, необъятные поля, глубочайшие горизонты, и, живя тут, мы сами должны бы по-настоящему быть великанами..."

остају жива.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Како сте паметни, Петья!...

ЛОПАХИН (иронично): Страшно!

ТРОФИМОВ: Човечанство иде напред усавршавајући своје снаге. Све што је за њега недостижно кад тад постаће блиско, разумљиво, само треба радити, помагати свим снагама онима који траже истину. Код нас, у Русији, засад ради врло мало њих. Огромна већина оне интеллигенције коју ја познајем ништа не тражи, ништа не ради и засад није способна за рад. Називају себе интеллигенцијом, а млађима говоре „*ти*”, са сељацима поступају као са животињама, уче слабо, озбиљно ништа не читају, апсолутно ништа не раде, о науци само говоре, у уметност се мало разумеју. Сви су озбиљни, сви имају строга лица, сви говоре само о важним стварима, филозофирају, а међутим сви виде да радници врло рђаво једу, да спавају без јастука, по тридесет, по четрдесет у једној соби, свуда степенице, смрад, влага, морална прљавштина... И очигледно сви ови лепо разговори код нас служе само зато да се замажу очи и себи и другима. Реците ми, где су нам дечје јасле, о којима говоре тако много и тако често, где су читаонице? О њима само пишу у романима, а у ствари их уопште и нема. Постоји само блато, простаклук, азијаштина... Ја се бојим озбиљних лица и не волим их, бојим се озбиљних разговора. Боље да ћутимо!

ЛОПАХИН: Знате, ја устајем пре пет изјутра, радим од јутра до мрака, наравно, кроз руке ми стално пролази новац, мој и туђ, и ја видим какви су људи око мене. Треба само почети неки посао па да човек увиди како је мало поштених, честитих људи. Понекад кад ми се не спава, ја мислим: госпде, ти си нам дао огромне шуме, бескрајна поља, најшире хоризонте, и живећи ту, ми бисмо заправо и сами морали бити цинови...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Вама су потребни ци-

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Вам понадобились великаны... Они только в сказках хороши, а так они пугают.

В глубине сцены проходит Епиходов и играет на гитаре.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (Задумчиво): Епиходов идет...

АНЯ (задумчиво): Епиходов идет...

ГАЕВ: Солнце село, господа.

ТРОФИМОВ: Да.

ГАЕВ (негромко, как бы декламируя): О природа, дивная, ты блещешь вечным сиянием, прекрасная и равнодушная, ты, которую мы называем матерью, сочетаешь в себе бытие и смерть, ты живишь и разрушаешь...

ВАРЯ (умоляюще): Дядечка!

АНЯ.: Дядя, ты опять!

ТРОФИМОВ: Вы лучше желтого в середину дуплетом.

ГАЕВ: Я молчу, молчу.

Все сидят, задумались. Тишина. Слышно только, как тихо бормочет Фирс. Вдруг раздался отдаленный звук, точно с неба, звук лопнувшей струны, замирающий, печальный.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Это что?

ЛОПАХИН: Не знаю. Где-нибудь далеко в шахтах совралась бадья. Но где-нибудь очень далеко.

ГАЕВ: А может быть, птица какая-нибудь... вроде цапли.

ТРОФИМОВ: Или филин...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (вздрагивает): Неприятно почему-то.

Пауза.

нови... Они су лепи само у бајкама, а овако само плаше човека.

У дубини позорнице пролази Епиходов и свира на гитари.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (замишљено): Иде Епиходов...

АЊА (замишљено): Иде Епиходов.

ГАЈЕВ: Сунце је зашло, господа.

ТРОФИМОВ: Да.

ГАЈЕВ (лагано, као да декламује): О природо, дивна природо, ти блисташ вечним сјајем, прекрасна и равнодушна, ти, коју ми називамо мајком, спајаш у себи и живот и смрт, дајеш живот и уништаваш...

ВАРЈА (преклиње): Ујко!

АЊА: Ујко, ти опет!

ТРОФИМОВ: Боље кад бисте – жуту дублеом у средину.

ГАЈЕВ: Ћутим, ћутим.

Сви седе замишљени. Тишина. Чује се само како тихо мрмља Фирс. Одједном се разлегне удаљен звук, као да долази с неба, звук прекинуте жице, све слабији, тужан.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Шта је то?

ЛОПАХИН: Не знам. Негде далеко у руднику откинула се корпа. Само негде врло далеко.

ГАЈЕВ: А можда и нека птица... на пример, чапља.

ТРОФИМОВ: Или ћук...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (стресе се): Непријатно, не знам зашто.

Пауза.

ФИРС: Пред несрећу је исто тако било: и ћук је

ФИРС: Перед несчастьем тоже было: и сова кричала, и самовар гудел бесперечь.

ГАЕВ: Перед каким несчастьем?

ФИРС: Перед волей.

Пауза.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Знаете, друзья, пойдёмте, уже вечерет. (Ане.) У тебя на глазах слезы... Что ты, девочка? (Обнимает ее.)

АНЯ: Это так, мама. Ничего.

ТРОФИМОВ: Кто-то идет.

Показывается Прохожий в белой потасканной фуражке, в пальто; он слегка пьян.

ПРОХОЖИЙ: Позвольте вас спросить, могу ли я пройти здесь прямо на станцию?

ГАЕВ: Можете. Идите по этой дороге.

ПРОХОЖИЙ: Чувствительно вам благодарен. (Кашлянув.) Погода превосходная... (Декламирует.) Брат мой, страдающий брат... выдь на Волгу, чей стон... (Варе.) Мадемуазель, позвольте голодному россиянину копеек тридцать...

Варя испугалась, вскрикивает.

ЛОПАХИН (сердито): Всякому безобразию есть свое приличие!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (оторопев): Возьмите... вот вам... (Ищет в портмоне.) Серебра нет... Все равно, вот вам золотой...

ПРОХОЖИЙ: Чувствительно вам благодарен! (Уходит.)

Смех.

ВАРЯ (испуганная): Я уйду... я уйду... Ах, мамочка, дома людям есть нечего, а вы ему отдали золотой.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Что же со мной, глупой, делать! Я тебе дома отдам все, что у меня есть. Ермолай Алексеич, дадите мне еще взаи-

крештао и самовар је непрестано тутњиио.

ГАЈЕВ: Пред коју несрећу?

ФИРС: Пред слободу.

Пауза.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Знаете шта, пријатељи, хајдемо кући, већ се смркава. (Ањи) Теби су очи пуне суза... Шта ти је, дете? (Грли је.)

АЊА: Онако, мама. Није то ништа.

ТРОФИМОВ: Неко долази.

Појављује се један пролазник у белој изношеној капи, у мантилу; поднапит је.

ПРОЛАЗНИК: Допустите да вас питам: могу ли овуда право на станицу?

ГАЈЕВ: Можете. Идите овим путем.

ПРОЛАЗНИК: Необично сам вам захвалан. (Искашљава се) Време је особито... (Декламује) „*Брате мој, патниче брате!... Изини на Волгу, чији се јаук...*” (Варји) Госпођице, дајте гладном руском грађанину једно тридесет копејки...

Варја се уплаши, цикне.

ЛОПАХИН (љутито): Свака свињарија мора да има својих граница!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (збуњена): Узмите... ево... (Тражи у новчанику.) Серебра немам... Свеједно, ево вам златник.

ПРОЛАЗНИК: Необично сам вам захвалан! (Одлази.)

Смех.

ВАРЈА (уплашено): Идем ја... идем ја... Ах, мамиче, код куће млађи немају шта да једу, а ви сте му дали златник.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Шта да се ради са мном кад сам тако глупа! Кад дођемо кући, даћу ти све што имам. Јермолају Алексејевичу, дајте

мы!..

ЛОПАХИН: Слушаю.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Пойдемте, господа, пора. А тут, Варя, мы тебя совсем просватали, поздравляю.

ВАРЯ (сквозь слезы): Этим, мама, шутить нельзя.

ЛОПАХИН: Охмелия, иди в монастырь...

ГАЕВ: А у меня дрожат руки: давно не играл на бильярде.

ЛОПАХИН: Охмелия, о нимфа, помани меня в твоих молитвах!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Идемте, господа. Скоро ужинать.

ВАРЯ: Напугал он меня. Сердце так и стучит.

ЛОПАХИН: Напоминаю вам, господа: двадцать второго августа будет продаваться вишневы́й сад. Думайте об этом!.. Думайте!..

Уходят все, кроме Трофимова и Ани.

АНЯ (смеясь): Спасибо прохожему, напугал Варю, теперь мы одни.

ТРОФИМОВ: Варя боится, а вдруг мы полюбим друг друга, и целые дни не отходит от нас. Она своей узкой головой не может понять, что мы выше любви. Обойти то мелкое и призрачное, что мешает быть свободным и счастливым, вот цель и смысл нашей жизни. Вперед! Мы идем неудержимо к яркой звезде, которая горит там вдали! Вперед! Не оставай, друзья!

АНЯ (всплескивая руками): Как хорошо вы говорите!

Пауза.

Сегодня здесь дивно!

ми још на зајам!

ЛОПАХИН: Молим.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Хајдемо, господо, време је. А ми смо те, Варја, тако рећи већ удомили, честитам.

ВАРЈА (кроз сузе): Мама, с тим се не треба шалити.

ЛОПАХИН: Охмелија, иди у манастир...

ГАЈЕВ: А мени дрхте руке: одавно већ нисам играо билијара.

ЛОПАХИН: Охмелија, нимфо, помени ме у својим молитвама!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Хајдемо, господо, скоро ће вечера.

ВАРЈА: Ала ме је уплашио! Још ми лупа срце.

ЛОПАХИН: Да вас подсетим, господо: двадесет другог августа продаваће се вишњик. Мислите о томе!... Мислите!...

Сви одлазе, осим Трофимова и Ање.

АНЈА (смејући се): Баш хвала оном пролазнику, уплашио је Варју, сад смо сами.

ТРОФИМОВ: Варја се боји да ћемо одједном завоleti једно друго и по читаве дане се не ми-че од нас. Она својом ограниченом главом не може схватити да смо изнад љубави. Обићи оно ситно и привидно што смета човеку да буде слободан и срећан – то је циљ и смисао нашег живота. Напред! Ми неодољиво идемо ка сјајној звезди која блешти тамо у даљини! Напред! Не заостајте, пријатељи!

АНЈА (плѣсне рукама): Како лепо говорите!

Пауза.

Данас је овде дивно!

ТРОФИМОВ: Да, време је особито.

ТРОФИМОВ: Да, погода удивительная.

АНЯ: Что вы со мной сделали, Петя, отчего я уже не люблю вишневого сада, как прежде. Я любила его так нежно, мне казалось, на земле нет лучше места, как наш сад.

ТРОФИМОВ. Вся Россия наш сад. Земля велика и прекрасна, есть на ней много чудесных мест.

Пауза.

Подумайте, Аня: ваш дед, прадед и все ваши предки были крепостники, владевшие живыми душами, и неужели с каждой вишни в саду, с каждого листка, с каждого ствола не глядят на вас человеческие существа, неужели вы не слышите голосов... Владеть живыми душами - ведь это переродило всех вас, живших раньше и теперь живущих, так что ваша мать, вы, дядя, уже не замечаете, что вы живете в долг, на чужой счет, на счет тех людей, которых вы не пускаете дальше передней... Мы отстали по крайней мере лет на двести, у нас нет еще ровно ничего, нет определенного отношения к прошлому, мы только философствуем, жалуемся на тоску или пьем водку. Ведь так ясно, чтобы начать жить в настоящем, надо сначала искупить наше прошлое, покончить с ним, а искупить его можно только страданием, только необычайным, непрерывным трудом. Поймите это, Аня.

АНЯ: Дом, в котором мы живем, давно уже не наш дом, и я уйду, даю вам слово.

ТРОФИМОВ: Если у вас есть ключи от хозяйства, то бросьте их в колодец и уходите. Будьте свободны как ветер.

АНЯ (в восторге): Как хорошо вы сказали!

ТРОФИМОВ: Верьте мне, Аня, верьте! Мне еще нет тридцати, я молод, я еще студент, но я уже столько вынес! Как зима, так я голоден, болен, встревожен, беден, как нищий, и - куда только судьба не гоняла меня, где я только не был! И все же душа моя всегда, во всякую минуту, и днем и ночью, была полна неизъяснимых предчувствий. Я предчувствую счастье,

АНЯ: Шта сте ви то са мном урадили, Пећа, зашто ја више не волим вишњик као пре? Ја сам га волела тако нежно, мени се чинило да на земљи нема лепшег места од нашег врта.

ТРОФИМОВ: Цела је Русија наш врт. Земља је велика и прекрасна, има у њој много дивних места.

Пауза.

Помислите, Ања: ваш деда, прадеда и сви ваши преци били су спахије који су господарили живим душама, и зар са сваке вишње у врту, са сваког листа, са сваког стабла не гледају вас људска бића, зар не чујете њихове гласове... Господарење живим душама – оно је покварило све вас који сте живели раније и који сад живите овде, тако да ваша мајка, ви, ујак – чак и не примећујете да живите на кредит, на туђ рачун, на рачун људи које не пуштате даље од предсобља... Ми смо заостали бар за двеста година, ми немамо апсолутно ништа, немамо одређеног става према прошлости, ми само филозофирамо, жалимо се да нас мори туга или пијемо ракију. То је тако јасна ствар: ако хоћемо да почнемо живети у садашњости, прво треба да искупимо своју прошлост, да раскрестимо с њом, а искупити је можемо само патњом, само необичним, непрекидним радом. Разумите то, Ања.

АНЯ: Кућа у којој живимо – одавно већ није наша, и ја ћу отићи из ње, дајем вам реч.

ТРОФИМОВ: Ако су код вас кључеви од домаћинства, баците их у бунар и идите. Будите слободни као ветар.

АНЯ (одушевљено): Како сте то лепо рекли!

ТРОФИМОВ: Верујте ми, Ања, верујте! Ја још немам тридесет година, ја сам млад, ја сам још студент, али сам већ толико препатио! Како дође зима, ја сам гладан, болестан, нервозан, сиромашан као просјак; о, куда ме све судбина није бацала, где све нисам био! Па ипак моја је душа увек, сваког тренутка, и дању и ноћу била пуна

Аня, я уже вижу его...

АНЯ (задумчиво): Восходит луна.

Слышно, как Епиходов играет на гитаре все ту же грустную песню. Восходит луна. Где-то около тополей Варя ищет Аню и зовет: "Аня! Где ты?"

ТРОФИМОВ: Да, восходит луна.

Пауза.

Вот оно, счастье, вот оно идет, подходит все ближе и ближе, я уже слышу его шаги. И если мы не увидим, не узнаем его, то что за беда? Его увидят другие!

ГОЛОС ВАРИ: "Аня! Где ты?"

ТРОФИМОВ: Опять эта Варя! (Сердито.) Возмутительно!

АНЯ: Что ж? Пойдемте к реке. Там хорошо.

ТРОФИМОВ: Пойдемте.

Идут.

ГОЛОС ВАРИ: "Аня! Аня!"

Занавес.

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ

Гостиная, отделенная аркой от залы. Горит люстра. Слышно, как в передней играет еврейский оркестр, тот самый, о котором упоминается во втором акте. Вечер. В зале танцуют grand-rond. Голос Симеонова-Пищика: "Promenade à une paire!" Выходят в гостиную: в первой паре Пищик и Шарлотта Ивановна, во второй - Трофимов и Любовь Андреевна, в третьей - Аня с почтовым чиновником, в четвертой - Варя с начальником станции и т.д. Варя тихо плачет и танцует, утирает слезы. В последней паре Дуняша. Идут по гостиной. Пищик кричит: "Grand-rond balancez!" и "Les cavaliers à genoux et remerciez vos dames!". Фирс во фраке приносит на подносе сельтерскую воду. Входят в гостиную Пищик и Трофимов.

ПИЩИК: Я полнокровный, со мной уже два раза удар был, танцевать трудно, но, как

неисказанных предосећања. Ја предосећам срећу, Ања, ја је већ видим!...

АЊА (замишљено): Излази месец.

Чује се како Епиходов свира на гитари увек исту тужну песму. Излази месец. Негде око јабланова Варја тражи Ању и зове је: „Ања! Где си?“

ТРОФИМОВ: Да, излази месец.

Пауза.

Ето, то је срећа, ето, она долази, прилази све ближе и ближе, ја већ чујем њене кораке. Ако је ми не видимо, ако је ми не познамо – шта то мари? Видеће је други!

ВАРЈИН ГЛАС: Ања! Где си?

ТРОФИМОВ: Опет ова Варја! (Љутито) Безобразлук!

АЊА: Па шта? Хајдемо на реку. Тамо је лепо.

ТРОФИМОВ: Хајдемо.

Полазе.

ВАРЈИН ГЛАС: Ања! Ања!

Завеса

ТРЕЋИ ЧИН

Салон одвојен сводом од сале. Гори лустер. Чује се како у предсобљу свира јеврејски оркестар, онај исти који се помиње у другом чину. У сали се игра grand-rond. Глас Симеонова Пищика: „Promenade à une paire!“ Улазе у салон: први пар – Пищик и Шарлота Ивановна, други – Трофимов и Љубав Андреевна, трећи – Ања с поштанским чиновником, четврти – Варја са шефом станице итд. Варја тихо плаче, и играјући, брише сузе. У последњем пару – Дуњаша. Пролазе кроз салон. Пищик виче: „Grand rond, balancez“ и „Les cavaliers à genoux et remerciez vos dames!“ Фирс у фраку прелази преко позорнице носећи на послужавнику соду. У салон улазе Пищик и Трофимов.

ПИЩИК: Ја сам пунокрван, мене је већ два

говорится, попал в стаю, лай не лай, а хвостом вилай. Здоровье-то у меня лошадиное. Мой покойный родитель, шутник, царство небесное, насчет нашего происхождения говорил так, будто древний род наш Симеоновых-Пищиков происходит будто бы от той самой лошади, которую Калигула посадил в сенате... (Садится.) Но вот беда: денег нет! Голодная собака верует только в мясо... (Храпит и тотчас же просыпается.) Так и я... могу только про деньги...

ТРОФИМОВ: А у вас в фигуре в самом деле есть что-то лошадиное.

ПИЩИК: Что ж... лошадь хороший зверь... лошадь продать можно...

Слышно, как в соседней комнате играют на бильярде. В зале под аркой показывается Варя.

ТРОФИМОВ (дразнит). Мадам Лопахина! Мадам Лопахина!..

ВАРЯ (сердито). Облезлый барин!

ТРОФИМОВ. Да, я облезлый барин и горжусь этим!

ВАРЯ (в горьком раздумье): Вот наняли музыкантов, а чем платить? (Уходит.)

ТРОФИМОВ (Пищику): Если бы энергия, которую вы в течение всей вашей жизни затратили на поиски денег для уплаты процентов, пошла у вас на что-нибудь другое, то, вероятно, в конце концов вы могли бы перевернуть землю.

ПИЩИК: Ницше... философ... величайший, знаменитейший... громадного ума человек, говорит в своих сочинениях, будто фальшивые бумажки делать можно.

ТРОФИМОВ: А вы читали Ницше?

ПИЩИК: Ну... Мне Дашенька говорила. А я теперь в таком положении, что хоть фальшивые бумажки делай... Послезавтра триста десять рублей платить... Сто тридцать уже достал... (Ощупывает карманы, встревоженно.) Деньги пропали!

пут ударила капля, тешко ми је играти, али, што се каже, у какво се коло ухватиш, у онаковом и играј. Ја имам коњско здравље. Мој покојни отац, шљивчина, бог да му душу прости, што се нашег порекла тиче, причао је да стари наш род Симеонових Пищика води тобоже порекло од оног коња којег је Калигула поставио у сенат... (Седа) Али једно не ваља: нема пара! Гладно псето верује само у месо... (Захрче и одмах се пробуди.) Тако и ја... могу само о новцу...

ТРОФИМОВ: У вашој појави збиља има нешто коњско.

ПИЩИК: Не мари ништа... коњ је добра животиња... коња можеш продати...

Чује се како у суседној соби играју билијара. У сали, испод свода, појављује се Варја.

ТРОФИМОВ (задиркује је): Госпођа Лопахина! Госпођа Лопахина!

ВАРЈА (љутито): Олињали господин!

ТРОФИМОВ: Да, ја сам олињали господин и поносим се тиме!

ВАРЈА (као да размишља, с горчином): Ето, позвали свираче, а како ћемо их платити? (Излази)

ТРОФИМОВ (Пищику): Да сте ону енергију коју сте у току целог свог живота утрошили тражећи новаца да платите интерес употребили на нешто друго, ви бисте вероватно, на крају крајева, могли да преврнете земљу.

ПИЩИК: Ниче... филозоф... највећи, најславнији... човек огромне памети, каже у својим делима да се слободно могу правити лажне паре.

ТРОФИМОВ: А јесте ли читали Ничеа?

ПИЩИК: Па... Мени је Дашењка говорила. А ја сам сад у таквој ситуацији да ми ништа друго не остаје него да правим лажне паре... Прексутра треба да платим 310 рубаља... 130 сам већ нашао... (Пипа џепове, узнемирено.) Нема ми но-

Потерял деньги! (Сквозь слезы.) Где деньги? (Радостно.) Вот они, за подкладкой... Даже в пот ударило...

Входят Любовь Андреевна и Шарлотта Ивановна.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (напевает лезгинку): От чего так долго нет Леонида? Что он делает в городе? (Дуняше.) Дуняша, предложите музыкантам чаю...

ТРОФИМОВ: Торги не состоялись, по всей вероятности.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: И музыканты пришли некстати, и бал мы затеяли некстати... Ну, ничего... (Садится и тихо напевает.)

ШАРЛОТТА (подает Пищику колоду карт): Вот вам колода карт, задумайте какую-нибудь одну карту.

ПИЩИК: Задумал.

ШАРЛОТТА: Тасуйте теперь колоду. Очень хорошо. Дайте сюда, о мой милый господин Пищик. Ein, zwei, drei. Теперь поищите, она у вас в боковом кармане...

ПИЩИК (достаёт из бокового кармана карту): Восемь пик, совершенно верно! (Удивляясь.) Вы подумайте!

ШАРЛОТТА (держит на ладони колоду карт, Трофимову): Говорите скорее, какая карта сверху?

ТРОФИМОВ: Что ж? Ну, дама пик.

ШАРЛОТТА: Есть! (Пищику.) Ну, какая карта сверху?

ПИЩИК: Туз червовый.

ШАРЛОТТА: Есть! (Бьет по ладони, колода карт исчезает.) А какая сегодня хорошая погода!

Ей отвечает таинственный женский голос, точно из-под пола: "О да, погода великолепная, сударыня". Вы такой хороший мой идеал...

ГОЛОС: "Вы, сударыня, мне тоже очень понрав-

ваца! Изгубио сам новац! (Кроз сузе.) Где је новац? (Радосно) Ево га, испод поставе... Сав сам се презнојио...

Улазе Љубав Андрејевна и Шарлота Ивановна.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (пекуши лезгинку): Што тако дуго нема Леонида? Шта ради он у вароши? (Дуњаши) Дуњаша, послужите свираче чајем...

ТРОФИМОВ: Лицитација, по свој прилици, није одржана.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: И свирачи су дошли у незгодан час и бал смо приредили кад није требало... али ништа... (Седа и тихо пекуши.)

ШАРЛОТА (пружа Пищику шпил карата): Ево вам шпил карата, замислите једну карту.

ПИШЧИК: Замислио сам.

ШАРЛОТА: Сад промешајте карте. Врло добро. Дајте сад мени, о мој драги господине Пишчик. Ein, zwei, drei. Сад је потражите, она вам је у цепоу...

ПИШЧИК (вади из цепа карту): Осмица пик, савсвим тачно! (Чудећи се) Замислите само!

ШАРЛОТА (држи на длану шпил карата, Трофимову.) Реците брже која је карта одозго?

ТРОФИМОВ: Шта знам? Рецимо, дама пик.

ШАРЛОТА: Тачно! (Пищику) Дакле? Која је карта одозго?

ПИШЧИК: Кец херц!

ШАРЛОТА: Тачно! (Удара се по длану, шпил карата нестаје.) А како је данас лепо време!

Одговара јој тајанствени женски глас, као да долази испод земље: „О да, време је сјајно, госпођо.“) Ви сте мој дивни идеал...

вился".

НАЧАЛЬНИК СТАНЦИИ (аплодирует): Госпожа чревовещательница, браво!

ПИЩИК (удивляясь). Вы подумайте. Очаровательнейшая Шарлотта Ивановна... я просто влюблен...

ШАРЛОТТА: Влюблен? (Пожав плечами.) Разве вы можете любить? Guter Mensch, aber schlechter Musikant.

ТРОФИМОВ (хлопает Пищика по плечу): Лошадь вы этакая...

ШАРЛОТТА. Прошу внимания, еще один фокус. (Берет со стула плед.) Вот очень хороший плед, я желаю продавать... (Встряхивает.) Не желает ли кто купить?

ПИЩИК (удивляясь): Вы подумайте!

ШАРЛОТТА: Ein, zwei, drei!

Быстро поднимает опущенный плед. За пледом стоит Аня; она делает реверанс, бежит к матери, обнимает ее и убегает назад в залу при общем восторге.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (аплодирует): Браво, браво!

ШАРЛОТТА: Теперь еще! Ein, zwei, drei!

Поднимает плед. За пледом стоит Варя и кланяется.

ПИЩИК (удивляясь). Вы подумайте!

ШАРЛОТТА. Конец! (Бросает плед на Пищика, делает реверанс и убегает в залу.)

ПИЩИК (спешит за ней). Злодейка... какова? Какова? (Уходит.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: А Леонида все нет. Что он делает в городе так долго, не понимаю! Ведь все уже кончено там, имение продано или торги не состоялись, зачем же так долго держать в неведении!

ГЛАС: „И ви сте се, госпођо, мени јако свидели.“)

ШЕФ СТАНИЦЕ (плеска): Госпођа говори из трбуха, браво!

ПИШЧИК (зачуђено): Замислите само! Дивна Шарлота Ивановна... ја сам просто заљубљен...

ШАРЛОТА: Заљубљен? (Слеже раменима) Зар ви можете да волите? Guter Mensch, aber schlechter Musikant!

ТРОФИМОВ (тапше Пищика по рамену): Баш сте прави коњ...

ШАРЛОТА: Мир, господо, још један хokus-пokus. (Узима са столице плед.) Ово је врло леп плед, хоћу да га продам... (Рашири га) Жели ли ко да купи?

ПИШЧИК (зачунено): Замислите само!

ШАРЛОТА: Ein, zwei, drei!

Брзо диже раширени плед; иза пледа стоји Ања; она прави кникс, трчи мајци, загрли је и побегне у салу уз опште одушевљење.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (плеска): Браво, браво!

ШАРЛОТА: Још једанпут! Ein, zwei, drei!

Диже плед; иза пледа стоји Варја и клања се.

ПИШЧИК (зачунено): Замислите само!

ШАРЛОТА: Свршено! (Баца плед на Пищика, прави кникс и побегне у салу.)

ПИШЧИК (жури за њом): Отров... шта велите? Шта велите? (Излази.)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: А Леонида још никако нема. Шта ради у вароши тако дуго, не разумем! Све је већ тамо свршено, имање је продано или лицитација није одржана, зашто нас тако дуго држи у неизвесности!

ВАРЯ (стараясь ее утешить): Дядечка купил, я в этом уверена.

ТРОФИМОВ (насмешливо). Да.

ВАРЯ: Бабушка прислала ему доверенность, чтобы он купил ма ее имя с переводом долга. Это она для Ани. И я уверена, бог поможет, дядечка купит.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Ярославская бабушка прислала пятнадцать тысяч, чтобы купить имя на ее имя, - нам она не верит, - а этих денег не хватило бы даже проценты заплатить. (Закрывает лицо руками.) Сегодня судьба моя решается, судьба...

ТРОФИМОВ (дразнит Варю): Мадам Лопахина!

ВАРЯ (сердито). Вечный студент! Уже два раза увольняли из университета.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Что же ты сердисься, Варя? Он дразнит тебя Лопахиным, ну что ж? Хочешь - выходи за Лопахина, он хороший, интересный человек. Не хочешь - не выходи; тебя, дуся, никто не неволит...

ВАРЯ: Я смотрю на это дело серьезно, мамочка, надо прямо говорить. Он хороший человек, мне нравится.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: И выходи. Что же ждатель, не понимаю!

ВАРЯ: Мамочка, не могу же я сама делать ему предложение. Вот уже два года все мне говорят про него, все говорят, а он или молчит, или шутит. Я понимаю. Он богатеет, занят делом, ему не до меня. Если бы были деньги, хоть немного, хоть бы сто рублей, бросила бы я все, ушла бы подальше. В монастырь бы ушла.

ТРОФИМОВ: Благолепие!

ВАРЯ (Трофимову): Студенту надо быть умным! (Мягким тоном, со слезами.) Какой вы стали некрасивый, Петя, как постарели! (Любови Андреевне, уже не плача.) Только вот без дела не могу, мамочка. Мне каждую минуту надо что-нибудь

ВАРЈА (труди се да је утеши): Ујка је купио, ја сам у то уверена.

ТРОФИМОВ (подругљиво): Да.

ВАРЈА: Бака му је послала пуномоћ да купи на њено име с преносом дуга. То она чини за Ању. Ја сам убенена, даће бог, ујка ће купити.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Бака из Јарослава послала је петнаест хиљада да се имање купи на њено име – нама она не верује – али тих пара не би стигло чак ни да се плати интерес. (Покрива лице рукама.) Данас се моја судбина решава, судбина...

ТРОФИМОВ (дира Варју): Госпођа Лопахина!

ВАРЈА (љутито): Вечити студент! Већ су вас двапут искључили са университета...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: А што се ти љутиш, Варја? Он те дира због Лопахина, па шта је с тим? Ако хоћеш, удај се за Лопахина; он је добар, занимљив човек. Ако нећеш – немој да се удајеш; тебе, душо, нико не тера...

ВАРЈА: Ја гледам озбиљно на ту ствар, мамице, треба отворено говорити. Он је добар човек, свиђа ми се.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Па удај се. Шта још чекаш, не разумем!

ВАРЈА: Мамице, па ваљда нећу ја њега просити? Ево већ две године сви ми говоре о њему, сви говоре, а он ћути или се шали. Ја разумем. Он се богати, у послу је, није му до мене. Да имам новаца, макар мало, бар сто рубаља, све бих оставила, отишла бих што даље. Отишла бих у манастир!

ТРОФИМОВ: Лепота! Побожност!

ВАРЈА (Трофимову): Студент треба да буде паметан. (Благо, кроз сузе.) Како сте поружнели, Пећа, како сте остарели! (Љубави Андреевној, не плачући више.) Само без посла не могу, мамице.

делать.

Входит Яша.

ЯША (едва удерживаясь от смеха): Епиходов бильярдный кий сломал!.. (Уходит.)

ВАРЯ: Зачем же Епиходов здесь? Кто ему позволил на бильярде играть? Не понимаю этих людей... (Уходит.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Не дразните ее, Петя, вы видите, она и без того в горе.

ТРОФИМОВ: Уж очень она усердная, не в свое дело суется. Все лето не давала покоя ни мне, ни Ане боялась, как бы у нас романа не вышло. Какое ей дело? И к тому же я вида не подавал, я так далек от пошлости. Мы выше любви!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: А я вот, должно быть, ниже любви. (В сильном беспокойстве). Отчего нет Леонида? Только бы знать: продано имение или нет? Несчастье представляется мне до такой степени невероятным, что даже как-то не знаю, что думать, теряюсь... Я могу сейчас крикнуть... могу глупость сделать. Спасите меня, Петя. Говорите же что-нибудь, говорите...

ТРОФИМОВ: Продано ли сегодня имение или не продано – не все ли равно? С ним давно уже покончено, нет поворота назад, заросла дорожка. Успокойтесь, дорогая. Не надо обманывать себя, надо хоть раз в жизни взглянуть правде прямо в глаза.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Какой правде? Вы видите, где правда и где неправда, а я точно потеряла зрение, ничего не вижу. Вы смело решаете все важные вопросы, но скажите, голубчик, не потому ли это, что вы молоды, что вы не успели перестрадать ни одного вашего вопроса? Вы смело смотрите вперед, и не потому ли, что не видите и не ждете ничего страшного, так как жизнь еще скрыта от ваших молодых глаз? Вы смелее, честнее, глубже нас, но подумайте, бу-

Морам стално нешто да радим.

Улази Јаша.

ЈАША (једва задржава смех): Епиходов је сломио билијарски так!... (Излази.)

ВАРЈА: Шта ће Епиходов овде? Ко му је дозволио да игра билијара? Не разумем те људе... (Излази)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Немојте је дирати, Пећа. Зар не видите да јој је и онако тешко на души?

ТРОФИМОВ: Она је и сувише ревносна, меша се у туђе ствари. Целог лета није хтела да остави на миру ни мене ни Ању, бојала се да се између нас не развије љубав. Шта се то ње тиче? Шта више, ја нисам давао никаквог повода, ја сам тако далек од тривијалности. Ми смо изнад љубави!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: А ја сам, зацело, испод љубави. (Јако забринута) Што нема Леонида? Само да ми је знати: да ли је продано имање или не? Несрећа ми изгледа до те мере невероватна да просто не знам шта да мислим, потпуно сам се изгубила... Ја могу ето сад да викнем... могу да учиним неку глупост. Спасите ме, Пећа. Говорите штогод, говорите...

ТРОФИМОВ: Да ли је продано данас имање или није продано – зар то није свеједно? С њим је одавно свршено, натраг се не може, стаза је зарасла. Умирите се, драга моја. Не треба се заваравати, треба бар једном у животу погледати истини право у очи.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Каквој истини? Ви видите где је истина, а где је неистина, а ја као да сам обневидела, ништа не видим. Ви храбро решавате сва важна питања, али реците ми, драги мој, да није то зато што сте млади, што нисте патили ни због једног вашег проблема? Ви смело гледате напред, а да није то зато што не видите и не очекујете ништа страшно, јер је живот још сакривен од ваших младих очију? Ви сте

дте великодушны хоть на кончике пальца, пощадите меня. Ведь я родилась здесь, здесь жили мои отец и мать, мой дед, я люблю этот дом, без вишневого сада я не понимаю своей жизни, и если уж так нужно продавать, то продавайте и меня вместе с садом... (Обнимает Трофимова, целует его в лоб.) Ведь мой сын утонул здесь... (Плачет.) Пожалейте меня, хороший, добрый человек.

ТРОФИМОВ.: Вы знаете, я сочувствую всей душой.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Но надо иначе, иначе это сказать... (Вынимает платок, на пол падает телеграмма.) У меня сегодня тяжело на душе, вы не можете себе представить. Здесь мне шумно, дрожит душа от каждого звука, я вся дрожу, а уйти к себе не могу, мне одной в тишине страшно. Не осуждайте меня, Петя... Я вас люблю, как родного. Я охотно бы отдала за вас Аню, клянусь, вам, только, голубчик, надо же учиться, надо курс кончить. Вы ничего не делаете, только судьба бросает вас с места на место, так это странно... Не правда ли? Да? И надо же что-нибудь с бородой сделать, чтобы она росла как-нибудь... (Смеется.) Смешной вы!

ТРОФИМОВ (поднимает телеграмму). Я не желаю быть красавцем.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Это из Парижа телеграмма. Каждый день получаю... И вчера и сегодня. Этот дикий человек опять заболел, опять с ним нехорошо... Он просит прощения, умоляет приехать, и по-настоящему мне следовало бы съездить в Париж, побывать возле него. У вас, Петя, строгое лицо, но что же делать, голубчик мой, что мне делать, он болен, он одинок, несчастлив, а кто там поглядит за ним, кто удержит его от ошибок, кто даст ему вовремя лекарство? И что ж тут скрывать или молчать, я люблю его, это ясно. Люблю, люблю... Это камень на моей шее, я иду с ним на дно, но я люблю этот камень и жить без него не могу. (Жмет Трофимову руку.) Не думайте дурно, Петя, не говорите мне ничего, не говорите...

храбрији, поштенији, дубљи од нас, али промислите добро, будите великодушни макар једну трунку, поштедите ме. Па ја сам се овде родила, овде су живели мој отац и моја мати, мој деда, ја волим ову кућу, без вишњика ја не могу да замислим свој живот; и ако је баш толико потребно да се врт прода, онда ме продајте заједно с њим... (Грли Трофимова, љуби га у чело.) Та овде се мој син удавио... (Плаче) Сажалите се на мене, честити, добри човече.

ТРОФИМОВ: Ви знаете, ја осећам за вас свом душом.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Али то треба друкчије, то треба друкчије рећи... (Вади марамицу, на земљу пада телеграм.) Данас ми је тешко на души, ви то не можете замислити. Овде је за мене и сувише бучно, дрхти ми душа од сваког звука, ја сва дрхтим, а да одем у своју собу – не могу; кад сам сама, у тишини, обузима ме страх. Не осуђујте ме, Пећа. Ја вас волим као свог рођеног. Ја бих вам радо дала Ању, кунем вам се, само, драги мој, треба учити, треба дипломирати. Ви ништа не радите, само вас судбина баца из једног места у друго, то је тако чудно... Је л' те да је тако? Зар не? И треба нешто с брадом учинити, да већ једном порасте... (Смеје се) Баш сте смешни!

ТРОФИМОВ (диже телеграм): Ја не желим да будем лепотан.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: То је из Париза телеграм. Сваки дан добијам. И јуче и данас. Тај чудни човек се опет разболео, опет је с њим зло... Моли ме да му опростим, преклиње да дођем, и ако ћемо право, требало би да одем у Париз, да се нађем поред њега. Ви, Пећа, имате строги израз лица, али шта да радим, драги мој, шта да радим: он је болестан, сам, несрећан, ко ће га тамо припазити, ко ће га задржати да не чини грешке, ко ће му на време дати лек? И нашто крити или ћутати, ја га волим, то је јасна ствар. Волим, волим... То ми је камен о врату, ја тонем с њим, али ја волим тај камен и не могу без њега живети. (Стеже Трофимову руку.) Немојте ми-

ТРОФИМОВ (сквозь слезы): Простите за откровенность, бога ради: ведь он обобрал вас!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Нет, нет, нет, не надо говорить так... (Закрывает уши.)

ТРОФИМОВ: Ведь он негодяй, только вы одна не знаете этого! Он мелкий негодяй, ничтожество...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (рассердившись, но сдержанно): Вам двадцать шесть лет или двадцать семь, а вы все еще гимназист второго класса!

ТРОФИМОВ: Пусть!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Надо быть мужчиной, в ваши годы надо понимать тех, кто любит. И надо самому любить... надо влюбляться! (Сердито.) Да, да! И у вас нет чистоты, а вы просто чистюлька, смешной чужак, урод...

ТРОФИМОВ (в ужасе): Что она говорит!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: *"Я выше любви!"* Вы не выше любви, а просто, как вот говорит наш Фирс, вы недотепа. В ваши годы не иметь любовницы!..

ТРОФИМОВ (в ужасе): Это ужасно! Что она говорит?! (Идет быстро в залу, схватив себя за голову.) Это ужасно... Не могу, я уйду... (Уходит, но тотчас же возвращается). Между нами все кончено! (Уходит в переднюю.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (кричит вслед): Петя, погодите! Смешной человек, я пошутила! Петя!

Слышно, как в передней кто-то быстро идет по лестнице и вдруг с грохотом падает вниз. Аня и Варя вскрикивают, но тотчас же слышится смех.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Что там такое?

Вбегает Аня.

слити рђаво о мени, Пеђа, не говорите ми ништа, не говорите...

ТРОФИМОВ (кроз сузе): Оппростите ми што ћу бити искрен, тако вам бога: па он вас је опљачкао!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Не, не, не, не треба тако говорити... (Покрива уши рукама.)

ТРОФИМОВ: Та он је нитков, само још ви не знате то! Он је ситни лупеж, беда од човека...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (наљутивши се): Вама је двадесет шест или двадесет седам година, али сте још увек ученик другог разреда гимназије!

ТРОФИМОВ: Ако.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Треба бити мушкарац, у вашим годинама треба да разумете оне који воле. И ви сами треба да волите... да се заљубљујете! (Љутито) Да, да! Ви нисте чист човек, ви сте само чистунац, смешан особењак, наказа...

ТРОФИМОВ (ужаснут): Шта то она каже!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: „*Ја сам изнад љубави!*” Нисте ви изнад љубави, него сте просто, што каже наш Фирс, брљиви. У вашим годинама немаи љубавницу!

ТРОФИМОВ (ужаснут): То је страшно! Шта то она говори? (Полази брзо ка сали, држећи се за главу.) То је страшно... не могу, идем... (Излази, али се одмах враћа) Међу нама је све свршено! (Излази у предсобље)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (виче за њим): Пеђа, станите! Смешни човече, ја сам се шалила! Пеђа!

Чује се како у предсобљу неко брзо иде низ степенице и одједном тресне и скотрља се доле. Ана и Варја врисну, али се одмах затим чује смех.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Шта се десило?

Дотрчи Ања

АНЯ (смеясь): Петя с лестницы упал! (Убегает.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Какой чудак этот Петя...

Начальник Станции останавливается среди залы и читает "Грешницу" А. Толстого. Его слушают, но едва он прочел несколько строк, как из передней доносятся звуки вальса, и чтение обрывается. Все танцуют. Проходят из передней Трофимов, Аня, Варя и Любовь Андреевна.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Ну, Петя... ну, чистая душа... я прощения прошу... Пойдемте танцевать... (Танцует с Петей.)

Аня и Варя танцуют. Фирс входит, ставит свою палку около боковой двери. Яша тоже вошел из гостиной, смотрит на танцы.

ЯША: Что, бабушка?

ФИРС: Нездоровится. Прежде у нас на балах танцевали генералы, бароны, адмиралы, а теперь посылаем за почтовым чиновником и начальником станции, да и те не в охотку идут. Что-то ослабел я. Барин покойный, бабушка, всех сургучом пользовал, от всех болезней. Я сургуч принимаю каждый день уже лет двадцать, а то и больше; может, я от него и жив.

ЯША: Надоел ты, дед. (Зевает.) Хотя бы ты поскорее подох.

ФИРС: Эх ты... недотепа! (Бормочет.)

Трофимов и Любовь Андреевна танцуют в зале, потом в гостиной.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Мерси. Я посижу... (Садится.) Устала.

Входит Аня.

АНЯ (взволнованно): А сейчас на кухне какой-то человек говорил, что вишневый сад уже продан сегодня.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Кому продан?

АНЯ (смеясь): Пеџа пао низ степенице! (Побегне)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Баш је чудан тај Пеџа... (Изази у предсобље.)

Шеф станице излази наред сале и рецитује „Грешницу” од А. Толстоја. Сви га слушају, али тек што је изрецитовао неколико стихова, из предсобља се зачују звуци валцера и рецитација се прекида. Сви играју. Из предсобља излазе: Трофимов, Ања, Варја и Љубав Андрејевна.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Хајде, Пеџа... хајде, чиста душо... ја вас молим да ми опростите... Хајдете да играмо... (Игра с Пеџом.)

Ања и Варја играју. Улази Фирс, оставља свој штап поред врата. И Јаша је изишао из салона, посматра игру.

ЈАША: Како је, деда?

ФИРС: Није ми добро. Некад су код нас на баловима играли генерали, барони, адмиралы, а сада шаљемо по поштанског чиновника и шефа станице, па и они нерадо долазе. Нешто сам изнемогао. Покојни господин, деда, све од реда је лечио воском за печажење, од свих болести. Ја га узимам сваког дана, неких двадесет година, ако не и више; можда сам зато још жив.

ЈАША: Додијао си ми, деда. (Зева) Што већ једном и не цркнеш?

ФИРС: Ех, ти... брљиви!... (Мрмља нешто)

Трофимов и Љубав Андрејевна играју у сали, затим у салону.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Мерси. Идем да седнем... (Седа) Уморна сам.

Улази Ања.

АНЯ (узбунено): Малочас је у кухињи један човек рекао да је вишњик данас продан.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Ко ме продан?

АНЯ: Није рекао коме. Отишао је. (Игра с

АНЯ: Не сказал, кому. Ушел. (Танцует с Трофимовым.)

Оба уходят в залу.

ЯША: Это там какой-то старик болтал. Чужой.

ФИРС: А Леонида Андреича еще нет, не приехал. Пальто на нем легкое, демисезон, того гляди, простудится. Эх, молодо – зелено!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Я сейчас умру. Подите, Яша, узнайте, кому продано

ЯША: Да он давно ушел, старик-то. (Смеется.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (с легкой досадой): Ну, чему вы смеетесь? Чему рады?

ЯША: Очень уж Епиходов смешной. Пустой человек. Двадцать два несчастья.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Фирс, если продадут имение, то куда ты пойдешь?

ФИРС: Куда прикажете, туда и пойду.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Отчего у тебя лицо такое? Ты нездоров? Шел бы, знаешь, спать...

ФИРС: Да... (С усмешкой.) Я уйду спать, а без меня тут кто подаст, кто распорядится? Один на весь дом.

ЯША (Любовь Андреевне). Любовь Андреевна! Позвольте обратиться к вам с просьбой, будьте так добры! Если опять поедете в Париж, то возьмите меня с собой, сделайте милость. Здесь мне оставаться положительно невозможно. (Оглядываясь, вполголоса.) Что ж там говорить, вы сами видите, страна необразованная, народ безнравственный, притом скука, на кухне кормят безобразно, а тут еще Фирс этот ходит, бормочет разные неподходящие слова. Возьмите меня с собой, будьте так добры!

Входит Пищик.

Трофимовом)

Обоје излазе у салу.

ЈАША: То је неки старац трућао. Непознат човек.

ФИРС: А Леонида Андрејевича још никако нема, није још стигао. Капут му је лак, полусезонски, може лако да назебе. Ех, што ти је младо-зелено.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Сад ћу да умрем. Идите, Јашо, распитајте се коме је продан.

ЈАША: Па он је већ одавно отишао, онај старац. (Смеје се.)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (мало јетко): Ама чему се смејете? Чему се радујете?

ЈАША: Страшно је смешан Епиходов. Глуп човек. Двадесет два малера.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Фирсе, ако се прода имање, куд ћеш ти поћи?

ФИРС: Куда наредите, тамо ћу и поћи.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Зашто тако рђаво изгледаш? Теби није добро? Знаш, иди боље да спаваш.

ФИРС: Како да не... (С подсмехом) Да идем да спавам, а кад ја одем, ко ће овде послужити, ко ће наредити шта треба? Ја сам сам у целој кући.

ЈАША (Љубави Андрејевној): Љубав Андрејевна! Допустите да вам се обратим с једном молбом, будите тако добри! Ако опет пођете за Париз, поведите и мене са собом, молим вас. Овде ја апсолутно не могу да останем. (Осврћући се, полако.) Шта има да се говори, сами видите, земља је непросвећена, свет неморалан, уз то досадно, у кухињи хране сплационама, а још се и овај Фирс мува, мрмља разне незгодне речи. Поведите ме собом, будите тако добри!

Улази Пищик.

ПИЩИК: Позвольте просить вас... на вальсишку, прекраснейшая... (Любовь Андреевна идет с ним.) Очаровательная, все-таки сто восемьдесят рубликов я возьму у вас... Возьму... (Танцует.) Сто восемьдесят рубликов...

Перешли в зал.

ЯША (тихо напевает): *"Поймешь ли ты души моей волнение..."*

В зале фигура в сером цилиндре и клетчатых панталонах машет руками и прыгает; крики: *"Браво, Шарлотта Ивановна!"*

ДУНЯША (остановилась, чтобы попудриться): Барышня велит мне танцевать – кавалеров много, а дам мало, – а у меня от танцев кружится голова, сердце бьется. Фирс Николаевич, а сейчас чиновник с почты такое мне сказал, что у меня дыхание захватило.

Музыка стихает.

ФИРС: Что же он тебе сказал?

ДУНЯША: Вы, говорит, как цветок.

ЯША (зевает). Невежество... (Уходит.)

ДУНЯША: Как цветок... Я такая деликатная де-вушка, ужасно люблю нежные слова.

ФИРС: Закрутишься ты.

Входит Епиходов.

ЕПИХОДОВ: Вы, Авдотья Федоровна, не желаете меня видеть... как будто я какое насекомое. (Вздыхает.) Эх, жизнь!

ДУНЯША: Что вам угодно?

ЕПИХОДОВ: Несомненно, может, вы и правы. (Вздыхает.) Но, конечно, если взглянуть с точки зрения, то вы, позволю себе так выразиться, извините за откровенность, совершенно привели меня в состояние духа. Я знаю свою фортуна, каждый день со мной случается какое-нибудь несчастье, и к этому я давно уже привык, так что с улыбкой гляжу на свою судьбу. Вы дали мне слово, и хотя я...

ПИЩИК: Смем ли молити... један валсић, лепотице наша... (Љубав Андреевна полази с њим.) Чаробнице, ипак ћу сто осамдесет рубаља узети од вас... Узећу... (Игра) Сто осамдесет рубаља...

Прелазе у салу.

ЈАША (лагано певуши): *"Да л' знадеш зашто моја душа пати..."*

У сали нека особа у сивом цилиндру и карираним панталонама маше рукама и скаче; узвици: *"Браво, Шарлота Ивановна!"*

ДУЊАША (застаје да се напудерише): Госпођица ми каже да играм – кавалера је много, а дама мало – а мени се од играња врти у глави, добијам лупање срца. Фирсе Николајевичу, малочас ми је поштански чиновник тако нешто рекао да ми је стао дах.

Музыка престаје.

ФИРС: А шта ти је рекао?

ДУЊАША: Ви сте, вели, као цвет.

ЈАША (зева): Простачина... (Излази.)

ДУЊАША: Као цвет... Ја сам тако фина девојка, страшно волим нежне речи.

ФИРС: Тражиш ђавола!

Улази Епиходов.

ЕПИХОДОВ: Ви, Авдотја Фјодоровна, нећете ни да ме погледате... као да сам некаква буба. (Уздише) Ех, животе!

ДУЊАША: А шта желите?

ЕПИХОДОВ. Без сумње, можда сте ви у праву. (Уздише) Али, наравно, ако се погледа са становишта, ви сте ме, ако могу тако да се изразим, опростите ми моју искреност, потпуно довели у стање духа. Ја знам своју срећу, мени се сваког дана дешава неки малер, одавно сам се навикао на то, зато с осмехом посматрам своју судбину.

ДУНЯША: Прошу вас, после прговорим, а теперь оставьте меня в покое. Теперь я мечтаю. (Играет веером.)

ЕПИХОДОВ: У меня несчастье каждый день, и я, позволю себе так выразиться, только улыбаюсь, даже смеюсь.

Входит из залы Варя.

ВАРЯ: Ты все еще не ушел, Семен? Какой же ты, право, неуважительный человек. (Дуняше.) Ступай отсюда, Дуняша. (Епиходову.) То на бильярде играешь и кий сломал, то по гостинной расхаживаешь, как гость.

ЕПИХОДОВ: С меня взыскивать, позвольте вам выразиться, вы не можете.

ВАРЯ: Я не взыскиваю с тебя, а говорю. Только и знаешь, что ходишь с места на место, а делом не занимаешься. Конторщика держим, а неизвестно – для чего.

ЕПИХОДОВ (обиженно): Работаю ли я, хожу ли, кушаю ли, играю ли на бильярде, про то могут рассуждать только люди понимающие и старшие.

ВАРЯ: Ты смеешь мне говорить это! (Вспылив.) Ты смеешь? Значит, я ничего не понимаю? Убийрайся же вон отсюда! Сию минуту!

ЕПИХОДОВ (струсив): Прошу вас выражаться деликатным способом.

ВАРЯ (выйдя из себя). Сию же минуту вон отсюда! Вон! (Он идет к двери, она за ним.) Двадцать два несчастья! Чтобы духу твоего здесь не было! Чтобы глаза мои тебя не видели! (Епиходов вышел; за дверью его голос: *"Я на вас буду жаловаться"*.) А, ты назад идешь? (Хватает палку, оставленную около двери Фирсом.) Иди... Иди... Иди, я тебе покажу... А, ты идешь? Идешь? Так вот же тебе... (Замахивается. В это время входит Лопахин.)

Ви сте ми дали реч, и ма да ја...

ДУЊАША: Молим вас, разговараћемо доцније, а сад ме оставите на миру. Ја сада сањам. (Игра се лепезом)

ЕПИХОДОВ: Мени се малери дешавају сваки дан, а ја се, ако смем тако рећи, само смешим, чак се и смејем.

Из сале излази Варја.

ВАРЈА: Ти још ниси отишао, Семјоне? Баш си ти, бога ми, дрзак човек. (Дуњаша) Иди ти, Дуњаша.. (Епиходову) Малочас си играо билијара и сломио так сад опет шеташ по салону као гост.

ЕПИХОДОВ: Ви немате права, ако смем рећи, да ме узимате на одговорност.

ВАРЈА: Ја те не узимам на одговорност, него онако кажем. Ти ништа друго и не радиш, само се моташ тамо амо, а посао не свршаваш. Држи-мо пословођу, не знам само – зашто.

ЕПИХОДОВ (увређено): Да ли ја радим, да ли се шетам или играм билијара – о томе могу да суде само старији, који нешто знају.

ВАРЈА: И ти се усуђујеш да ми то кажеш! (Шанувши) Значи да ја ништа не знам! Марш напоље! Сместа!

ЕПИХОДОВ (уплашивши се): Молим вас да се мало деликатније изражавате.

ВАРЈА (ван себе): Сместа напоље! Напоље! (Он полази вратима, она за њим.) Двадесет два малера! Да ниси више овамо ни привирио! Да те моје очи више не виде! (Епиходов излази, иза врата се чује његов глас: *„Ја ћу вас тужити.“*)

А, ти се враћаш? (Зграби штап који је Фирс оставио поред врата.) Дођи... Дођи... Дођи, сад ћу ти показати... А, ти долазиш? Долазиш? Онда сво ти... (Замахне штапом, у том тренутку улази Лопахин.)

ЛОПАХИН: Покорнейше благодарю.

ВАРЯ (сердито и насмешливо). Виновата!

ЛОПАХИН: Ничего-с. Покорно благодарю за приятное угощение.

ВАРЯ: Не стоит благодарности. (Отходит, потом оглядывается и спрашивает мягко.) Я вас не ушибла?

ЛОПАХИН: Нет, ничего. Шишка, однако, вскочит огромная.

Голоса в зале: "Лопехин приехал! Ермолай Алексеич!"

ПИЩИК: Видом видать, слыхом слыхать... (Целуется с Лопехиным.) Коньячком от тебя попахивает, милый мой, душа моя. А мы тут тоже веселимся.

Входит Любовь Андреевна.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Это вы, Ермолай Алексеич? Отчего так долго? Где Леонид?

ЛОПАХИН: Леонид Андреевич со мной приехал, он идет...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (волнуясь): Ну что? Были торги? Говорите же!

ЛОПАХИН (сконфуженно, боясь обнаружить свою радость). Торги кончились к четвертому часу... Мы к поезду опоздали, пришлось ждать до половины десятого. (Тяжело вздохнув.) Уф! У меня немножко голова кружится...

Входит ГАЕВ; в правой руке у него покупки, левой он утирает слезы.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Леня, что? Леня, ну? (Нетерпеливо, со слезами.) Скорей же, бога ради...

ГАЕВ (ничего ей не отвечает, только машет рукой; Фирсу, плача). Вот возьми... Тут анчоусы, керченские сельди... Я сегодня ничего не ел... Сто-

ЛОПАХИН: Најлепше захваљујем.

ВАРЈА (љутито и подсмешливо): Оппростите!

ЛОПАХИН: Ништа, ништа. Најлепше захваљујем на пријатном дочеку.

ВАРЈА: Нема на чему. (Одмакне се мало, затим се осврне и благо упита.) Ваљда вас нисам ударила?

ЛОПАХИН: Ништа, ништа. Само ће ми искочити огромна чворуга.

Гласови из сале: „ Лопехин је дошао! Ермолај Алексејевич! “

ПИШЧИК: Где си ти, забога... (Љуби се с Лопехином.) Миришеш на коњак, драги мој, душо моја. А и ми се овде забављамо.

Улази Љубав Андреевна.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Јесте ли то ви, Ермолају Алексејевичу? Што сте се тако задржали? Где је Леонид?

ЛОПАХИН: Леонид Андреевич је стигао са мном, сад ће доћи...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (узбунено): Шта је било? Је ли одржана лицитација? Ама говорите!

ЛОПАХИН (збуњено, бојећи се да не ода своју радост): Лицитација је завршена око четири сата... Ми смо задоцнили на воз, морали смо чекати до пола десет. (Тешко уздахне) Уф! Мало ми се врти у глави...

Улази Гајев, у десној руци држи ствари које је купио, левом брише сузе.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Љоња, шта је било? Хајде, Љоња? (Нестрпљиво, кроз сузе.) Брже, за име боже...

ГАЈЕВ (ништа јој не одговара, само одмахне руком; Фирсу, плачући) На, узми... Ту су ринглице, керчке харинге... Ја данас ништа нисам јео... Коли-

лько я выстрадал!

Дверь в бильярдную открыта; слышен стук шаров и голос Яши: "*Семь и восемнадцать!*" У Гаева меняется выражение, он уже не плачет.

Устал я ужасно. Дашь мне, Фирс, переодеться. (Уходит к себе через залу, за ним Фирс.)

ПИЩИК: Что на торгах? Рассказывайте же!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Продан вишневый сад?

ЛОПАХИН: Продан.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Кто купил?

ЛОПАХИН: Я купил.

Любовь Андреевна угнетена; она упала бы, если бы не стояла возле кресла и стола. Варя снимает с пояса ключи, бросает их на пол, посреди гостиной, и уходит.

КОПАХИН: Я купил! Погодите, господа, сделайте милость, у меня в голове помутилось, говорить не могу... (Смеется.) Пришли мы на торги, там уже Дериганов. У Леонида Андреевича было только пятнадцать тысяч, а Дериганов сверх долга сразу надавал тридцать. Вижу, дело такое, я схватился с ним, надавал сорок. Он сорок пять. Я пятьдесят пять. Он, значит, по пяти надбавляет, я по десяти... Ну, кончилось. Сверх долга я надавал девяносто, осталось за мной. Вишневы сад теперь мой! Мой! (Хочет.) Боже мой, господи, вишневы сад мой! Скажите мне, что я пьян, не в своем уме, что все это мне представляется... (Топчет ногами.) Не смейтесь надо мной! Если бы отец мой и дед встали из гробов и посмотрели на все происшествие, как их Ермолай, битый, малограмотный Ермолай, который зимой босиком бегал, как этот самый Ермолай купил имение, прекрасней которого ничего нет на свете. Я купил имение, где дед и отец были рабами, где их не пускали даже в кухню. Я сплю это только мерещится мне, это только кажется... Это плод вашего воображения, покрытый мраком неизвестности... (Поднимает ключи, ласково улыбаясь.) Бросила ключи, хочет показать, что она уж не хозяйка здесь...

ко сам пропатио!

Врата у билијарску собу су отворена; чује се звук билијарских лопти и Јашин глас: „*Седам и осамнаест!*” Гајеву се одмах мења израз лица. Он више не плаче.

Страшно сам се заморио! Фирсе, спремиме да се пресвучем. (Одлази кроз салу у своју собу, за њим Фирс.)

ПИЩИК: Шта је било на лицитацији? Причај већ једном!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Је ли продан вишњик?

ЛОПАХИН: Продан.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Ко га је купио?

ЛОПАХИН: Ја сам га купио.

Љубав Андреевна је потиштена; она би пала да није стајала поред фотеле и стола. Варја скида са појаса кључеве, баца их на под посред салона и излази.

ЛОПАХИН: Ја сам га купио! Чекајте, господа, молим вас, мени се врти у глави, не могу да говорим... (Смеје се) Дошли ми на лицитацију, а Дериганов већ тамо. Леонид Андреевич је имао само петнаест хиљада, а Дериганов је преко дуга одмах дао тридесет. Видим шта је, ухватио се с њим, дам четрдесет. Он четрдесет пет. Ја педесет пет. Он по пет хиљада повећава, ја по десет... Најзад се свршило. Дао сам преко дуга деведесет хиљада и тако сам добио. Вишњик је сада мој! Мој! (Смеје се) Господе боже, вишњик је мој! Реците ми да сам пијан, да нисам причистој свести, да ми се све то причињава... (Лупа ногама) Немојте ми се смејати! Кад би мој отац и мој деда устали из гробова и видели све ово – како је њихов Јермолај, тучени, полуписмени Јермолај, који је и зими ишао бос, како је тај исти Јермолај купио имање од којег нема ничег лепшег на свету! Ја сам купио имање где су ми отац и деда били робови, где их нису пуштали чак ни у кухињу! Ја спавам, све ово ми се само привиђа, само ми се чини... То је плод ваше маште, покривен мраком неизвесности. (Дуже

(Звенит ключами.) Ну, да все равно. (Слышно, как настраивается оркестр). Эй, музыканты, играйте, я желаю вас слушать! Приходите все посмотреть, как Ермолай Лопухин хватит топором по вишневному саду, как упадут на землю деревья! Настроим мы дач, и наши внуки и правнуки увидят тут новую жизнь... Музыка, играй!

Играет музыка. Любовь Андреевна опустила се на стул и горько плачет.

ЛОПАХИН: (С укором.) Отчего же, отчего вы меня не послушали? Бедная моя, хорошая, не вернешь теперь. (Со слезами.) О, скорее бы все это прошло, скорее бы изменилась как-нибудь наша нескладная, несчастная жизнь.

ПИЩИК (берет его под руку, вполголоса): Она плачет. Пойдем в залу, пусть она одна... Пойдем... (Берет его под руку и уводит в зал.)

ЛОПАХИН: Что ж такое? Музыка, играй отчетливо! Пускай все, как я желаю! (С иронией.) Идет новый помещик, владелец вишневого сада! (Толкнул нечаянно столик, едва не опрокинул канделябры.) За все могу заплатить! (Уходит с Пищиком.)

В зале и гостиной нет никого, кроме Любви Андреевны, которая сидит, ждалась вся и горько плачет. Тихо играет музыка. Быстро входят Аня и Трофимов, Аня подходит к матери и становится перед ней на колени, Трофимов остается у входа в залу.

АНЯ: Мама!.. Мама, ты плачешь? Милая, добрая, хорошая моя мама, моя прекрасная, я люблю тебя... я благословляю тебя. Вишневый сад продан, его уже нет, это правда, правда, но не плачь, мама, у тебя осталась жизнь впереди, осталась твоя хорошая, чистая душа... Пойдем со мной, пойдем, милая, отсюда, пойдем!.. Мы насадим новый сад, роскошнее этого, ты увидишь его, поймешь, и радость, тихая, глубокая радость опустится на твою душу, как солнце в вечерний час, и ты улыбнешься, мама! Пойдем, милая! Пойдем!..

кључеве нежно се смешећи.) Бацила је кључеве, хоће да покаже како није више газдарица овде. (Звечка кључевима) Добро, мени је свеједно. (Чује се како оркестар удешава инструменте.) Хеј, свирачи, свирајте, ја желим да вас слушам! Дођите сви да видите како ће Јермолај Лопухин распалити секиром по вишњику, како ће дрвеће попадати на земљу! Саградићемо овде пуно вила и наши унуци и прауници видеће овде нов живот... Музыка, свирај!

Музыка свира. Љубав Андреевна спустила се на столицу и горко плаче.

ЛОПАХИН (прекорно): Зашто, зашто ме нисте послушали? Сирота моја, добра моја, сад је већ свршено. (Кроз сузе) О, кад би све то што пре прошло, кад би се што пре некако изменио наш нескладни, несрећни живот.

ПИШЧИК (узима га под руку, полако): Она плаче. Хајдемо у салу, нека остане сама... Хајдемо... (Узима га под руку и води у салу.)

ЛОПАХИН: Шта је то?... Музыка, свирај чисто! Нека све буде како ја желим! (Иронично) Долази нови спахија, власник вишњица! (Случајно је гурнуо сточић, само што није претурио свећњак.) Све ја могу да платим! (Излази с Пишчиком.)

У сали и салону нема никог осим Љубави Андреевне која седи скупивши се сва и горко плаче. Тихо свира музыка. Брзо улазе Ања и Трофимов. Ања приђе мајци и клекне пред њом. Трофимов остаје на улазу у салу.

АЊА: Мама!.. Мама, ти плачеш? Мила, добра, лепа моја мама, дивна моја, ја те волим... ја те благосиљам. Вишњик је продан, њега више нема, то је истина... истина, али не плачи, мама, ти још имаш пред собом живот, остала ти је твоја добра, чиста душа... Хајде са мном, хајдемо одавде, мила моја, хајдемо!.. Ми ћемо засадити нов врт, лепши од овог, ти ћеш га видети, разумеш, и радост, тиха, дубока радост спустиће се у твоју душу као сунце у вечерњи час и ти ћеш се насмешити, мама! Хајдемо, мила моја! Хајдемо!

Занавес.

ДЕЙСТВИЕ ЧЕТВЕРТОЕ

Декорация первого акта. Нет ни занавесей на окнах, ни картин, осталось немного мебели, которая сложена в один угол, точно для продажи. Чувствуется пустота. Около выходной двери и в глубине сцены сложены чемоданы, дорожные узлы и т. п. Налево дверь открыта, оттуда слышны голоса Вари и Ани. Лопехин стоит, ждет. Яша держит поднос со стаканчиками, налитыми шампанским. В передней Епиходов увязывает ящик. За сценой в глубине гул. Это пришли прощаться мужики. Голос Гаева: *"Спасибо, братцы, спасибо вам"*.

ЯША: Простой народ прощаться пришел. Я такого мнения, Ермолай Алксеевич: народ добрый, но мало понимает.

Гул стихает. Входят через переднюю Любовь Андреевна и Гаев; она не плачет, но бледна, лицо ее дрожит, она не может говорить.

ГАЕВ: Ты отдала им свой кошелек, Люба. Так нельзя! Так нельзя!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Я не смогла! Я не смогла!

Оба уходят.

ЛОПАХИН (в дверь, им вслед): Пожалуйста, покорнейше прошу! По стаканчику на прощанье. Из города не догадался привезть, а на станции нашел только одну бутылку. Пожалуйста!

Пауза.

Что ж, господа! Не желаете? (Отходит от двери.) Знал бы - не покупал. Ну, и я пить не стану.

Яша осторожно ставит поднос на стул.

Выпей, Яша, хоть ты.

ЯША: С отъезжающими! Счастливо оставаться? (Пьет.) Это шампанское не настоящее, могу вас уверить.

Завеса

ЧЕТВЕРТИ ЧИН

Декор из первого чина. Нема ни завеса на прозорима ни слика; остало је мало намештаја, који је сложен у један ћошак, као за продају. Осећа се празнина. Поред излаза, у дубини позорнице наслагани су кофери, путничке бале итд. С леве стране врата су отворена, одатле се чују гласови Варје и Ање. Лопехин стоји, чека. Јаша држи послужавник са чашама напуњеним шампањцем. У предсобљу Епиходов везује један сандук. Иза позорнице у дубини чује се граја. То су селјаци дошли да се опросте. Глас Гајева: *„Хвала, браћо, хвала вам.“*

ЈАША: Селјаци су дошли да се опросте. Ја овако мислим, Јермолају Алексејевичу: добар је то свет, али ништа не зна.

Граја се стишава. Из предсобља излазе Љубав Андреевна и Гајев; она не плаче, али је бледа, лице јој се грчи, она не може да говори.

ГАЈЕВ: Ти си им дала свој новчаник, Љубо. Не смеш тако! Не смеш тако!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Нисам могла друкчије! Нисам могла!

Обоје излазе.

ЛОПАХИН (кроз врата, за њима): Молим вас, изволите! По једну чашицу за срећан пут. Нисам се сетио да понесем из вароши, а на станици сам нашао само једну флашу. Изволите!

Пауза.

Шта је, господо? Нећете? (Одмиче се од врата) Да сам знао – не бих купио. Кад је тако – нећу ни ја да пијем.

Јаша полако спушта послужавник на столицу.

Хајде, Јашо, пиј бар ти.

ЈАША: За срећан пут! А вама срећан останак! (Пије) Ово није прави шампањац, могу јемчити.

ЛОПАХИН: Восемь рублей бутылка.

Пауза.

Холодно здесь чертовски.

ЯША: Не топили сегодня, все равно уезжаем.
(Смеется.)

ЛОПАХИН: Что ты?

ЯША: От удовольствия.

ЛОПАХИН: На дворе октябрь, а солнечно и тихо, как летом. Строиться хорошо. (Поглядев на часы, в дверь.) Господа, имейте в виду, до поезда осталось всего сорок шесть минут! Значит, через двадцать минут на станцию ехать. Поторпливайтесь.

Трофимов в пальто входит со двора.

ТРОФИМОВ: Мне кажется, ехать уже пора. Лошади поданы. Черт его знает, где мои калоши. Пропали. (В дверь.) Аня, нет моих калош! Нешел!

ЛОПАХИН: Мне в Харьков надо. Поеду с вами в одном поезде. В Харькове проживу всю зиму. Я все болтался с вами, замучился без дела. Не могу без работы, не знаю, что вот делать с руками; болтаются как-то странно, точно чужие.

ТРОФИМОВ: Сейчас уедем, и вы опять приметесь за свой полезный труд.

ЛОПАХИН: Выпей-ка стаканчик.

ТРОФИМОВ: Не стану.

ЛОПАХИН: Значит, в Москву теперь?

ТРОФИМОВ: Да, провожу их в город, а завтра в Москву.

ЛОПАХИН: Да... Что ж, профессора не читают лекций, небось все ждут, когда приедешь!

ЛОПАХИН: Осам рубаља флаша.

Пауза.

Овде је ђаволски хладно.

ЈАША: Данас нисмо ложили, кад и онако путујемо. (Смеје се)

ЛОПАХИН: Шта ти је?

ЈАША: Радујем се.

ЛОПАХИН: Сад је већ октобар, а сунце сија и нема ветра као да је лето. (Погледа на сат, кроз врата) Господо, имајте на уму да је до поласка воза остало само четрдесет шест минута! То значи да кроз двадесет минута треба поћи на станицу. Пожурите!

Трофимов у капуту улази из дворишта.

ТРОФИМОВ: Рекао бих да је већ време да се крене. Кола су дошла. Дођавола, где су ми каљаче? Нигде их нема. (Кроз врата.) Ања, нема ми каљача! Нисам их нашао!

ЛОПАХИН: А ја морам у Харьков. Поћи ћу с вама истим возом. У Харкову ћу остати целу зиму. Овде сам с вама само дангубио, само сам се намучио не радећи ништа. Не могу да не радим, ето, не знам, на пример, шта ћу с рукама: клате ми се некако чудно као да нису моје.

ТРОФИМОВ: Ми ћемо сад отићи, а ви ћете се опет латити свог корисног посла.

ЛОПАХИН: Попиј једну чашицу.

ТРОФИМОВ: Нећу.

ЛОПАХИН: Дакле, сад у Москву?

ТРОФИМОВ: Да, испратићу их до вароши, а сутра ћу у Москву.

ЛОПАХИН: Дабоме... Па да, професори наравно не држе предавања, чекају да ти дођеш!

ТРОФИМОВ: Не твое дело.

ЛОПАХИН: Сколько лет, как ты в университете учишься?

ТРОФИМОВ: Придумай что-нибудь поновее. Это старо и плоско. (Ищет калоши.) Знаешь, мы, пожалуй, не увидимся больше, так вот позволь мне дать тебе на прощанье один совет: не размахивай руками! Отвыкни от этой привычки – размахивать. И тоже вот строить дачи, рассчитывать, что из дачников со временем выйдут отдельные хозяева, рассчитывать так - это тоже значит размахивать... Как-никак, все-таки я тебя люблю. У тебя тонкие, нежные пальцы, как у артиста, у тебя тонкая, нежная душа...

ЛОПАХИН (обнимает его): Прощай, голубчик. Спасибо за все. Ежели нужно, возьми у меня денег на дорогу.

ТРОФИМОВ: Для чего мне? Не нужно.

ЛОПАХИН: Ведь у вас нет!

ТРОФИМОВ: Есть. Благодарю вас. Я за перевод получил. Вот они тут, в кармане. (Тревожно.) А калош моих нет!

ВАРЯ (из другой комнаты): Возьмите вашу гадость! (Выбрасывает на сцену пару резиновых калош.)

ТРОФИМОВ: Что же вы сердитесь, Варя? Гм... Да это не мои калоши!

ЛОПАХИН: Я весной посеял маку тысячу десятин и теперь заработал сорок тысяч чистого. А когда мой мак цвел, что это была за картина! Так вот я, говорю, заработал сорок тысяч и, значит, предлагаю тебе взаймы, потому что могу. Зачем же нос драть? Я мужик... попросту.

ТРОФИМОВ: Твой отец был мужик, мой – аптекарь, и из этого не следует решительно ничего. (Лопехин вынимает бумажник.) Оставь, оставь... Дай мне хоть двести тысяч, не возьму. Я свободный человек. И все, что так высоко и дорого цените вы все, богатые и нищие, не имеет надо мной ни малейшей власти, вот как пух, ко-

ТРОФИМОВ: То се тебе не тиче.

ЛОПАХИН: Колико има година како студираш на универзитету?

ТРОФИМОВ: Смисли нешто новије. То је старо и глупо. (Тражи каљаче) Знаш, ми се по свој прилици више нећемо видети, зато допусти да ти на растанку дам један савет: немој млатарати рукама! Одучи се од те навике – млатарати. И још ово: зидати виле, рачунати да ће од летњих кирајџија временом постати власници, рачунати тако – то опет значи млатарати... Како је да је, ипак ја тебе волим. Ти имаш фине, нежне прсте – као уметник, ти имаш фину, нежну душу...

ЛОПАХИН (грли га): Збогом, драги мој. Хвала ти на свему. Ако ти треба, узми од мене новаца за пут.

ТРОФИМОВ: Шта ће ми? Не треба ми.

ЛОПАХИН: Па ви ништа немате!

ТРОФИМОВ: Имам. Хвала вам. Добио сам за превод. Ево их овде, у цепу. (Забринут) А мојих каљача нигде нема.

ВАРЈА (из суседне собе): Узмите то ваше ђубре! (Баца на позорницу пар гумених каљача.)

ТРОФИМОВ: А што се ви љутите, Варја? Хм... Па то нису моје каљаче!

ЛОПАХИН: Ја сам пролетос посејао хиљаду десетина мака и сад сам зарадио чистих четрдесет хиљада. А кад је мој мак цветао – каква је то била дивна слика! Ја сам, велим, зарадио четрдесет хиљада и, према томе, нудим ти на зајам, зато што могу. А што си ти дигао нос? Ја сам сељак... без увијања...

ТРОФИМОВ: Твој отац је био сељак, мој – аптекар; из тога не следује апсолутно ништа. (Лопехин вади новчаник.) Остави, остави... Кад би ми давао и двеста хиљада, не бих примио. Ја сам слободан човек. И све што тако високо и јако цените сви ви, и богати и просјаци, нема нада

торый носится по воздуху. Я могу обходиться без вас, я могу проходить мимо вас, я силен и горд. Человечество идет к высшей правде, к высшему счастью, какое только возможно на земле, и я в первых рядах!

ЛОПАХИН: Дойдешь?

ТРОФИМОВ: Дойду.

Пауза.

Дойду или укажу другим путь, как прийти.

Слышно, как вдали стучат топором по дереву.

ЛОПАХИН: Ну, прощай, голубчик. Пора ехать. Мы друг перед другом нос дерем, а жизнь знай себе проходит. Когда я работаю подолгу, без усталости, тогда мысли полегче, и кажется, будто мне тоже известно, для чего я существую. А сколько, брат, в России людей, которые существуют неизвестно для чего. Ну, все равно, циркуляция дела не в этом. Леонид Андреич, говорят, принял место, будет в банке, шесть тысяч в год... Только ведь не усидит, ленив очень...

АНЯ (в дверях): Мама вас просит: пока она не уехала, чтоб не рубили сада.

ТРОФИМОВ. В самом деле, неужели не хватает такта... (Уходит через переднюю.)

ЛОПАХИН: Сейчас, сейчас... Экие, право. (Уходит за ним.)

АНЯ: Фирса отправили в больницу?

ЯША: Я утром говорил. Отправили, надо думать.

АНЯ (Епиходову, который проходит через залу): Семен Пантелеич, справьтесь, пожалуйста, отвезли ли Фирса в больницу.

ЯША (обиженно): Утром я говорил Егору. Что ж спрашивать по десять раз!

мном никакой власти, као ни ово перце које лети по ваздуху. Ја могу без вас, могу да прођем поред вас, ја сам јак и поносан. Човечанство иде ка вишој истини, ка вишој срећи каква је само могућа на земљи – и ја сам у првим редовима!

ЛОПАХИН: Хоћеш ли стићи до циља?

ТРОФИМОВ: Хоћу.

Пауза.

Стићи ћу или ћу другима указати пут како да стигну.

Чује се како у даљини удара секира по дрвету.

ЛОПАХИН: Е, збогом, драги мој. Време је да се крене. Ми се један пред другим правимо важни, а живот, ето, пролази. Кад радим дуго, без предаху, онда су ми мисли обичније и чини ми се као да знам зашто постојим. А колико је, брате, у Русији људи који постоје бог би их знао зашто. Али, свеједно, ток ствари није у томе. Кажу да је Леонид Андрејевич примио неко место, радиће у банци, шест хиљада годишње... Само ни тамо неће дуго остати – страшно је лењ.

АЊА (на вратима): Мама вас је молила: док још није отишла, да се не сече врт.

ТРОФИМОВ: Збиља, зар немате ни толико такта... (Излази у предсобље.)

ЛОПАХИН: Одмах, одмах... Их што су ми, брате... (Излази за њима)

АЊА: Јесу ли послали Фирса у болницу?

ЈАША: Ја сам јутрос рекао. Сигурно су га послали.

АЊА (Епиходову који иде кроз салу): Семјоне Пантелејевичу, видите, молим вас, јесу ли Фирса одвели у болницу.

ЈАША (увређено): Јутрос сам рекао Јегору. Шта има да се пита десет пута!

ЕПИХОДОВ: Стари Фирс, према мом коначном

ЕПИХОДОВ: Долголетний Фирс, по моему окончательному мнению, в починку не годится, ему надо к праотцам. А я могу ему только завидовать. (Положил чемодан на картонку со шляпой и раздавил.) Ну, вот, конечно. Так и знал. (Уходит.)

ЯША (насмешливо): Двадцать два несчастья...

ВАРЯ (за дверью): Фирса отвезли в больницу?

АНЯ: Отвезли.

ВАРЯ: Отчего же письмо не взяли к доктору?

АНЯ: Так надо послать вдогонку... (Уходит.)

ВАРЯ (из соседней комнаты): Где Яша? Скажите, мать его пришла, хочет проститься с ним.

ЯША (машет рукой): Выводят только из терпения.

Дуняша все время хлопчет около вещей: теперь, когда Яша остался один, она подошла к нему.

ДУНЯША: Хоть бы взглянули разочек, Яша. Вы уезжаете... меня покидаете. (Плачет и бросается ему на шею.)

ЯША. Что ж плакать? (Пьет шампанское.) Через шесть дней я опять в Париже. Завтра сядем в курьерский поезд и закатым, только нас и видели. Даже как-то не верится. Вив ла Франс!.. Здесь не по мне, не могу жить... ничего не делаешь. Насмотрелся на невежество – будет с меня. (Пьет шампанское.) Что ж плакать? Ведите себя прилично, тогда не будете плакать.

ДУНЯША (пудрится, глядится в зеркальце): Пришлите из Парижа письмо. Ведь я вас любила, Яша, так любила! Я нежное существо, Яша!

ЯША: Идут сюда. (Хлопчет около чемоданов, тихо напевает.)

Входят Любовь Андреевна, Аня и Шарлотта Ивановна.

ГАЕВ: Ехать бы нам. Уже немного осталось.

мишлењу, није више за оправку, време му је да иде богу на истину. А ја могу само да му завидим. (Спусти кофер на кутију за шешире и згњечи је.) Ето, видите! Знао сам да ће тако бити. (Изази.)

ЈАША (подругљиво): Двадесет два малера...

ВАРЈА (иза врата): Јесу ли Фирса одвели у болницу?

АЊА: Јесу.

ВАРЈА: А што нису понели писмо за доктора?

АЊА: Треба га послати за њима... (Изази.)

ВАРЈА (из суседне собе): Где је Јаша? Реците му да му је дошла мати, хоће да се поздрави с њим.

ЈАША (одмахне руком): Е баш ми је додијала!

Дуняша цело време послује око ствари; сад, кад је Јаша остао сам, прилази му.

ДУЊАША: Што ме не погледате бар једанпут, Јашо? Ви одлазите... остављате ме... (Плаче и падне му око врата.)

ЈАША: Нашто плакати? (Пије шампањац) За шест дана ево ме опет у Паризу. Сутра ћемо се сти у брзи воз, па кад појуримо – више нас нећете видети. Чисто не верујем! Вив ла Франс! Овај живот није за мене, ја овде не могу... шта да се ради. Нагледао сам се протаклука – доста ми је. (Пије шампањац) А нашто плакати? Владајте се пристојно, онда нећете плакати.

ДУЊАША (пудерише се огледајући се у огледалцету): Пошаљите ми из Париза писмо. Ја сам вас волела, Јашо, толико волела! Ја сам нежно створење, Јашо!

ЈАША: Неко долази. (Послује око кофера, тихо певуши.)

Улазе: Љубав Андреевна, Гајев, Ања и Шарлота Ивановна.

ГАЈЕВ: Треба да кренемо. Мало је времена

(Глядя на Яшу.) От кого это селедкой пахнет?

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Минут через десять давайте уже в экипаж садиться... (Окидывает взглядом комнату.) Прощай, милый дом, старый дедушка. Пройдет зима, настанет весна, а там тебя уже не будет, тебя сломают. Сколько види эти стены! (Целует горячо дочь.) Сокровище мое, ты сияешь, твои глазки играют, как два алмаза. Ты довольна? Очень?

АНЯ. Очень! Начинается новая жизнь, мама!

ГАЕВ (весело): В самом деле, теперь все хорошо. До продажи вишневого сада мы все волновались, страдали, а потом, когда вопрос был решен окончательно, бесповоротно, все успокоились, повеселели даже... Я банковский служака, теперь я финансист... желтого в середину, и ты, Люба, как-никак выглядишь лучше, это несомненно.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Да. Нервы мои лучше, это правда. (Ей подают шляпу и пальто.) Я сплю хорошо. Выносите мои вещи, Яша. Пора. (Ане.) Девочка моя, скоро мы увидимся... Я уезжаю в Париж, буду жить там на те деньги, которые прислала твоя ярославская бабушка на покупку имения – да здравствует бабушка! – а денег этих хватит ненадолго.

АНЯ: Ты, мама, вернешься скоро, скоро... не правда ли? Я подготовлюсь, выдержу экзамен в гимназии и потом буду работать, тебе помогать. Мы, мама, будем вместе читать разные книги... Не правда ли? (Целует матери руки.) Мы будем читать в осенние вечера, прочтем много книг, и перед нами откроется новый чудесный мир... (Мечтает.) Мама, приезжай...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Приеду, мое золото. (Обнимает дочь.)

Входит Лопехин. Шарлотта тихо напевает песенку.

ГАЕВ: Счастливая Шарлотта: поет!

остало. (Гледајући Јашу.) Ко то смрди на харингу!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Кроз једно десет минута хајдете да седнемо у кола... (Гледа наоколо по соби) Збогом, драга кућа, бакице моја. Проћи ће зима, доћи ће пролеће, а тебе више неће бити, тебе ће порушити. колико су видели ови зидови! (Топло љуби кћер) Благо моје, ти се сијаш, очице ти блистају као два драга камена. Јеси ли задовољна? Врло?

АЊА: Врло! Почине нов живот, мама!

ГАЈЕВ (весело): Заиста, сада је све добро. Пре продаје вишњика сви смо се секирали, кидали, а после, кад је питање било коначно, дефинитивно решено, сви смо се умирили, чак смо се развеселили... Ја сам банкарски чиновник, сад сам финансијер... жуту у средину, а и ти, Љубо, ипак боље изгледаш, то је несумњиво.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Да. Боље стојим са живцима, то је истина. (Пружају јој шешир и мантил.) Сад добро спавам. Изнесите моје ствари, Јашо. Време је. (Ањи) Дете моје, скоро ћемо се видети... Ја одлазим у Париз, тамо ћу живети од оног новца што ти је послала бака из Јарослава за куповину имања – живела бака. Само тај новац неће дуго трајати.

АЊА: Ти ћеш се, мама, вратити ускоро, ускоро... зар не? Ја ћу се спремити, положићу испите у гимназији и онда ћу радити, помагати теби. Ми ћемо, мама, заједно читати разне књиге... Је ли тако? (Љуби мајци руке.) Ми ћемо читати у јесење вечери, прочитаћемо много књига и нама ће се открити нови, дивни свет... (Сања) Мама, дођи...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Доћи ћу, злато моје. (Грли кћер.)

Улази Лопехин. Шарлота тихо певуши неку песмицу.

ГАЈЕВ: Благо Шарлоти: она пева!

ШАРЛОТТА (берет узел, похожий на свернутого ребенка): Мой ребеночек, бай, бай... Слышится плач ребенка: "Уа, уа!.." Замолчи, мой хороший, мой милый мальчик. "Уа!.. Уа!.." Мне тебя так жалко! (Бросает узел на место.) Так вы, пожалуйста, найдите мне место. Я не могу так.

ЛОПАХИН: Найдем, Шарлотта Ивановна, не беспокойтесь.

ГАЕВ: Все нас бросают, Варя уходит... мы стали вдруг не нужны.

ШАРЛОТТА: В городе мне жить негде. Надо уходить... (Напевает.) Все равно...

Входит Пищик.

ЛОПАХИН: Чудо природы!...

ПИЩИК (запыхавшись): Ой, дайте отдышаться... замучился... Мои почтеннейшие... Воды дайте...

ГАЕВ: За деньгами небось? Слуга покорный, ухожу от греха... (Уходит.)

ПИЩИК: Давненько не был у вас... прекраснейшая... (Лопухину.) Ты здесь... рад тебя видеть... громаднейшего ума человек... возьми... получи... (Подает Лопухину деньги.) Четыреста рублей... За мной остается восемьсот сорок...

ЛОПАХИН (в недоумении пожимает плечами): Точно во сне... Ты где же взял?

ПИЩИК: Постой... Жарко... Событие необычайнейшее. Приехали ко мне англичане и нашли в земле какую-то белую глину... (Любови Андреевне.) И вам четыреста... прекрасная, удивительная... (Подает деньги.) Остальные потом. (Пьет воду.) Сейчас один молодой человек рассказывал в вагоне, будто какой-то великий философ советует прыгать с крыш... "*Прыгай!*" – говорит, и в этом вся задача. (Удивленно.) Вы подумайте! Воды!..

ЛОПАХИН: Какие же это англичане?

ШАРЛОТА (узима један завежљај налик на повијену бебу): Чедо моје, бујипаји... Чује се детињи плач, а, а! Ћути, лепи мој, синчићу мој! А, а! Тако ми те је жао! (Баци завежљај где је и био.) Онда ми ви, молим вас, нађите место. Ја не могу овако.

ЛОПАХИН: Наћи ћемо, Шарлота Ивановна, ништа не брините.

ГАЈЕВ: Сви нас напуштају. Варја одлази... Одједанпут смо постали непотребни.

ШАРЛОТА: У вароши немам где да живим. Морам отићи. (Певуши) Свеједно...

Улази Пищик.

ЛОПАХИН: Чудо природе!

ПИШЧИК (задуван): Ох, пустите ме да се издувам... пропао сам... Моја поштована госпођо... Воде ми дајте...

ГАЈЕВ: Опет тражите пара? Хвала лепо, да се склоним док се није десило неко зло... (Излази)

ПИШЧИК: Одавно нисам био код вас. лепотице наша... (Лопухину) И ти си овде... мило ми је што те видим... мудри човече... ево... изволи... (Пружа Лопухину новац) Четири стотине рубаља... још ти дугујем осам стотина четрдесет...

ЛОПАХИН (у недоумици слеже раменима): Као да сањам... Одакле ти?

ПИШЧИК: Чекај... Врућина је... Необичан догађај. Дошли к мени неки Енглези и нашли у земљи некакву белу глину... (Љубави Андреевној) И вама четири стотине... лепотице... чаробнице... (Пружа јој новац.) Остатак доцније. (Пије воду.) Малочас је један младић причао у вагону да тобоже неки... велики филозоф препоручује да се скаче с крова... „*Скачи!*” – вели, и у томе је цео проблем. (Зачуђено) Замислите само! Воде!

ЛОПАХИН: А какви су то Енглези?

ПИЩИК: Сдал им участок с глиной на двадцать четыре года... А теперь, извините, некогда... надо скакать дальше... Поеду к Знойкову... к Кардамонову... Всем должен... (Пьет.) Желая здравствовать... В четверг заеду...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Мы сейчас переезжаем в город, а завтра я за границу...

ПИЩИК: Как? (Встревоженно.) Почему в город? То-то я гляжу на мебель... чемоданы... Ну ничего... (Сквозь слезы.) Ничего... Величайшего ума люди... эти англичане... Ничего. Будьте счастливы... Бог поможет вам... Ничего... Всему на этом свете бывает конец... (Целует руку Любви Андреевне.) А дойдет до вас слух, что мне конец пришел, вспомните вот эту самую... лошадь и скажите: "Был на свете такой-сякой... Симеонов-Пищик... царство ему небесное"... Замечательнейшая погода... Да... (Уходит в сильном смущении, но тотчас же возвращается и говорит в дверях.) Кланялась вам Дашенька! (Уходит.)

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Теперь можно и ехать. Уезжаю я с двумя заботами. Первая – это больной Фирс. (Взглянув на часы.) Еще минут пять можно...

АНЯ: Мама, Фирса уже отправили в больницу. Яша отправил утром.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Вторая моя печаль – Варя. Она привыкла рано вставать и работать, и теперь без труда она как рыба без воды. Похудела, побледнела и плачет, бедняжка...

Пауза.

Вы это очень хорошо знаете, Ермолай Алексич; я мечтала... выдать ее за вас, да и по всему видно было, что вы женитесь. (Шепчет Ане, та кивает Шарлотте, и обе уходят.) Она вас любит, вам она по душе, и не знаю, не знаю, почему это вы точно сторонитесь друг друга. Не понимаю!

ЛОПАХИН: Я сам тоже не понимаю, признаться. Как-то странно все... Если есть еще время, то я хоть сейчас готов... Покончим сразу – и баста,

ПИШЧИК: Дао сам им у најам то земљиште с глином на двадесет четири године... А сад, опростите, немам времена... морам јурити даље... Идем Знојкову... Кардамонову... Свима сам дужан... (Пије) У здравље... Свратићу у четвртак...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Ми се овог часа селимо у варош, а сутра ја путујем у иностранство...

ПИШЧИК: Шта кажете? (Забринуто) Зашто у варош? Зато ја видим намештај... кофере... Али, ништа... (Кроз сузе) Ништа... То су људи огромне памети... ти Енглези... Ништа... Нека вам је срећно... Бог ће вам помоћи... Ништа... Све има свој крај... (Љуби руку Љубави Андреевне) А ако допре до вас глас да ми је дошао крај, сетите се овог... коња и реците: Био једном на свету и овакав и онакав... Симеонов Пишчик... бог да му душу прости... Време је особито... Да... (Изрази јако збуњен, али се одмах враћа и говори на вратима.) Поздрвила вас је Дашењка! (Изрази)

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Сад можемо да кренимо. Одлазим с двома бригама. Прва – болесни Фирс. (Погледавши на сат.) Још можемо једно пет минута...

АЊА: Мама, Фирса су већ одвели у болницу. Јаша га је јутрос послао.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Друга ми је брига – Варја. Она је научила да рано устаје и да ради, и сад је, без посла, као риба без воде. Смршала је, побледела и плаче, сиротица...

Пауза.

Ви врло добро знате, Јермолају Алексејевичу, ја сам сањала... да је удам за вас и по свему је изгледало да ћете се оженити њоме. (Шапће нешто Ањи, ова даје знак Шарлоти и обе излазе.) Она вас воли, вама се она свиђа и не знам, не знам зашто ви као да избегавате једно друго. Не разумем!

ЛОПАХИН: Ни ја не разумем, морам признати. Некако је све то чудно... Ако још има времена, ја сам спреман и сада... Да свршимо одједном и

а без вас я, чувствую, не сделаю предложения.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: И превосходно. Ведь одна минута нужна, только. Я сейчас позову...

ЛОПАХИН: Кстати и шампанское есть. (Поглядев на стаканчики.) Пустые, кто-то уже выпил. (Яша кашляет.) Это называется вылакать...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (оживленно): Прекрасно. Мы выйдем... Яша, allez! Я ее позову... (В дверь.) Варя, оставь все, поди сюда. Иди! (Уходит с Яшей.)

ЛОПАХИН (поглядев на часы). Да...

Пауза.

За дверью сдержанный смех, шепот, наконец входит Варя.

ВАРЯ (долго осматривает вещи): Странно, никак не найду...

ЛОПАХИН: Что вы ищете?

ВАРЯ: Сама уложила и не помню.

Пауза.

ЛОПАХИН: Вы куда же теперь, Варвара Михайловна?

ВАРЯ: Я? К Рагулиным... Договорилась с ним смотреть за хозяйством... в экономки, что ли.

ЛОПАХИН: Это в Яшнево? Верст семьдесят будет.

Пауза.

Вот и кончилась жизнь в этом доме...

ВАРЯ (оглядывая вещи): Где же это... Или, может, я в сундук уложила... Да, жизнь в этом доме кончилась... больше уже не будет...

ЛОПАХИН: А я в Харьков уезжаю сейчас... вот с этим поездом. Дела много. А тут во дворе оставляю Епиходова... Я его нанял.

готово; видим да је без вас нећу запросити.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Одлично. Потребан је само један тренутак. Сад ћу је звати...

ЛОПАХИН: Баш добро, има и шампањца. (Погледа чаше) Празне су, неко је већ попио. (Јаша кашље) То се зове полокати...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (живо): Дивно. Ми ћемо изићи... Јашо, а не! Ја ћу је звати... (Кроз врата) Варја, остави све, ходи овамо. Дођи! (Излази с Јашом.)

ЛОПАХИН (погледа на сат.) Да...

Пауза.

Иза врата уздржан смех, шапат, најзад улази Варја.

ВАРЈА (дуго разгледа ствари): Чудна ствар, никако да нађем...

ЛОПАХИН: Шта тражите?

ВАРЈА: Сама сам спаковала, а сад не знам где је.

Пауза.

ЛОПАХИН: Куда ћете сада, Варвара Михайловна?

ВАРЈА: Ја? Рогулинима... Погодили смо се да им водим домаћинство... као економка, тако нешто.

ЛОПАХИН: У Јашњево? Има донде својих седамдесет врста.

Пауза.

Ето, престао је живот у овој кући.

ВАРЈА (разгледајући ствари): Ама где је... А можда сам у сундук спаковала... Да, у овој кући живот је престао... више га неће бити...

ЛОПАХИН: А ја сад идем у Харьков... ето овим возом. Имам много посла. А овде у кући

ВАРЯ: Что ж!

ЛОПАХИН: В прошлом году об эту пору уже снег шел, если припомните, а теперь тихо, солнечно. Только что вот холодно... Градуса три мороза.

ВАРЯ: Я не поглядела.

Пауза.

Да и разбит у нас градусник...

Пауза.

Голос в дверь со двора: "Ермолай Алексеич!.."

ЛОПАХИН (точно давно ждал этого зова). Сию минуту! (Быстро уходит.)

Варя, сидя на полу, положив голову на узел с платьем, тихо рыдает. Отворяется дверь, осторожно входит Любовь Андреевна.

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Что?

Пауза.

Надо ехать.

ВАРЯ (уже не плачет, вытерла глаза): Да, пора, мамочка. Я к Рагулиным поспею сегодня, не опоздать бы только к поезду...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА (в дверь). Аня, одевайся!

Входит Аня, потом Гаев, Шарлотта Ивановна. На Гаеве теплое пальто с башлыком. Сходятся прислуга, извозчики. Около вещей хлопочет Епиходов.

Теперь можно и в дорогу.

АНЯ (радостно): В дорогу!

ГАЕВ: Друзья мои, милые, дорогие друзья мои! Покидая этот дом навсегда, могу ли я умолчать, могу ли удержаться, чтобы не высказать на прощанье те чувства, которые наполняют теперь

оставляю Епиходова... Узео сам га у службу.

ВАРЯ: Па шта ћете!

ЛОПАХИН: А лане је у ово доба већ падао снег, ако се сећате, а сад је мирно време, сија сунце. Само што је хладно... Једно три степена испод нуле.

ВАРЯ: Нисам погледала.

Пауза.

А и термометар нам је разбијен.

Пауза.

Један глас кроз врата из дворишта. Јермолају Алексејевичу!

ЛОПАХИН (као да је одавно чекао да га зову.): Одмах! (Брзо одлази.)

Варја, седећи на поду, спустивши главу на балу с оделом, тихо јеца. Отварају се врата, полако улази Љубав Андрејевна.

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Шта је било?

Пауза.

Време је да кренемо.

ВАРЯ (више не плаче, обрисала је сузе): Да, време је, мамице. Ја ћу још данас стићи код Рогулиних, само да не задоцним на воз...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА (кроз врата): Ања, облачи се!

Улази Ања, затим Гајев и Шарлота Ивановна. Гајев је обукао зимски капут с башлыком. Скупља се прислуга, кочијаши. Око ствари послује Епиходов.

Сад можемо на пут.

АЊА (радно): На пут!

ГАЈЕВ: Пријатељи моји, драги, мили, пријатељи моји! Напуштајући заувек ову кућу, могу ли оћутати, могу ли се уздржати да не искажем на растанку она осећања која у овом тренутку

все мое существо...

АНЯ (умоляюще): Дядя!

ВАРЯ: Дядечка, не нужно!

ГАЕВ (уныло): Дуплетом желтого в середину... Молчу...

Входит Трофимов, потом Лопехин.

ТРОФИМОВ: Что же, господа, пора ехать!

ЛОПАХИН: Епиходов, мое пальто!

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Я посижу еще одну минутку. Точно раньше я никогда не видела, какие в этом доме стены, какие потолки, и теперь я гляжу на них с жадностью, с такой нежной любовью...

ГАЕВ: Помню, когда мне было шесть лет, в Троицын день я сидел на этом окне и смотрел, как мой отец шел в церковь...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Все вещи забрали?

ЛОПАХИН: Кажется, все. (Епиходову, надевая пальто.) Ты же, Епиходов, смотри, чтобы все было в порядке.

ЕПИХОДОВ (говорит сильным голосом): Будьте покойны, Ермолай Алексеич!

ЛОПАХИН: Что это у тебя голос такой?

ЕПИХОДОВ: Сейчас воду пил, что-то проглотил.

ЯША (с презрением). Невежество...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Уедем-и здесь не останется ни души...

ЛОПАХИН: До самой весны.

ВАРЯ (выдергивает из узла зонтик, похоже, как будто она замахнулась; Лопехин делает вид, что испу-

испуњавају цело моје биће...

АЊА (преклињући): Ујко!

ВАРЈА: Ујко, немојте!

ГАЈЕВ (сетно): Дублеом жуту у средину... Ћу-тим.

Улази Трофимов, затим Лопехин.

ТРОФИМОВ: Шта је, господа, време је да кренемо!

ЛОПАХИН: Епиходове, дај ми капут!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Ја ћу још да седнем за тренутак. Као да досад никад нисам видела какви су зидови у овој кући, какве су таванице и сад их гледам тако жељно, с таквом нежном љубављу...

ГАЈЕВ: Сећам се, кад ми је било шест година, на Духове, седео сам на овом прозору и гледао како мој отац иде у цркву...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Јесте ли све ствари изнели?

ЛОПАХИН: Чини ми се, све. (Епиходову, облачећи капут.) А ти, Епиходове, пази да све буде у реду.

ЕПИХОДОВ (говори промуклим гласом): Будите без брига, Јермолају Алексејевичу!

ЛОПАХИН: А што си променио глас?

ЕПИХОДОВ: Малочас сам попио воде, прогу-тао сам нешто.

ЈАША (презриво): Простачина...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Кад одемо – овде неће остати ни живе душе...

ЛОПАХИН: Све до пролећа.

ВАРЈА (нагло извуче из бале кишобран, изгледа као да је замахнула њиме; Лопехин се прави као да се уплашио): Забога, забога... Није ми ни на крај па-

гался): Что вы, что вы... Я и не думала..

ТРОФИМОВ: Господа, идемте садиться в экипажи... Уже пора! Сейчас поезд придет!

ВАРЯ: Петя, вот они, ваши калоши, возле чемодана. (Со слезами.) И какие они у вас грязные, старые...

ТРОФИМОВ (надевая калоши): Идем, господа!..

ГАЕВ (сильно смущен, боится заплакать): Поезд... станция... Круазе в середине, белого дуплетом в угол...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Идем!

ЛОПАХИН: Все здесь? Никого там нет? (Запирает боковую дверь налево.) Здесь вещи сложены, надо запереть. Идем!..

АНЯ: Прощай, дом! Прощай, старая жизнь!

ТРОФИМОВ. Здравствуй, новая жизнь!.. (Уходит с Аней.)

Варя окидывает взглядом комнату и не спеша уходит. Уходит Яша и Шарлотта с собачкой.

ЛОПАХИН: Значит, до весны. Выходите, господа... До свидания!.. (Уходит.)

Любовь Андреевна и Гаев остались вдвоем. Они точно ждали этого, бросаются на шею друг другу и рыдают сдержанно, тихо, боясь, чтобы их не услышали.

ГАЕВ (в отчаянии): Сестра моя, сестра моя...

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: О мой милый, мой нежный прекрасный сад!.. Моя жизнь, моя молодость, счастье мое, прощай!.. Прощай!..

ГОЛОС АНИ (весело, призывающе): "Мама!.."

ГОЛОС ТРОФИМОВА (весело, возбужденно): "Ау!.."

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: В последний раз взглянуть на стены, на окна... По этой комнате любила ходить покойная мать...

мети...

ТРОФИМОВ: Господа, хајде да седнемо у кола... Већ је време! Сад ће доћи воз!

ВАРЈА: Пећа, ево ваших каљача, поред кофера. (Кроз сузе) Како су вам каљаве, старе...

ТРОФИМОВ (навлачећи каљаче): Хајдемоте, господо!

ГАЈЕВ (јакo збуњен, боји се да ће заплакати): Воз... станица... Кроазе у средину, белу дублеом у ћошак...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Хајдемо!...

ЛОПАХИН: Јесу ли сви овде? Тамо никог нема? (Закључава врата с леве стране) Овде су смештене ствари, треба закључати. Хајдемо!...

АЊА: Збогом, кућо! Збогом, стари животе!

ТРОФИМОВ: Здраво, нови животе!... (Излази с Ањом.)

Варја гледа наоколо по соби и полако излази. Излазе Јаша и Шарлота с псетанцетом.

ЛОПАХИН: Дакле, до пролећа. Излазите, господо... Довиђења!... (Излази.)

Љубав Андреевна и Гајев остају сами. Као да су само то чекали, бацају се једно другоме око врата и јечају пригушено, тихо, бојећи се да их не чују.

ГАЈЕВ (очајно): Сестро моја, сестро моја...

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: О мој драги, мој нежни, дивни врте!... Мој животе, моја младости, срећо моја, збогом!... Збогом!

АЊИН ГЛАС (весело, дозива): Мама!

ГЛАС ТРОФИМОВА (весело, узбунено): Уу!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Још последњи пут да погледам зидове, прозоре... По овој соби волела

ГАЕВ: Сестра моя, сестра моя!..

ГОЛОС АНИ: "Мама!.."

ГОЛОС ТРОФИМОВА: "Ау!.."

ЛЮБОВЬ АНДРЕЕВНА: Мы едем!..

Уходят. Сцена пуста. Слышно, как на ключ запирают все двери, как потом отъезжают экипажи. Становится тихо. Среди тишины раздаётся глухой стук по дереву, звучащий одиноко и грустно. Слышатся шаги. Из двери, что направо, показывается Фирс. Он одет, как всегда, в пиджаке и белой жилетке, на ногах туфли. Он болен.

ФИРС (подходит к двери, трогает за ручку); Заперто. Уехали... (Садится на диван.) Про меня забыли... Ничего... я тут посижу... А Леонид Андреевич небось шубы не надел, в пальто поехал... (Озабоченно вздыхает.) Я-то не поглядел... Молодо-зелено! (Бормочет что-то, чего, понять нельзя.) Жизнь-то прошла, словно и не жил. (Ложится.) Я полежу... Силушки-то у тебя нету, ничего не осталось, ничего... Эх ты... недотепа!.. (Лежит неподвижно.)

Слышится отдаленный звук, точно с неба, звук лопнувшей струны, замирающий, печальный. Наступает тишина, и только слышно, как далеко в саду топором стучат по дереву.

Занавес.

је да шета покојна мама...

ГАЈЕВ: Сестро моја, сестро моја!

АЊИН ГЛАС: Мама!

ГЛАС ТРОФИМОВА: Уу!

ЉУБАВ АНДРЕЈЕВНА: Долазимо!

Излазе. Позорница је празна. Чује се како неко закључава сва врата, како затим крећу кола. Настаје тишина. Кроз тишину разлеже се потмула лупа секире по дрвету; она одјекује усамљено и тужно. Чују се кораци. На вратима с десне стране појављује се Фирс. Он је обучен као увек – има капут и бели прслук, на ногама папуче. Болестан је.

ФИРС (прилази вратима, проба кваку): Закључана. Отишли... (Седа на диван) А мене заборавили... Ништа... ја ћу овде поседети... А Леонид Андреевич зацело није обукао бунду, пошао у капуту... (Забринуто уздише) Ја нисам погледао. Што ти је младо зелено! (Мрмља нешто што се не може разумети.) А живот је прохујао, као да нисам ни живео... (Леже) Да прилегнем мало... А снаге ти нема више, ништа није остало, ништа... Ех ти... брљиви!... (Лежи непомично.)

Чује се далеки звук, као да долази с неба, звук прекинуте жице, све слабији, тужан. Настаје тишина и само се чује како далеко у башти секира удара по дрвету.

Завеса.
